

POWIATOWA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM
NA LATA 2016 - 2022

Opracowanie:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży

ŁOMŻA 2016

SPIS TREŚCI

POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM NA LATA 2016 – 2022

CZĘŚĆ I: analityczno – wprowadzająca

WSTĘP	4
Rozdział I: Demograficzny obraz powiatu łomżyńskiego	12
Rozdział II: Sytuacja na rynku pracy	18
Rozdział III: Przyczyny trudnej sytuacji życiowej w powiecie łomżyńskim.....	24
3.1. Ubóstwo	27
3.2. Bezrobocie.....	29
3.3. Niepełnosprawność	31
3.4. Długotrwała lub ciężka choroba	46
3.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	47
3.6. Potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności	58
3.7. Przemoc w rodzinie i alkoholizm	60
Rozdział IV: Analiza SWOT – zasoby i deficyty powiatu łomżyńskiego w kontekście rozwiązywania problemów społecznych.....	63

CZĘŚĆ II: strategiczna

Założenia strategii powiatu łomżyńskiego	75
Rozdział V: Cele strategiczne i operacyjne	77
5.1. Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób niepełnosprawnych	77
5.2. Poprawa jakości życia osób starszych.....	84
5.3. Zorganizowanie efektywnego systemu pieczy zastępczej	86
5.4. Skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej	91
5.5. Stwarzanie warunków do aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	92
5.6. Partnerstwo służb społecznych	93
Zasady realizacji powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych.....	97
Monitoring i ewaluacja	98
ZAKOŃCZENIE.....	100
Spis rysunków.....	101
Spis tabel.....	104

POWIATOWA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM
NA LATA 2016 – 2022

CZĘŚĆ I: analityczno – wprowadzająca

WSTĘP

Aktualizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Łomżyńskiego na lata 2016-2022” jest dokumentem określającym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie Powiatu Łomżyńskiego. Dokument wskazuje obszary problemowe oraz priorytetowe kierunki działań niezbędne do osiągnięcia przyjętych celów.

Obowiązująca dotąd „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Łomżyńskiego” została opracowana w 2006 roku, wyznaczając kierunki działań do końca 2015 roku. W aktualizacji Strategii na lata 2016-2022 zaprojektowano kontynuację podjętych przedsięwzięć do roku 2015 oraz zaktualizowano jej cele tak, aby odpowiadały bieżącym problemom mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego.

Planowanie strategiczne opiera się na myśleniu długofalowym, dążącym do realizacji określonego strategicznego celu działań - w obszarze rozwiązywania problemów społecznych jest to głównie integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w rezultacie zachowanie lub podniesienie spójności społecznej.

Jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Obowiązek opracowania i realizacji strategii na szczeblu powiatowym wynika z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, na mocy którego do zadań własnych powiatu należy „opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami”. Ustawodawca określił również, iż dokument ten powinien zawierać, w szczególności: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią oraz określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym priorytety w przyszłych działaniach powiatu w zakresie polityki społecznej. Ma ona również pomóc w umocowaniu prawnym konkretnych działań, ma być istotnym ogniwem w hierarchii dokumentów strategicznych zachowując w stosunku do nich pełną kompatybilność i komplementarność.

Celem niniejszego opracowania jest racjonalizacja lokalnej polityki społecznej uwzględniająca potrzeby poszczególnych grup społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, aby w konsekwencji doprowadzić do integracji społecznej.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, ochrony zdrowia, policji, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy powiatu. Dokument zwiera diagnozę sytuacji społecznej i prognozę zmian problemów społecznych w perspektywie do 2022 roku. Diagnoza jest skonstruowana z określenia stanu aktualnych problemów społecznych i ich prognozy na najbliższe lata. Identyfikacja najważniejszych kwestii społecznych została skonstruowana na podstawie przedłożonych materiałów statystycznych i urzędowych a także poddana narzędziom analizy strategicznej, do których należy zaliczyć identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT).

Pomoc społeczna w ujęciu dokumentów strategicznych:

I. Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Strategia Europa 2020 stanowi strategię wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada ona potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W perspektywie 2020 r. wyznaczonych zostało 5 celów obejmujących:

- 1) zatrudnienie (75 % osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę);
- 2) badania i rozwój oraz innowacje (na inwestycje w badania i rozwój oraz w innowacje powinniśmy przeznaczać 3 % PKB Unii - łącznie ze środków publicznych i prywatnych);
- 3) zmiany klimatu i energię (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20 % w stosunku do poziomu z 1990 r., 20 % energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, a efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20 %);

- 4) edukację (odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10 %, a co najmniej 40 % osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe);
- 5) ubóstwo i wykluczenie społeczne (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln).

II. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011 - 2020.

Dokument obejmuje zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej. W ramach tego obszaru mają być realizowane działania zmierzające do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne.

W SRKS wskazano, że dla całości przedsięwzięć w ww. obszarze wykorzystane zostaną doświadczenia we wspieraniu działań. W kolejnej perspektywie finansowej ma nastąpić kontynuacja funkcjonowania m.in. takich działań jak:

- 1) projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej;
- 2) stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami;
- 3) różne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum publicznym;
- 4) rozwijaniu i promocji indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej odpowiedzialności biznesu;
- 5) wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy;
- 6) stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego;
- 7) ułatwienie działalności organizacji obywatelskich;
- 8) wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych

III. Narodowa Strategia Integracji Społecznej.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- 1) dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy;
- 2) rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy;
- 3) modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia;
- 4) wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- 1) wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- 2) poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- 3) upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- 4) rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- 5) radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego;
- 6) ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych;
- 7) ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- 8) zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- 9) zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych;
- 10) zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy;
- 11) upowszechnienie kształcenia ustawicznego;
- 12) wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności;
- 13) powszechne ubezpieczenie zdrowotne;
- 14) kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego;

- 15) wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- 16) dostęp do pracowników socjalnych;
- 17) rozwój pomocy środowiskowej - zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej;
- 18) zaangażowanie obywateli w działalność społeczną;
- 19) realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- 20) dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

IV. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Program powstał w celu tworzenia warunków skutecznego przeciwdziałania przemocy i określa szczegółowe działania w zakresie:

- 1) zapewnienia ochrony i udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 2) oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc;
- 3) podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy;
- 4) upowszechniania informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy, zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.

Większość powyższych informacji pojawia się w sprawozdaniach, zawierających dane statystyczne dotyczące realizacji przez wymiar sprawiedliwości Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, dane o orzekanych środkach karnych, orzekanych środkach probacyjnych, a także pozostałe informacje o działaniach zastosowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie. Zestawienia te wykorzystywane są później w różnorodnych analizach, m.in. w opracowaniach dokumentów, jakimi są strategie rozwiązywania problemów społecznych.

V. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2016 - 2020.

Program określa strategię działań mających na celu ograniczenie występowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego, poprawę jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi i ich bliskich oraz zapewnienie dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej.

Określa cele główne i szczegółowe oraz wprowadza nowe zadania do realizacji w zakresie promocji zdrowia psychicznego, poprawy jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zapewnienia dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej.

Najistotniejszymi działaniami podejmowanymi w ramach realizacji Programu będzie:

- 1) skoordynowanie działalności opieki zdrowotnej z różnymi formami pomocy i oparcia społecznego oraz aktywizacji zawodowej;
- 2) unowocześnienie leczenia psychiatrycznego, opierające się na założeniach modelu środowiskowego i polegające na: przekształceniu dużych szpitali psychiatrycznych w placówki specjalistyczne, tworzeniu oddziałów psychiatrycznych w szpitalach ogólnych, zwiększeniu udziału poza szpitalnych form opieki zdrowotnej w rehabilitacji psychiatrycznej oraz tworzeniu sieci Centrów Zdrowia Psychicznego.

VI. Wojewódzka Strategia Polityki Społecznej do roku 2020.

Misją Podlaskiej Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej do roku 2020 jest:

„Zintegrowane i aktywne społeczeństwo Podlasia, wykorzystujące swój potencjał w kształtowaniu wysokiej jakości życia, z zapewnieniem mieszkańcom regionu możliwości wypełniania ról społecznych i równego dostępu do wszelkich zasobów, praw, dóbr i usług”

Misja Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej do roku 2020 jest zgodna z misją Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku: „Województwo podlaskie regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przygranicznego”. Celem powyższej Strategii jest zapewnienie, w warunkach ciągłych przemian, kompleksowego wsparcia osobom i grupom społecznym oraz stałe i efektywne dostarczanie profesjonalnych rozwiązań umożliwiających zapobieganie i rozwiązywanie problemów społecznych, w oparciu o posiadaną wiedzę i zdobyte doświadczenie kadr oraz wysoki poziom integracji społecznej.

Misja „Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej do roku 2020” została opracowana na podstawie analizy sytuacji społecznej w regionie i zweryfikowana przy współpracy partnerów społecznych. Realizowana ona będzie w szczególności poprzez:

- 1) współpracę i partnerstwo międzysektorowe,

- 2) wykorzystanie i łączenie specjalistycznej wiedzy oraz doświadczenia i predyspozycji kadr,
- 3) pobudzenie aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i dotkniętych,
- 4) wykluczeniem społecznym,
- 5) budowanie długofalowych relacji partnerskich, które przyczyniają się do skutecznego,
- 6) przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym,
- 7) oferowanie oraz zapewnienie swobodnego dostępu do kompleksowych usług,
- 8) i specjalistycznego doradztwa w zakresie pomocy społecznej,
- 9) efektywne wykorzystanie zewnętrznych funduszy pomocowych,
- 10) wykorzystanie dobrych praktyk,
- 11) realizację sektorowych i regionalnych programów,
- 12) budowanie partnerstwa oraz zespołów interdyscyplinarnych, organizowanie klubów pracy,
- 13) włączanie klientów w działania grupowe, tworzenie Klubów i Centrów Integracji Społecznej,
- 14) systematyczne i stabilne rozwijanie sektora pozarządowego.

Strategia rozwiązywania problemów pomocy społecznej powiatu łomżyńskiego zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w powiecie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: oświata, służba zdrowia, sądownictwo.

W „modelu strategicznym pomocy społecznej” istotną rolę odgrywa system wsparcia psychologicznego, umocnienie postaw aktywnych w każdej sferze obszaru społecznego i problemów indywidualnych, poradnictwa prawnego, pedagogicznego, terapii i wyspecjalizowanej pracy socjalnej połączonej ze stymulowaniem postaw „pro-gospodarczych” wśród lokalnej społeczności.

Problemy społeczne nie są cechą pojedynczych osób, ale całych środowisk, rodzin, grup społecznych i takie postrzeganie zjawisk, pozwala na strategiczne rozwiązania społeczne na poziomie lokalnym. Systemowe podejście daje szanse na rozwiązania strukturalne i

skuteczne wyłączenie osób z systemu pomocy społecznej w wyniku ich reintegracji zawodowej.

Zmiany w funkcjonowaniu pomocy społecznej w kierunku rozwiązań systemowych stanowią szansę na to, że następne pokolenie, nie stanie się podopiecznymi pomocy społecznej. Działania w ramach Strategii, pozwolą nie tylko na usuwanie przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej czy rozszerzenie form pomocy instytucjonalnej, ale na skuteczne rozwiązanie problemów poszczególnych grup docelowych.

Ważną częścią strategii społecznej jest wypracowanie propozycji projektowych związanych z europejskimi funduszami strukturalnymi. Wzmacnia to system instytucjonalnej pomocy o nowe formy i rodzi partnerstwo organizacyjno –finansowe, co daje szansę na skuteczniejsze działania w sferze łagodzenia problemów społecznych w powiecie łomżyńskim.

W obszarze problemów społecznych rodziny trudności występują najczęściej w związku z:

- bezrobociem,
- ubóstwem,
- bezradnością lub niepodjęciem działań wobec osób niepełnosprawnych,
- konfliktem wewnątrzrodzinnym spowodowanym rozwodem lub roszczeniami materialnymi,
- trudnościami emocjonalnymi,
- sieroctwem naturalnym lub społecznym,
- trudnościami wychowawczymi z dziećmi,
- przemocą fizyczną i psychiczną,
- uzależnieniem od alkoholu lub narkotyków.

Dotychczasowe doświadczenia pracy instytucji społecznych w tym szczególnie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży, ukazują, że tylko w strategicznym podejściu należy upatrywać szans trwałego rozwiązania powyższych problemów.

Przy opracowaniu Strategii Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży korzystało także z opracowań i doświadczenia innych jednostek organizacyjnych, jak na przykład: Powiatowego Urzędu Pracy, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej, Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Policji.

ROZDZIAŁ I

DEMOGRAFICZNY OBRAZ POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO

Powiat łomżyński został utworzony w wyniku reformy administracyjnej państwa, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1999 roku, na podstawie ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1445 ze zm.) oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. w sprawie utworzenia powiatów (Dz. U. z 1998 r., Nr 103, poz. 652).

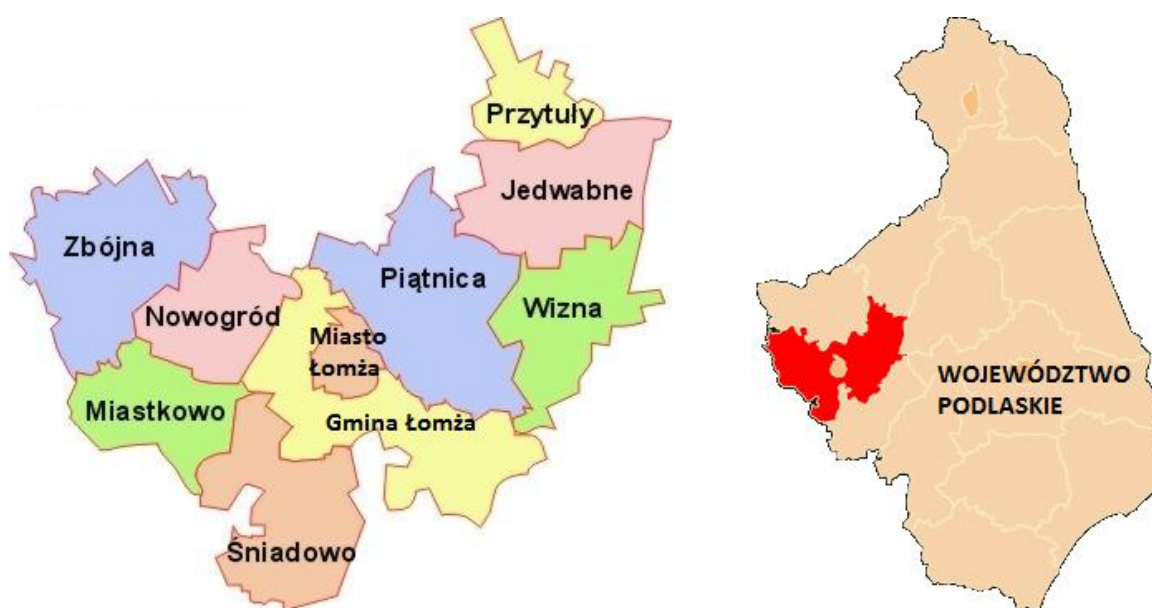
Jest położony w zachodniej części województwa podlaskiego i zajmuje powierzchnię 1 355 km². Jest jednym z 17 powiatów województwa.

Powiat łomżyński obejmuje swoim terytorium obszar 9 jednostek samorządowych, tj.:

- 2 gminy miejsko-wiejskie (gminy Jedwabne i Nowogród),
- 7 gmin wiejskich (gmina Łomża, Miastkowo, Piątnica, Przytuły, Śniadowo, Wizna i Zbójna).

Nie obejmuje natomiast swoim zasięgiem miasta Łomża, które pełni funkcję miasta na prawach powiatu.

Rysunek 1: Terytorium powiatu łomżyńskiego oraz jego położenie na mapie województwa podlaskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map dostępnych na stronie www.powiatlomzynski.pl.

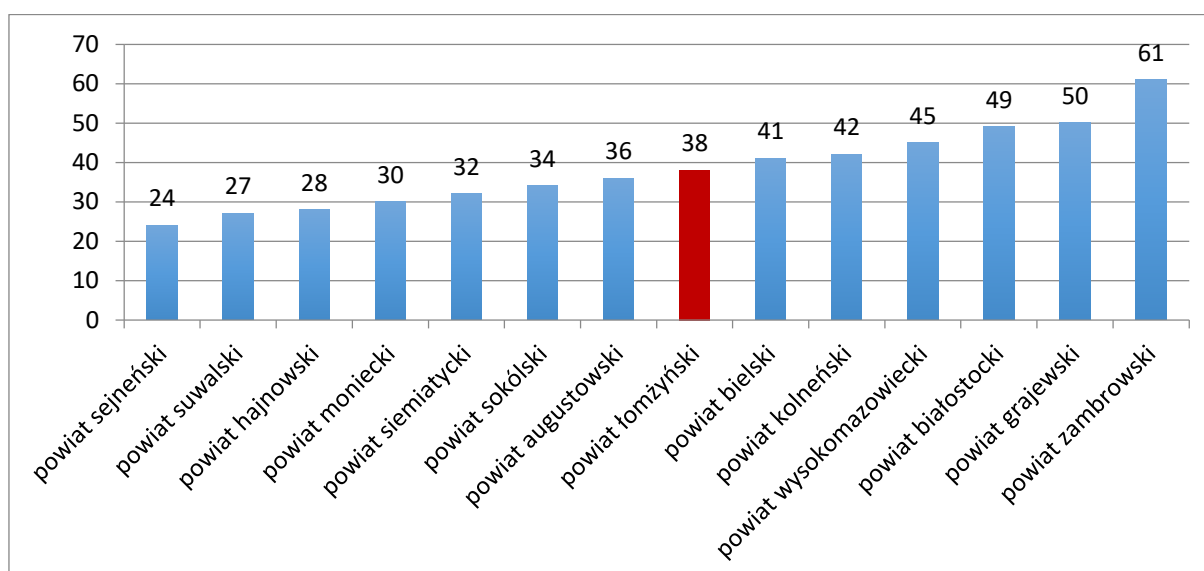
Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku, na terenie powiatu łomżyńskiego mieszkało 51 610 mieszkańców¹. Zgodnie z danymi statystycznymi przeciętna gęstość zaludnienia w powiecie wynosiła 38 osób na 1 km². Wśród ogólnej liczby mieszkańców powiatu 25 565 osób stanowiły kobiety, a 26 045 osób to mężczyźni. Od 2010 roku liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego systematycznie spada.

Tabela 1: Ludność powiatu łomżyńskiego w latach 2010 – 2014 (stan na 31.XII).

	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
Ludność faktycznie zamieszkała:						
ogółem	osoba	52239	52181	52169	51860	51610
kobiety	osoba	25870	25853	25918	25718	25565
mężczyźni	osoba	26369	26328	26251	26142	26045
Ludność na 1 km ² (gęstość zaludnienia)	osoba	39	39	39	38	38

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 2: Gęstość zaludnienia (osoby na km²) w powiecie łomżyńskim na tle innych powiatów województwa podlaskiego w 2014 roku.

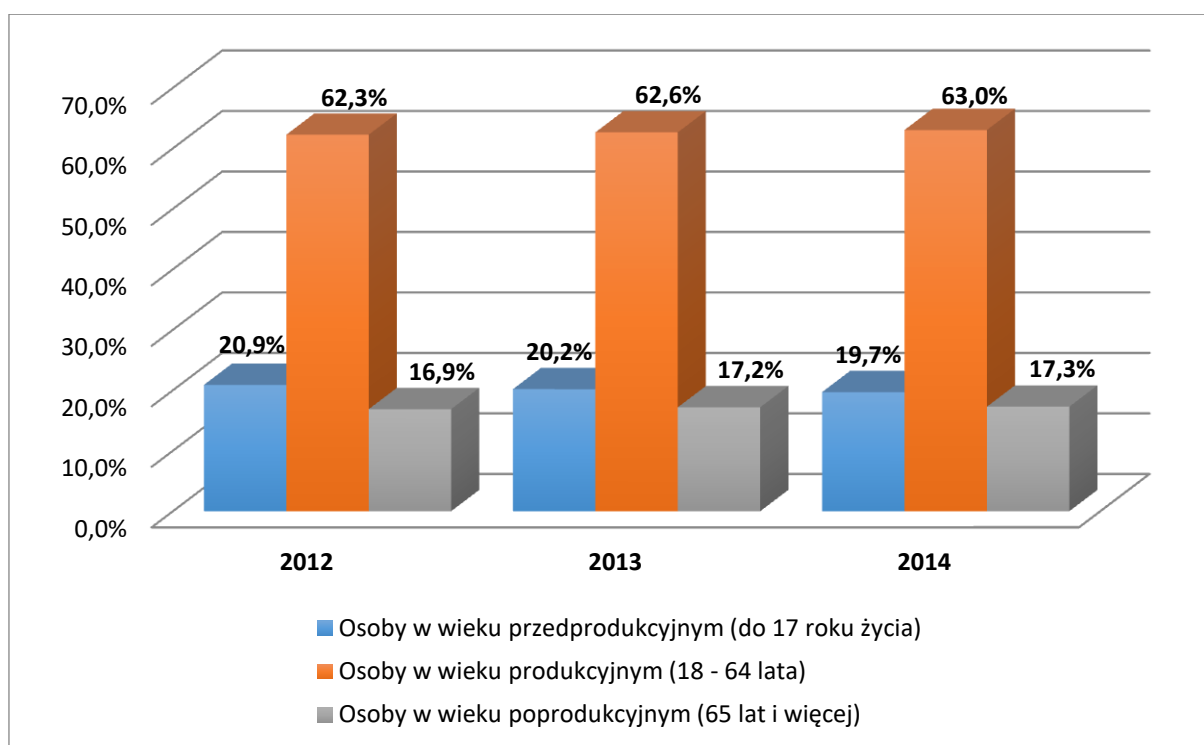

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

¹ Źródło – Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych.

W 2014 roku liczba dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat wynosiła 10 163 osoby, czyli 19,7% ogółu populacji. Największą grupę reprezentowały osoby będące w wieku produkcyjnym (18-64 lata) – 32 531 osób, stanowiących 63% mieszkańców powiatu. Z kolei osób w wieku poprodukcyjnym (w wieku powyżej 64 lat) było 8 916, czyli 17,3% ogółu. Średni wiek mieszkańców powiatu łomżyńskiego w 2014 roku wyniósł 39,4 lata, dla województwa podlaskiego 40,7 lat, a dla Polski 40,5 lat.

Rysunek 3: Struktura ludności powiatu łomżyńskiego wg ekonomicznych grup wiekowych.

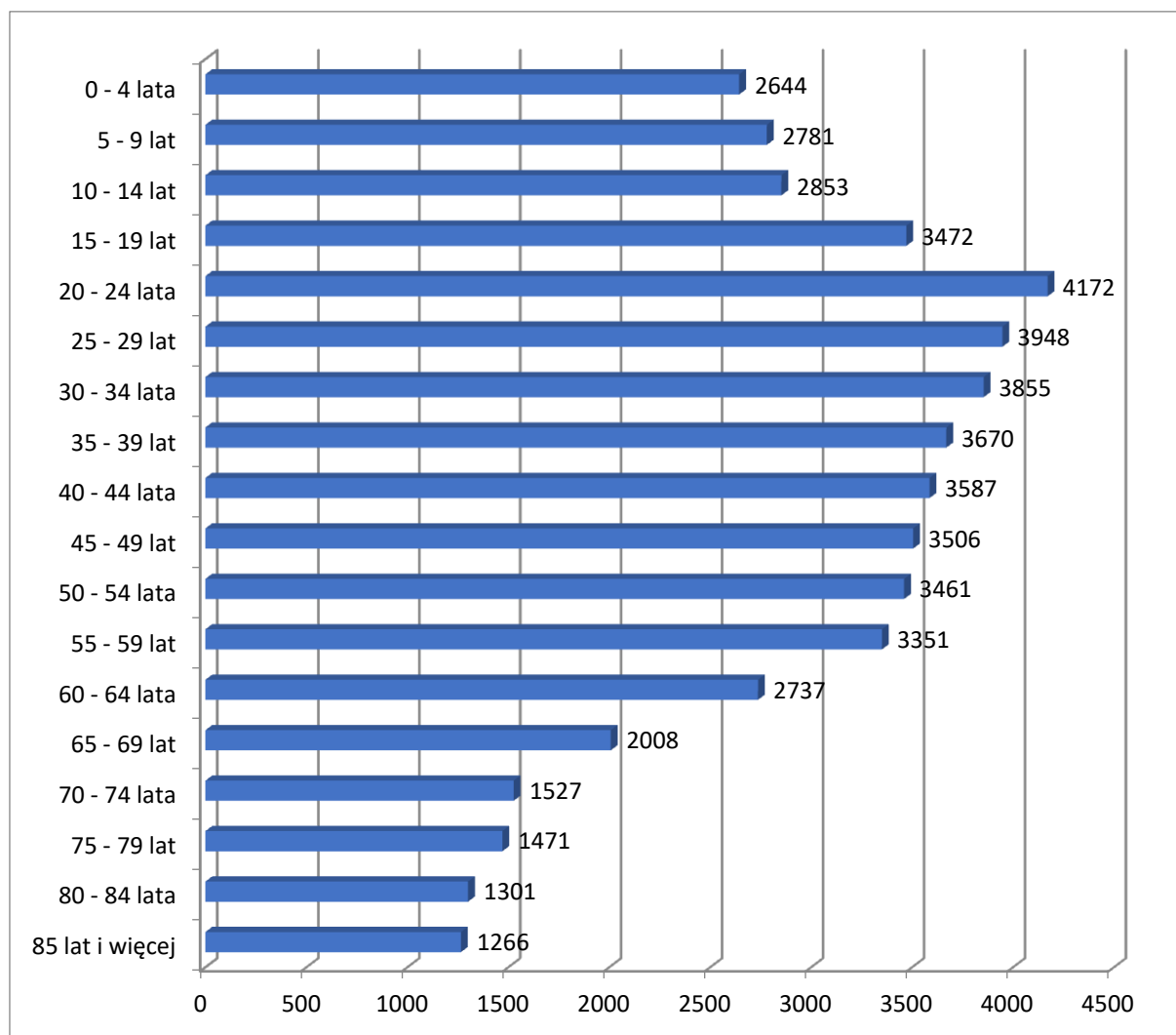

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Od 2012 roku liczba mieszkańców powiatu w wieku poniżej 18 roku życia systematycznie spada. Jednocześnie rośnie liczba osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Struktura ludności według ekonomicznych grup wiekowych w regionie nie odbiega od sytuacji w innych województwach Polski, również w zakresie zachodzących zmian. Według prognoz tendencja do starzenia się społeczeństwa lokalnego będzie się nasilać.

Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób starszych w kolejnych latach może wpłynąć negatywnie na wielkość zasobów pracy w powiecie oraz stworzyć konieczność podjęcia działań w zakresie opieki nad osobami starszymi i dostarczania specjalistycznych usług dla tej grupy ekonomicznej.

Rysunek 4: Ludność powiatu łomżyńskiego wg grup wiekowych – stan na 31.12.2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Na dzień 31 grudnia 2014 r. przyrost naturalny w powiecie był ujemny i wyniósł -0,6 na 1000 mieszkańców.

Tabela 2: Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców powiatu łomżyńskiego w latach 2010 – 2014 r.

Na 1000 mieszkańców:	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
zgony	osoba	10,21	11,0	11,25	10,5	11,0
urodzenia żywe	osoba	11,2	9,6	10,5	10,2	10,4
przyrost naturalny	osoba	1,0	- 1,4	- 0,7	- 0,3	- 0,6

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych.

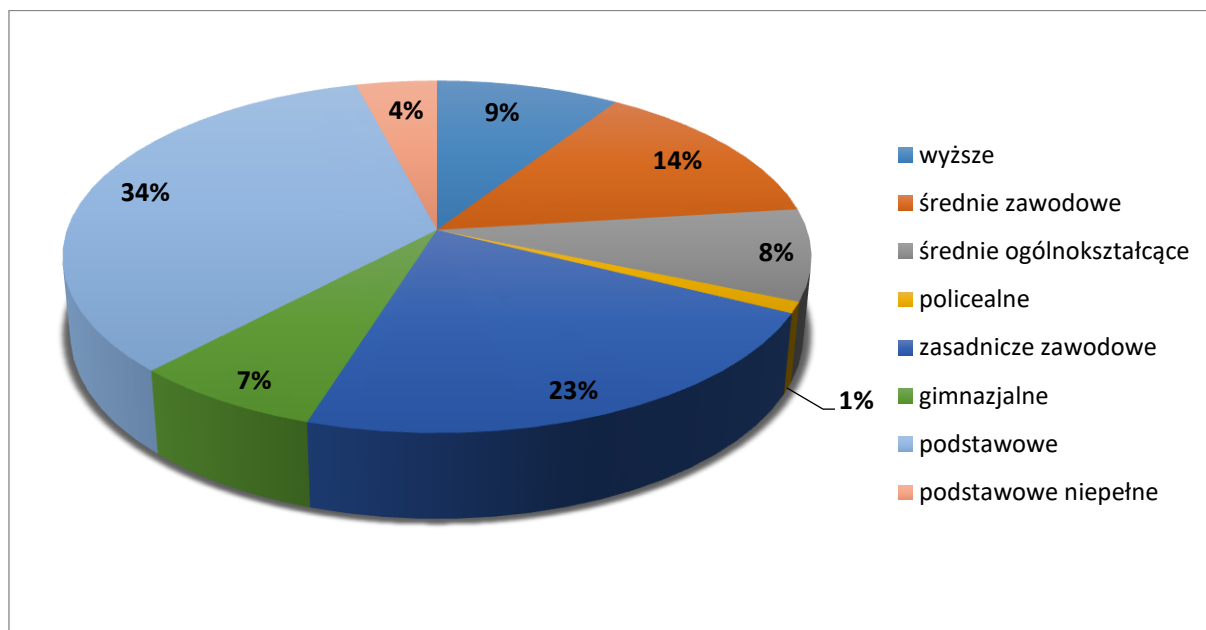
Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku, w powiecie łomżyńskim odsetek osób z wyższym wykształceniem wyniósł 9,2% (przy średniej dla kraju 17,9%, a województwa 17,5%). Bardzo wysoki odsetek osób z najniższymi kwalifikacjami (45,1%), czyli osób bez żadnego wykształcenia (podstawowe niepełne 4%) lub co najwyżej gimnazjalnym (podstawowe 33,9% i gimnazjalne 7,2%).

Duży procent ludności powiatu (22,4%) stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (w województwie jest to 17,5%, a dla Polski 22,9%) oraz ze średnim zawodowym (13,9% w powiecie łomżyńskim, 17,8% w województwie podlaskim oraz 18,1% w Polsce).

Wykształcenie średnie ogólnokształcące posiadało 8,4% ludności powiatu (12% ludności województwa podlaskiego oraz 12,4% ludności Polski), a 1% wykształcenie policealne (3,1% województwo, 2,7% Polska).

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że struktura wykształcenia w powiecie łomżyńskim jest niekorzystna w stosunku do województwa i Polski.

Rysunek 5: Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu łomżyńskiego (Narodowy Spis Powszechny 2011).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

KWESTIA OSÓB STARSZYCH

Ze względu na dwa współwystępujące zjawiska: niski wskaźnik dzietności oraz wydłużającą się długość życia rośnie udział osób starszych (60+) w populacji. Polska należy do

krajów, w których proces demograficznego starzenia się populacji jest zaawansowany. W 2020 r. osoby po 60. roku życia będą stanowić blisko 25% ludności polskiego społeczeństwa. Proces starzenia się społeczeństwa charakteryzuje się kilkoma istotnymi cechami. Jedną z nich jest tzw. singularyzacja starości. Jej wyrazem jest wysoki odsetek osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe. Wiąże się ona z osamotnieniem, zwiększa ryzyko wykluczenia społecznego, np. w przypadku ograniczonej samodzielności. Drugą cechą charakterystyczną jest feminizacja starzenia się. Jak pokazują dane GUS (Rocznik Demograficzny 2012) w grupie wieku 50-54 lata występuje nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (103 kobiety na 100 mężczyzn). Nadwyżka ta systematycznie wzrasta w starszych grupach wieku. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni po 50. roku życia doświadczają różnego rodzaju chorób, ale w większym stopniu dotyczy to kobiet niż mężczyzn. Jednak warto zaznaczyć, iż mężczyźni w Polsce mają ciągle o kilka lat krótszą oczekiwaną długość życia niż kobiety, szczególnie dotyczy to osób zagrożonych ubóstwem. Ubóstwo pozostaje nadal najważniejszą determinantą długości życia i życia w zdrowiu.

Oprócz złego stanu zdrowia obserwuje się zjawisko e-wykluczenia, zmniejszenia więzi rodzinnych, osłabienia relacji międzyludzkich, nienadążania seniorów za rozwojem technologicznym w ich życiu codziennym, co z kolei sprzyja występowaniu poczucia alienacji i w konsekwencji prowadzi do zwiększonego odsetka stanów depresyjnych. Pod względem zdrowia psychicznego, starsi Polacy różnią się od osób z innych krajów europejskich: częściej mówią o braku nadziei na przyszłość, smutku, utracie przyjemności, kłopotach ze snem, zmęczeniu i drażliwości.

W powiecie łomżyńskim występuje zjawisko starzejącego się społeczeństwa. Powyższe potwierdzają dane GUS. Na dzień 31 grudnia 2014 r. przyrost naturalny w powiecie był ujemny i wyniósł -0,6 na 1000 mieszkańców.

Coraz więcej młodych osób, którzy mogliby zaopiekować się starszymi członkami rodziny decyduje się na zmianę miejsca zamieszkania np. ze względu na szansę zdobycia lepszej pracy. W związku z tym mieszkają oni zbyt daleko by regularnie wspierać często schorowanych i wymagających troski rodziców czy dziadków. Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

ROZDZIAŁ II

SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Bezrobocie jako złożony problem społeczny stanowi wyzwanie dla współczesnego społeczeństwa wywierając wpływ na niemalże każdą dziedzinę życia społecznego. Zjawisko to ma swój nie dający się zlekceważyć wymiar ekonomiczno - społeczny i w sposób bezpośredni dotyka coraz szerszych kręgów społeczeństwa.

Powiatowy Urząd Pracy w Łomży współpracuje z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie dążąc do osiągnięcia celu, jakim jest integracja społeczna. Nadrzędnym celem współpracy jest wyrównywanie szans i zapobieganie wykluczeniu społecznemu nie tylko wobec osób bezrobotnych, ale także ich rodzin. Efektem opracowania wspólnej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest diagnoza ww. obszaru oraz opracowanie kierunków działań na rzecz aktywizacji zawodowej i tworzenia nowych miejsc pracy.

Skuteczne przeciwdziałanie bezrobociu, zmniejszenie jego wielkości wymaga zintegrowanego i kompleksowego podejścia do polityki zatrudnienia i gospodarki na lokalnym rynku pracy. Rozwiązywanie problemu bezrobocia w skali lokalnej stanowi istotny wkład w zminimalizowanie bezrobocia w naszym kraju. Ograniczenie rozmiarów bezrobocia możliwe jest przy współpracy podmiotów gospodarczych, władz samorządowych i administracyjnych.

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „szarej strefy”. Bezrobocie powoduje, że standard życia wielu ludzi stale się obniża, niszczy pozycję jednostki, prowadzi do izolacji człowieka.

Na koniec grudnia 2015 roku, liczba bezrobotnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łomży wyniosła 2 292 osoby², z czego z prawem do zasiłku było 226 osób. Z ogólnej liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne: 1 342 było zarejestrowanych ponad 12 miesięcy, 601 to osoby młode do 25 roku życia, 411 stanowiły osoby powyżej 50 roku życia, a 105 to osoby niepełnosprawne.

---

² Źródło – Powiatowy Urząd Pracy w Łomży – Statystyka Lokalnego Rynku Pracy

Aż 881 zarejestrowanych w PUP mieszkańców powiatu (38% spośród wszystkich zarejestrowanych) nie posiadało kwalifikacji zawodowych. Stopa bezrobocia wśród mieszkańców powiatu łomżyńskiego na koniec 2015 roku wyniosła 11,3%.

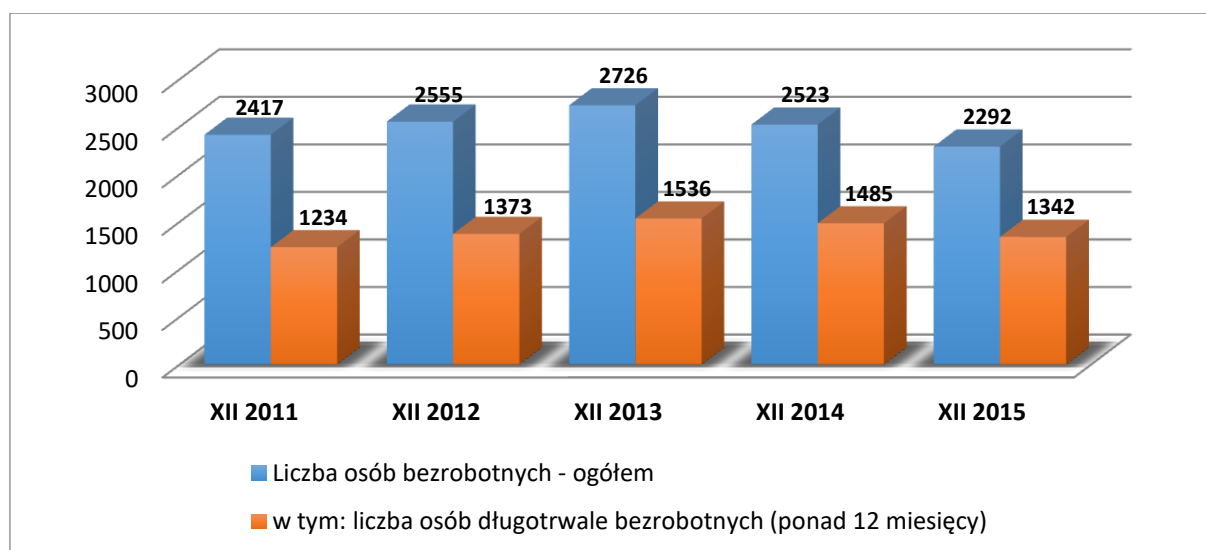
Od 2013 roku liczba bezrobotnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łomży, systematycznie spada.

Tabela 3: Struktura osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015.

	XII 2011	XII 2012	XII 2013	XII 2014	XII 2015
Liczba osób bezrobotnych - ogółem	2417	2555	2726	2523	2292
w tym: liczba osób długotrwale bezrobotnych (ponad 12 miesięcy)	1234	1373	1536	1485	1342
w tym: osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	244	206	231	196	181
w tym: bez kwalifikacji zawodowych	892	950	993	951	881
w tym: osoby do 25 roku życia	741	790	796	677	601
w tym: powyżej 50 roku życia	367	370	440	465	411
w tym: osoby niepełnosprawne	135	123	121	117	105
Stopa bezrobocia (%)	12,7%	13,3%	13,8%	12,7%	11,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Rysunek 6: Liczba osób bezrobotnych (w tym osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Łomży ponad 12 miesięcy) z terenu powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

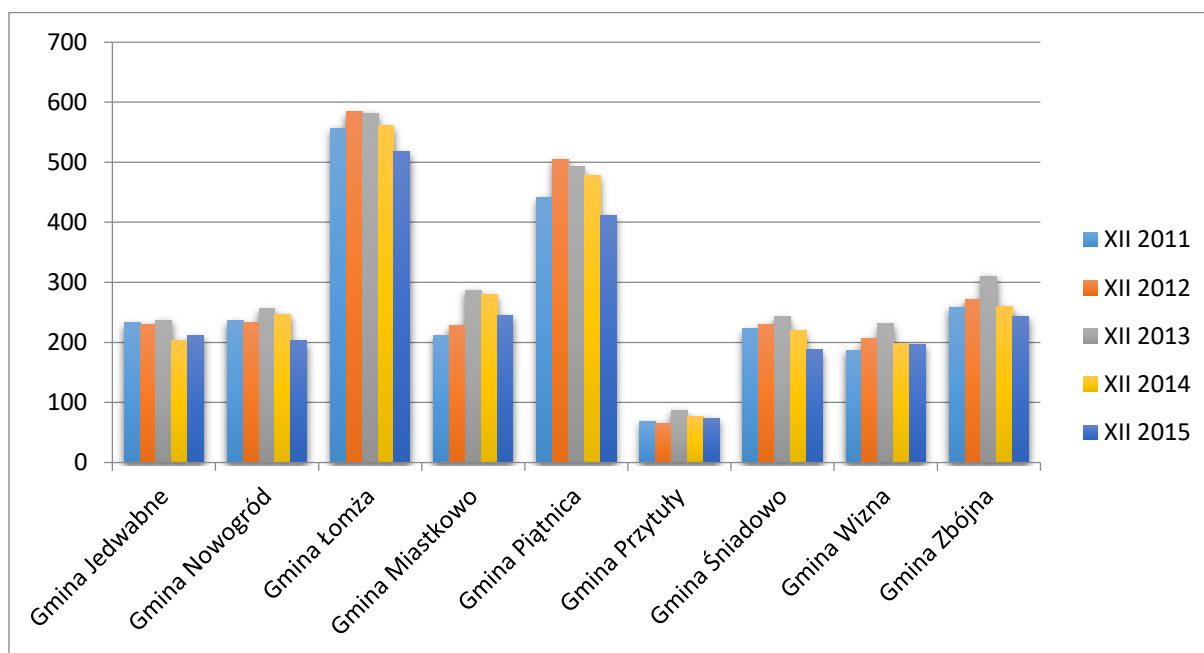
Najwięcej zarejestrowanych w PUP bezrobotnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego pochodziło z Gminy Łomża (518 osób – 22,6%) i Gminy Piątnica (412 osób – 18%). Najmniej – zaledwie 74 osoby (3,2%) pochodziło z Gminy Przytuły.

Tabela 4: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

	XII 2011	XII 2012	XII 2013	XII 2014	XII 2015
Gmina Jedwabne	233	230	237	203	211
Gmina Nowogród	236	233	256	247	203
Gmina Łomża	557	584	582	561	518
Gmina Miastkowo	211	229	287	280	245
Gmina Piątnica	442	505	493	478	412
Gmina Przytuły	69	65	87	76	74
Gmina Śniadowo	223	230	243	220	188
Gmina Wizna	187	207	231	198	197
Gmina Zbójna	259	272	310	260	244

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

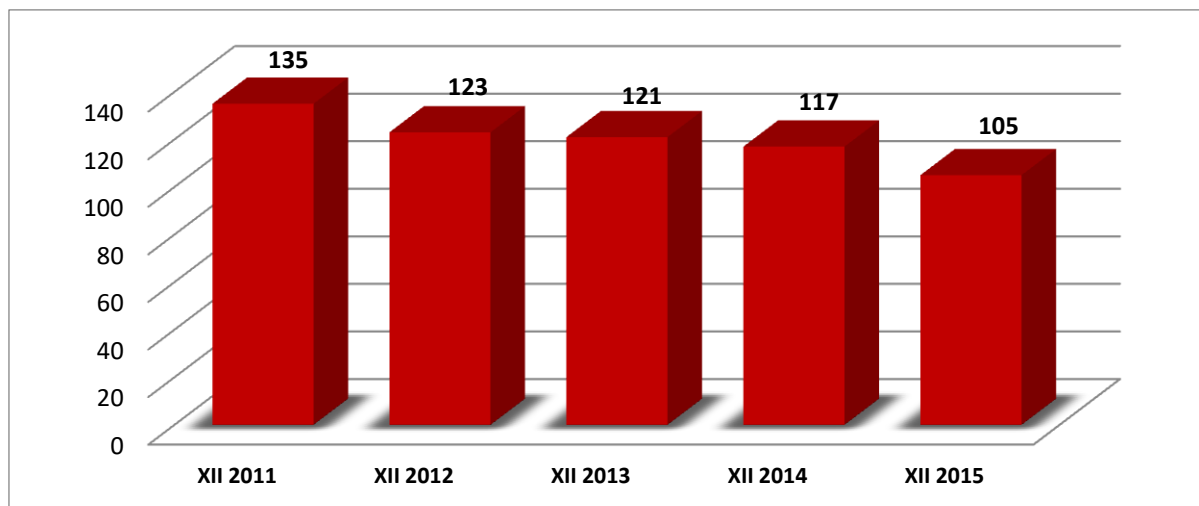
Rysunek 7: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Spośród wszystkich mieszkańców powiatu łomżyńskiego zarejestrowanych w PUP w Łomży jako osoby bezrobotne – 105 osób posiadało orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Jednak w okresie 2011 – 2015 liczba bezrobotnych osób niepełnosprawnych systematycznie spada.

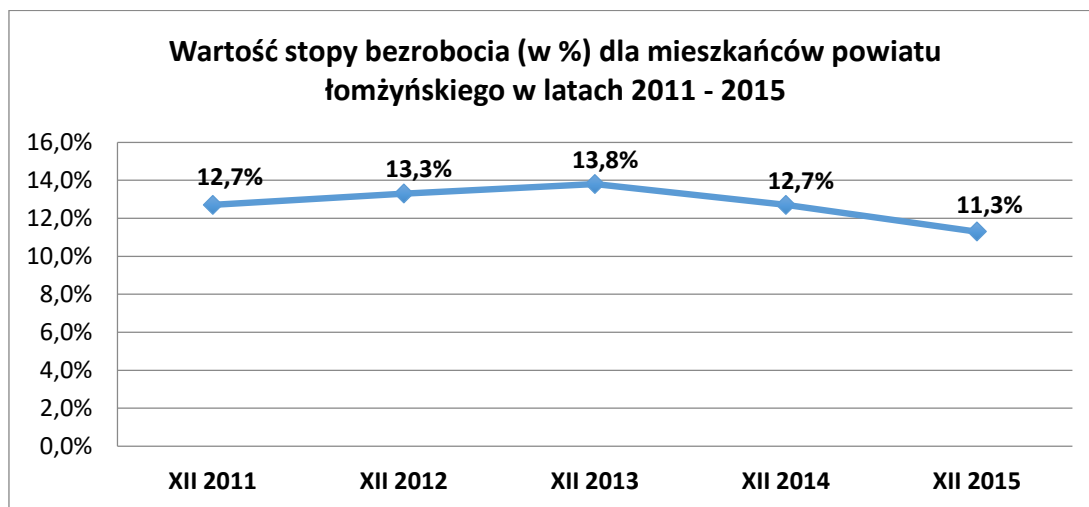
Rysunek 8: Liczba osób niepełnosprawnych z terenu powiatu łomżyńskiego zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Analogicznie do liczby osób bezrobotnych, stopa bezrobocia w powiecie łomżyńskim od 2013 roku systematycznie spada i na koniec grudnia 2015 r. wyniosła 11,3%.

Rysunek 9: Stopa bezrobocia w powiecie łomżyńskim w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

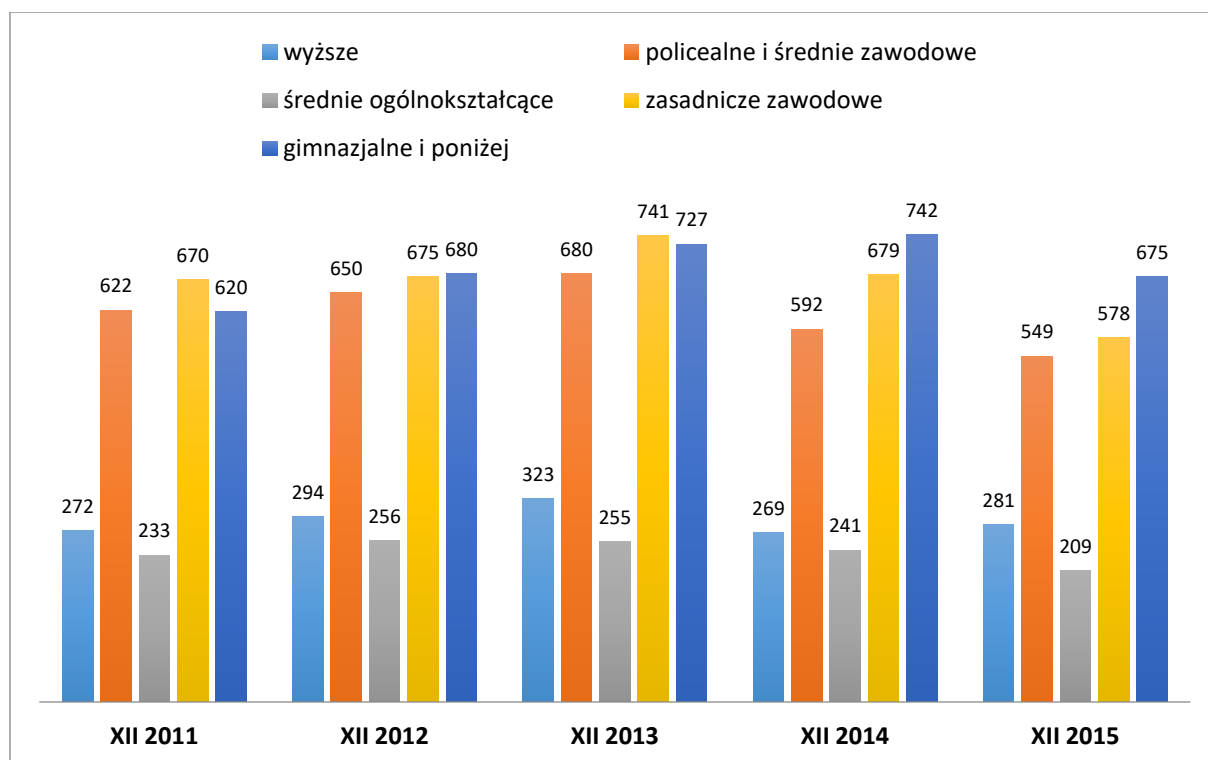
Z pośród mieszkańców powiatu łomżyńskiego zarejestrowanych w PUP, największą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 29,5%. Osoby z wykształceniem zawodowym stanowią 25,3%, a policealnym i średnim zawodowym – 23,90%. Najmniej zarejestrowanych było osób z wykształceniem wyższym – 12,2% i średnim ogólnokształcącym – 9,1%.

Tabela 5: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego wg posiadanego wykształcenia.

	XII 2011	XII 2012	XII 2013	XII 2014	XII 2015
wyższe	272	294	323	269	281
policealne i średnie zawodowe	622	650	680	592	549
średnie ogólnokształcące	233	256	255	241	209
zasadnicze zawodowe	670	675	741	679	578
gimnazjalne i poniżej	620	680	727	742	675

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

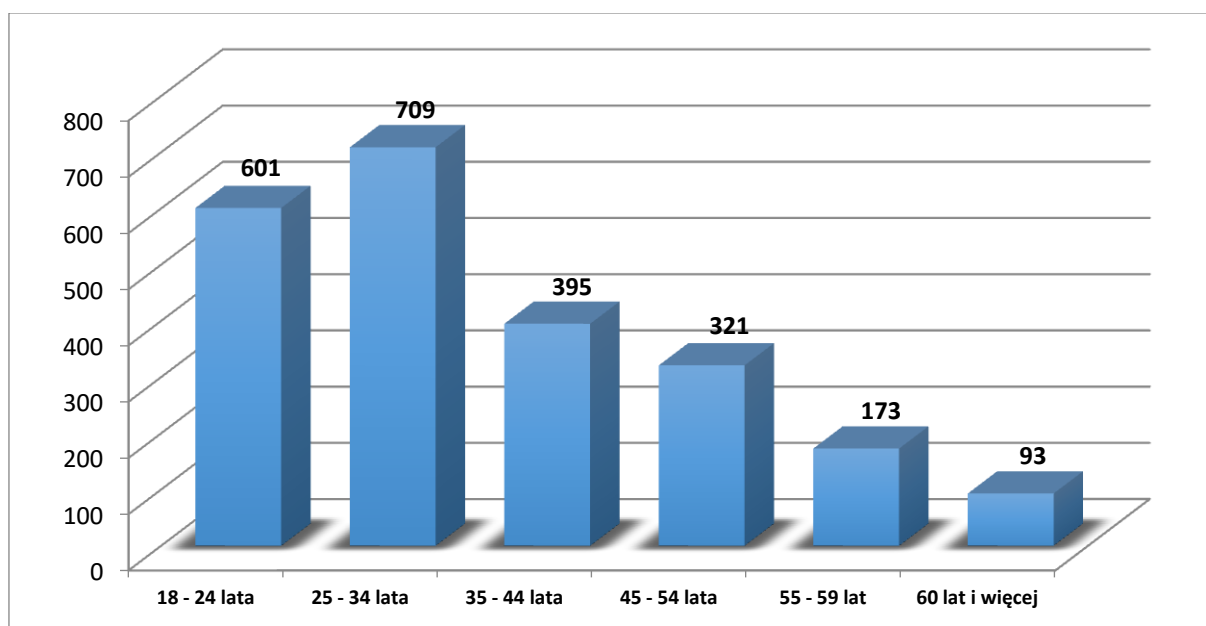
Rysunek 10: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego wg posiadanego wykształcenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Na dzień 31 grudnia 2015 r. największą grupę bezrobotnych mieszkańców powiatu stanowiły osoby w grupie wiekowej 25 – 34 lata (30,9%) oraz 18 – 24 lata (26,2%). Najmniej było osób w wieku 60 lat i więcej – zaledwie 4% wszystkich osób zarejestrowanych w PUP w Łomży.

Rysunek 11: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego wg grup wiekowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

ROZDZIAŁ III

PRZYCZYNY TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, które przy jej wykorzystaniu stara się zaspokajać niezbędne potrzeby osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Ma za zadanie wspierać osoby i rodziny, które korzystając z własnych zasobów i możliwości nie są w stanie przezwyciężyć niedostatku w jakim się znaleźli, oraz umożliwić im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia się osób objętych wsparciem jest jednym z podstawowych celów funkcjonowania pomocy społecznej.

Pod pojęciem polityki społecznej państwa można rozumieć zespół długofalowych działań na rzecz zaspokajania potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych, takich jak: przemoc, ubóstwo, długotrwałe bezrobocie, bezdomność czy nierówności społeczne.

Zastosowanie przepisów z zakresu ustawy o pomocy społecznej powinno mieć miejsce przy łącznym spełnieniu dwóch warunków: wystąpieniu trudnej sytuacji życiowej oraz niemożliwości jej samodzielnego przezwyciężenia. Państwo ma udzielać swojego wsparcia dopiero w ostateczności, tj. po wyczerpaniu przez osobę potrzebującą własnych środków czy możliwości. Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej z reguły poprzedzają inne świadczenia, np. z systemu ubezpieczeń społecznych, zasiłki rodzinne, zasiłki dla osób bezrobotnych. Państwo nie może wyręczać jednostki gdy jest ona samowystarczalna, powinno natomiast wspomagać ją w chorobie, starości, niepełnosprawności i ratować w sytuacjach kryzysowych.

Najczęstsze przyczyny udzielania pomocy definiuje art. 7 ustawy o pomocy społecznej, jednak należy pamiętać, że nie jest to lista zamknięta i wystąpienie innych okoliczności nie eliminuje możliwości uzyskania świadczeń określonych w ustawie. Objęcie regulacją prawną wszystkich powodów występowania trudnych sytuacji życiowych byłoby bardzo trudne.

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące liczby mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy korzystali z powodu różnych problemów z pomocy ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu w latach 2011 – 2015.

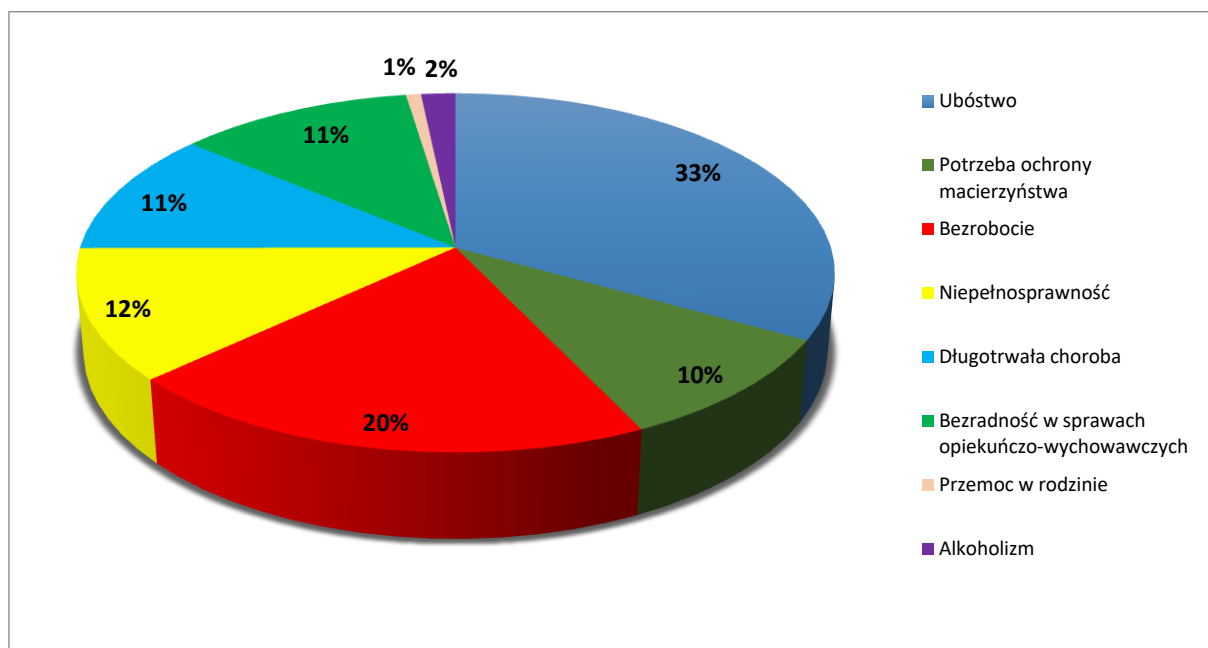
Tabela 6: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy korzystali z powodu różnych problemów z pomocy społecznej w latach 2011 – 2015.

Powód przyznania pomocy	2011		2012		2013		2014		2015	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Ubóstwo	1091	4240	1101	4221	1093	3989	1117	4003	1049	3683
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
Bezdomność	10	12	13	13	8	8	9	9	8	12
Potrzeba ochrony macierzyństwa	346	2013	334	1994	317	1799	344	1954	307	1711
Bezrobocie	622	2100	678	2336	722	2392	696	2256	640	2027
Niepełnosprawność	345	924	339	880	359	912	378	930	374	906
Długotrwała choroba	396	1394	370	1320	372	1255	373	1203	352	1074
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	390	1708	380	1586	401	1674	391	1607	364	1443
Przemoc w rodzinie	8	33	23	141	27	95	19	75	23	81
Alkoholizm	62	198	56	179	65	216	66	210	53	147
Narkomania	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Trudności po opuszczeniu zakładu karnego	13	13	9	12	10	10	7	8	10	13
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	36	139	6	26	1	3	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

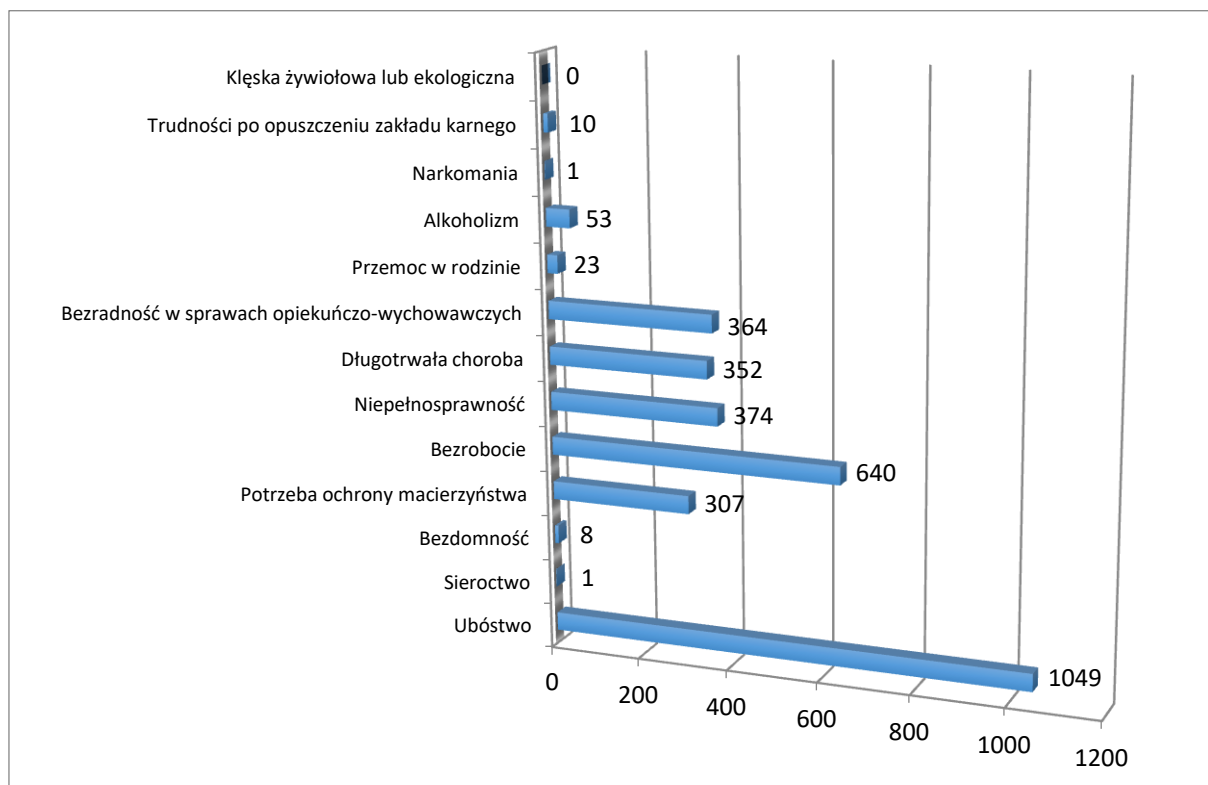
Wg stanu na koniec 2015 roku, zdecydowanie najwięcej mieszkańców powiatu korzystało ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa – aż 33% wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną. Główne powody korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców powiatu łomżyńskiego w 2015 roku ilustruje poniższy wykres.

Rysunek 12: Główne powody korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców powiatu łomżyńskiego w roku 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

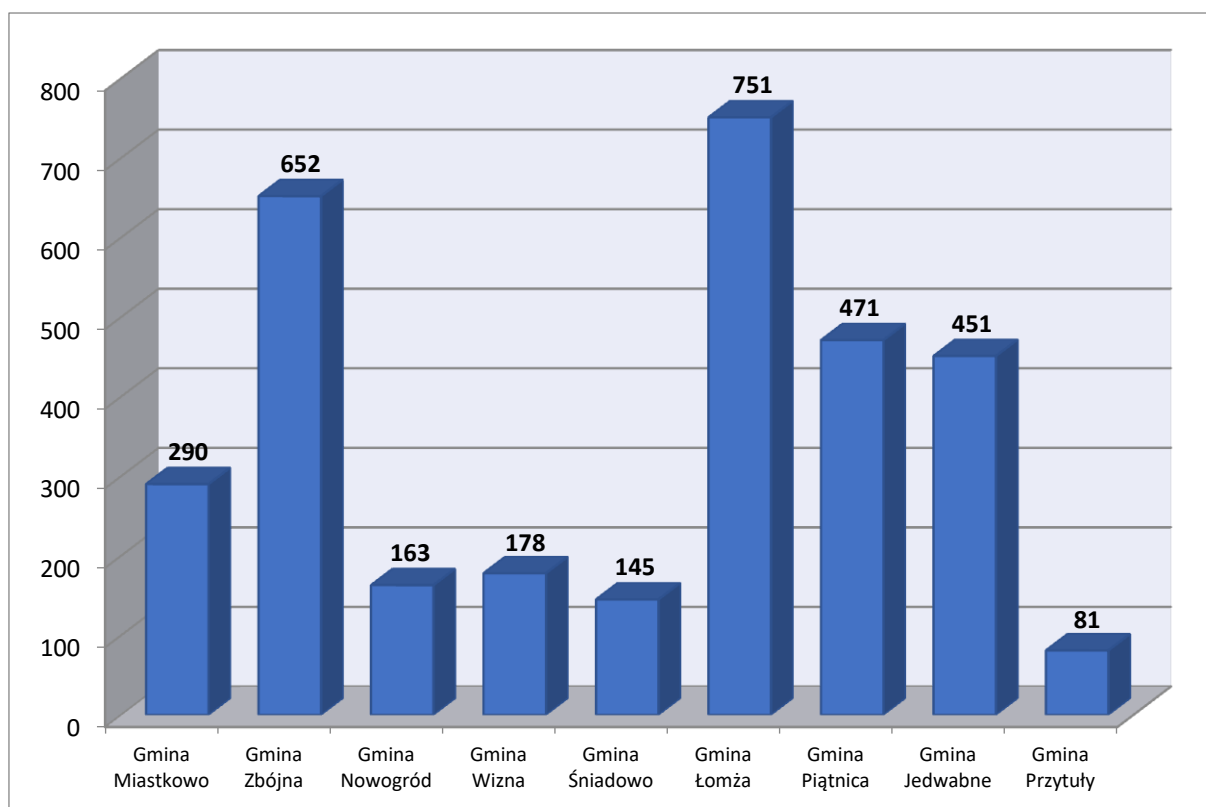
Rysunek 13: Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2015 roku wg przyczyny zgłoszenia się do ośrodka pomocy społecznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

W 2015 roku najwięcej mieszkańców powiatu łomżyńskiego korzystających ze świadczeń pomocy społecznej pochodziło z Gminy Łomża – 23,6% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej. Następnie z Gminy Zbójna – 20,5%, Gminy Piątnica – 14,8%, Gminy Jedwabne – 14,2%, Gminy Miastkowo – 9,1%, Gminy Wizna – 5,6%, Gminy Nowogród – 5,1% i Gminy Śniadowo – 4,6%. Najmniej – zaledwie 2,6% osób pochodziło z Gminy Przytuły.

Rysunek 14: Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w powiecie łomżyńskim w 2015 roku, z podziałem na gminy.

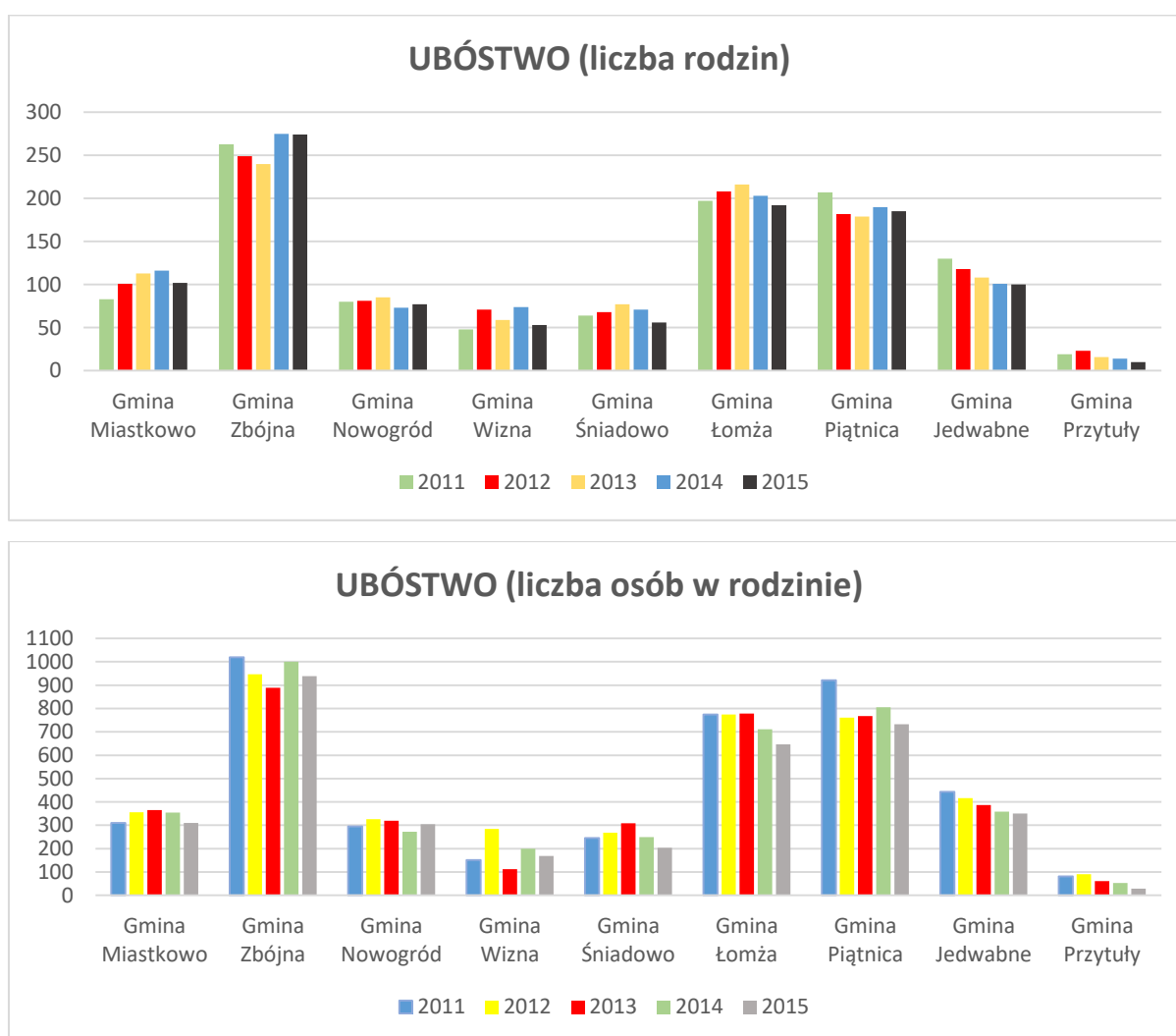
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

3.1. Ubóstwo.

Ubóstwo określa się jako stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych, uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby” kryją się w szczególności: wyżywienie, schronienie, ubranie, transport oraz podstawowe potrzeby kulturalne i społeczne.

W latach 2011 – 2015 ubóstwo było głównym powodem przyznawania pomocy przez ośrodki pomocy społecznej na terenie powiatu łomżyńskiego. Sytuacja rodzin dotkniętych ubóstwem i narażonych na nie niesie zagrożenie dla wielu podstawowych funkcji rodziny oraz powoduje głęboką dysfunkcjonalność wielu rodzin. Ograniczenie ubóstwa powinno być zatem jednym z podstawowych zadań polityki społecznej.

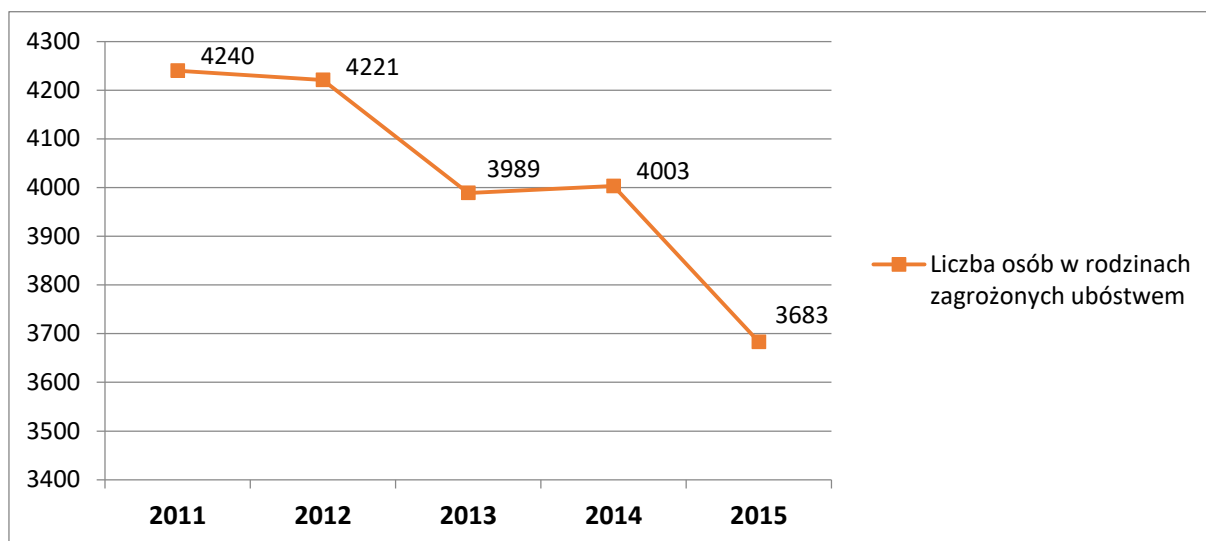
Rysunek 15: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na ubóstwo, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców powiatu łomżyńskiego korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa pochodziło z terenu Gminy Zbójna, Gminy Łomża i Gminy Piątnica. Najmniej – z terenu Gminy Przytuły. Analizując lata 2011 – 2015 można zauważyć systematyczny spadek liczby osób w rodzinach zagrożonych ubóstwem.

Rysunek 16: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu ubóstwa w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

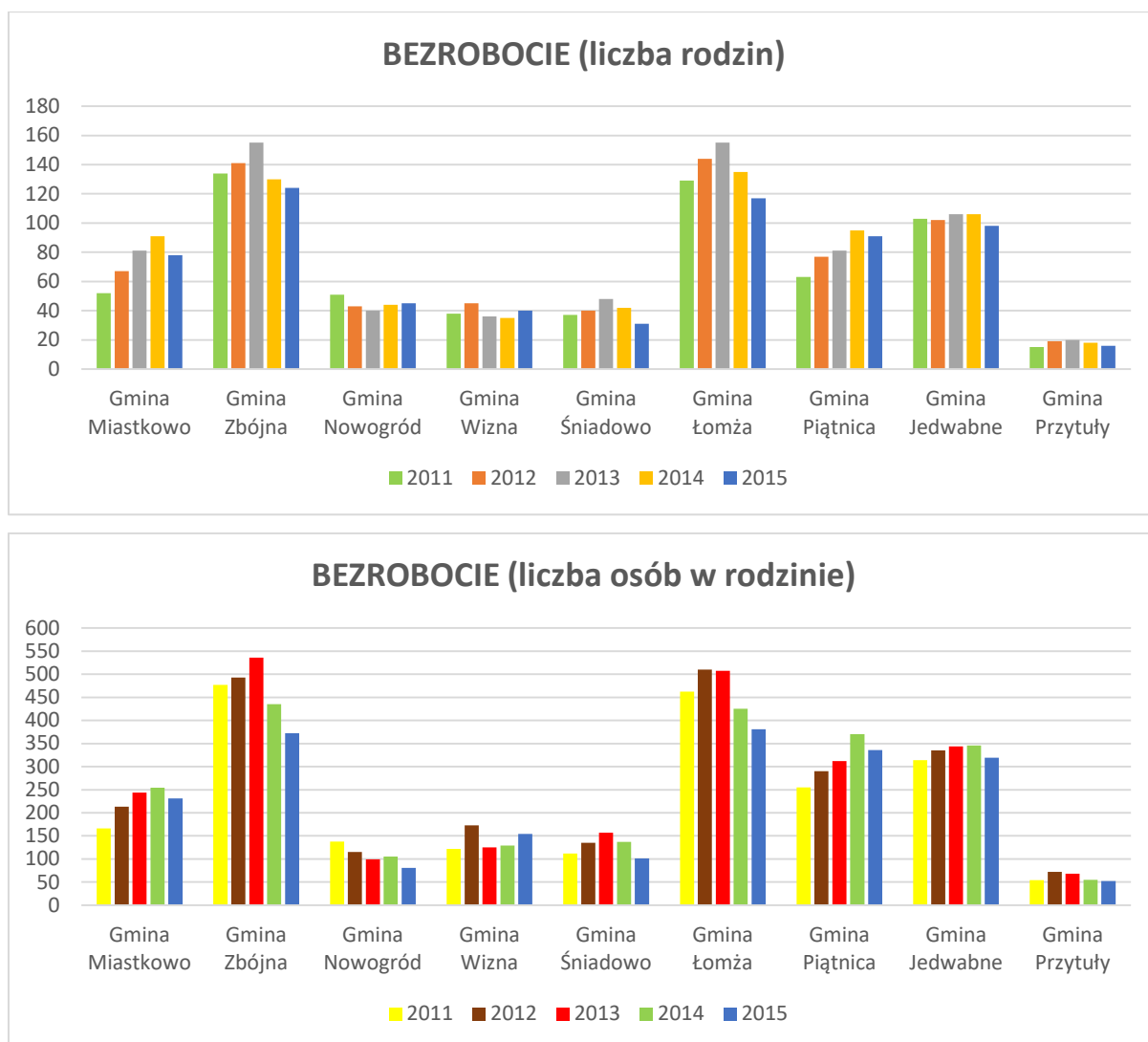
3.2. Bezrobocie.

Bezrobocie jest jednym z najważniejszych problemów społecznych. Powoduje obniżenie standardu życia, rezygnację z aspiracji, utratę poczucia godności. Bezrobotni czują się oszukani i odrzuceni przez społeczeństwo. Społeczne brzemień bezrobocia jest dotkliwe tym bardziej, że powoduje powstawanie innych obszarów ludzkiej biedy, przyczynia się do powstawania takich zjawisk jak przemoc i alkoholizm, zakłócając prawidłowe funkcjonowanie rodziny.

Wśród świadczeń przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej wiele adresowanych jest do osób bezrobotnych, zwłaszcza pomoc pieniężna i rzeczowa na ekonomiczne usamodzielnienie, która może ułatwić rozpoczęcie działalności gospodarczej czy przekwalifikowanie zawodowe. Za osoby rezygnujące z pracy z powodu sprawowania opieki nad osobą bliską mogą być opłacane składki na ubezpieczenie zdrowotne. Bezrobotnym może być ponadto udzielone wsparcie w postaci różnych zasiłków, biletu kredytowanego, pracy socjalnej i specjalistycznego poradnictwa.

W 2015 roku liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia wyniosła aż 20% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

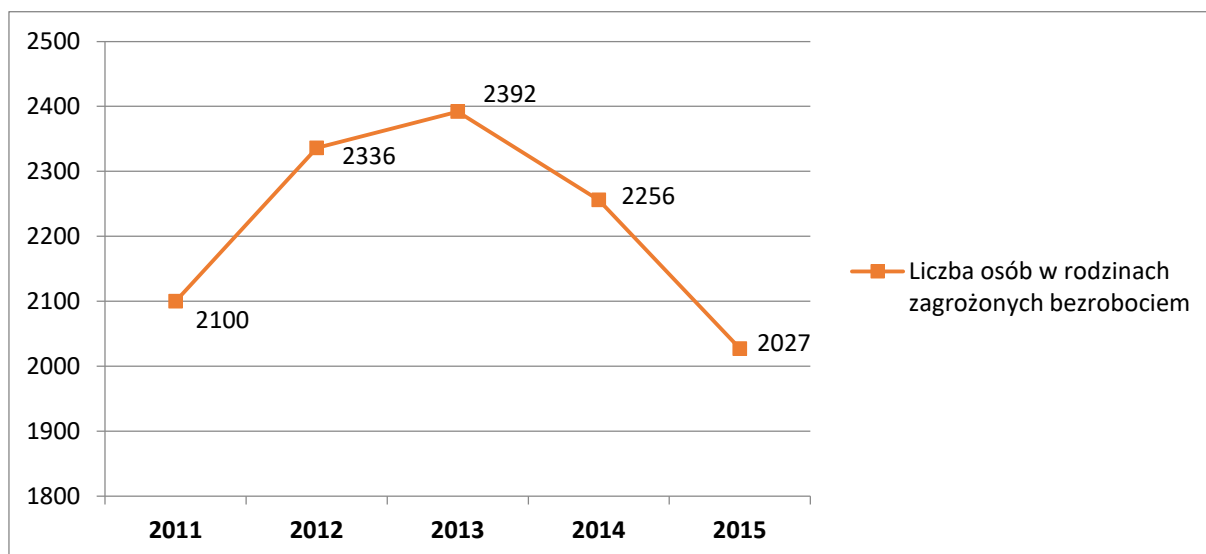
Rysunek 17: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na bezrobocie, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców powiatu łomżyńskiego korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia pochodziło z terenu Gminy Zbójna i Gminy Łomża. Najmniej – z terenu Gminy Przytuły.

Rysunek 18: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu bezrobocia w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

3.3. Niepełnosprawność.

Osoby niepełnosprawne są szczególnie zagrożone zjawiskiem wykluczenia społecznego, dlatego ich problemy powinny znaleźć szczególną uwagę przy opracowywaniu planów i programów powiatu łomżyńskiego. Osoby niepełnosprawne napotykają na liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. Są to problemy spotykane w życiu codziennym, w rodzinie, pracy, urzędzie, które przybierają postać barier architektonicznych, psychicznych, materialnych i prawnych. Osoba niepełnosprawna musi pokonać funkcjonujące nadal w społeczeństwie bariery świadomościowe, bierność, niezrozumienie, niechęć i niewiedzę. Działania wobec osób niepełnosprawnych są zadaniami ogólnospołecznymi, ponieważ skutki niepełnosprawności dotyczą wszystkich ludzi.

Polityka społeczna wobec niepełnosprawności i osób niepełnosprawnych to zorganizowane, kompleksowe i międzysektorowe działania władz publicznych oraz innych podmiotów społecznych, służące kształtowaniu, poprawie, ochronie warunków i jakości życia oraz statusu społecznego osób niepełnosprawnych, a także umożliwiające jednostkom z

ograniczoną sprawnością dostęp do niezbędnych świadczeń i usług zdrowotno-socjalnych oraz rozwiązań technologiczno-organizacyjnych utrzymujących i zwiększających szansę niezależnego funkcjonowania oraz aktywnego udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Podstawowym wykładnikiem i narzędziem realizacji polityki społecznej na rzecz ludzi niepełnosprawnych jest wsparty odpowiednią infrastrukturą legislacyjno-instytucjonalną proces rehabilitacji leczniczej, psychologicznej, społecznej i zawodowej. Rehabilitacja ta obejmuje różne formy wsparcia wspomagające osoby niepełnosprawne w wypełnianiu przypisanych im ról społecznych, takie jak: poradnictwo społeczne, prawne i psychologiczne oraz edukację i przygotowanie zawodowe, a także umożliwiające samodzielną lokomocję, komunikowanie się z otoczeniem i prowadzenie niezależnego, codziennego życia.

Niepełnosprawność to stan będący efektem dysfunkcji natury fizycznej lub psychicznej, ubytku anatomicznego wynikłego z urazów, schorzeń lub zaburzeń rozwojowych i powodujący znaczące ograniczenie możliwości wykonywania przez jednostkę podstawowych czynności życiowych. Do podstawowych czynności życiowych zalicza się samoobsługę, przemieszczanie się, czynności manualne, orientację w otoczeniu, zdolności komunikowania się z innymi ludźmi oraz czynności związane z uczeniem się, wykonywaniem pracy, życiem rodzinnym czy prowadzeniem gospodarstwa domowego.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych określa niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Prawo do uzyskania pomocy i jej rozmiar zależą od stopnia niepełnosprawności: znacznego, umiarkowanego lub lekkiego. Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydają powiatowe i wojewódzkie (druga instancja) zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, pochodzącymi z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań przeprowadzonego w 2011 roku, na terenie powiatu łomżyńskiego zamieszkiwało 5 431 osób niepełnosprawnych, stanowiących 10,5% ogółu

mieszkańców. Wśród wszystkich osób niepełnosprawnych 2 491 znajdowało się w wieku produkcyjnym, 2 749 w wieku poprodukcyjnym, a 191 stanowiły dzieci do lat 17. Należy zaznaczyć, że osoby biorące udział w narodowym spisie powszechnym mogły odmówić udzielenia odpowiedzi na pytania dotyczące stanu zdrowia i niepełnosprawności. Szacuje się, że faktyczna liczba osób niepełnosprawnych w powiecie jest większa.

Powiatowy Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży tylko w 2015 roku wydał aż 691 orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego. Z ogólnej liczby wydanych orzeczeń 559 stanowiły orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia, a 132 to orzeczenia o niepełnosprawności dla dzieci do 16 roku życia. Szczegółowe dane przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 7: Liczba wydanych w 2015 roku orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia wg przyczyn niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wieku i płci.

SYMBOL	STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				WIEK				PŁEĆ	
	znaczny	umiarkowany	lekki	RAZEM	16 - 25	26 - 40	41 - 60	60 +	K	M
01-U	3	8	0	11	8	2	0	1	5	6
02-P	28	31	23	82	11	18	30	23	50	32
03-L	4	7	22	33	7	1	12	13	8	25
04-O	4	2	0	6	0	0	1	5	4	2
05-R	47	74	74	195	13	16	79	87	97	98
06-E	1	3	1	5	2	2	0	1	5	0
07-S	38	24	18	80	2	2	18	58	27	53
08-T	14	2	0	16	0	1	4	11	9	7
09-M	28	4	6	38	2	5	16	15	26	12
10-N	26	19	8	53	3	8	22	20	29	24
11-I	18	14	7	39	15	2	6	16	19	20
12-C	1	0	0	1	1	0	0	0	0	1
RAZEM	212	188	159	559	64	57	188	250	279	280

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży.

Tabela 8: Liczba wydanych w 2015 roku orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia wg przyczyn niepełnosprawności, wieku i płci.

PRZYZYNY NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	RAZEM	WIEK			PŁEĆ	
		0 - 3	4 - 7	8 - 16	K	M
01-U	2	0	1	1	1	1
02-P	3	0	1	2	0	3
03-L	18	6	4	8	10	8
04-O	4	0	1	3	0	4
05-R	25	8	5	12	12	13
06-E	6	0	2	4	4	2
07-S	7	3	1	3	3	4
08-T	6	2	2	2	0	6
09-M	2	0	1	1	0	2
10-N	11	7	1	3	8	3
11-I	32	6	12	14	18	14
12-C	16	2	3	11	3	13
RAZEM	132	34	34	64	59	73

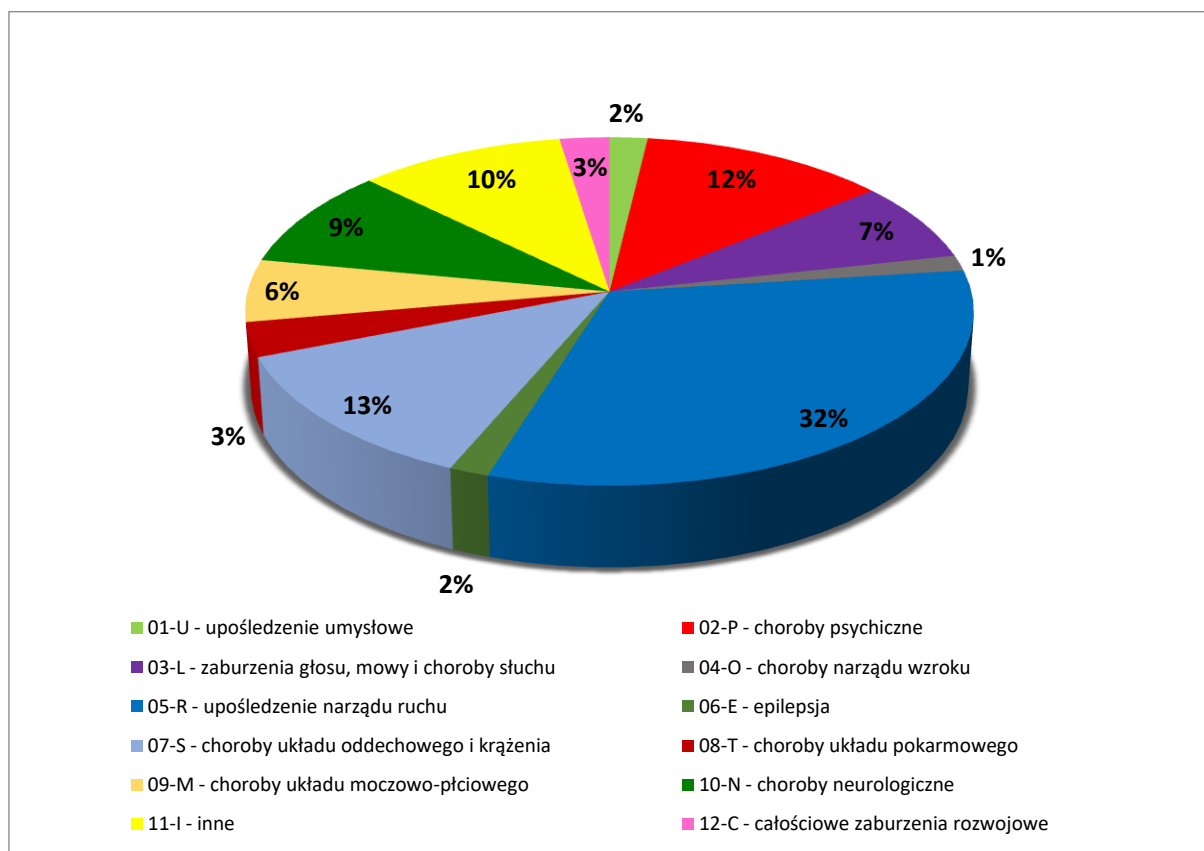
Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży.

Z analizy powyższych danych wynika, że dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego w 2015 roku najwięcej orzeczeń o niepełnosprawności wydano z powodu upośledzenia narządu ruchu – łącznie 220 orzeczeń, co stanowiło aż 32% wszystkich wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży orzeczeń o niepełnosprawności.

Na kolejnych miejscach znalazły się m.in.: orzeczenia wydane z powodu chorób układu oddechowego i krążenia – 87 orzeczeń, 13% ogółu; orzeczenia wydane z powodu chorób psychicznych – 85 orzeczeń, 12% ogółu; orzeczenia wydane z powodu innych chorób, w tym endokrynologicznych, metabolicznych i zaburzeń enzymatycznych – 71 orzeczeń, 10% ogółu; orzeczenia wydane z powodu chorób neurologicznych – 64 orzeczenia, 9% ogółu; orzeczenia wydane z powodu zaburzeń głosu, mowy i choroby słuchu – 51 orzeczeń, 7% ogółu; orzeczenia wydane z powodu chorób układu moczowo-płciowego – 40 orzeczeń, 6% ogółu.

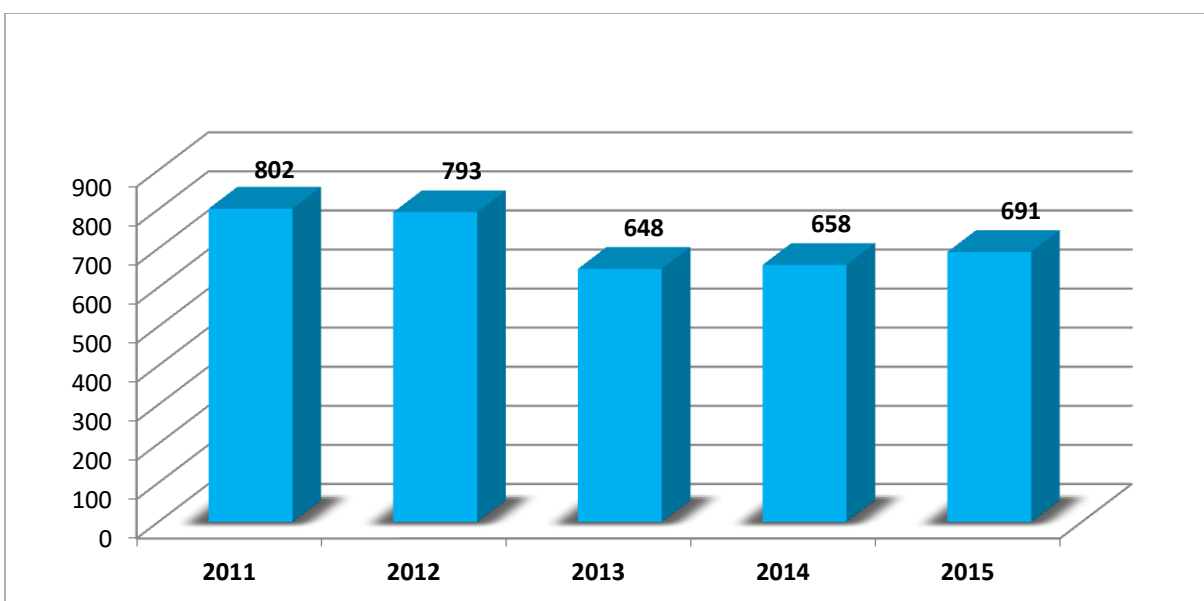
Najmniej orzeczeń o niepełnosprawności wydano z powodu chorób narządu wzroku – zaledwie 10, co stanowiło 1% ogółu.

Rysunek 19: Przyczyny niepełnosprawności z powodu których wydawane były orzeczenia o niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego w 2015 roku.

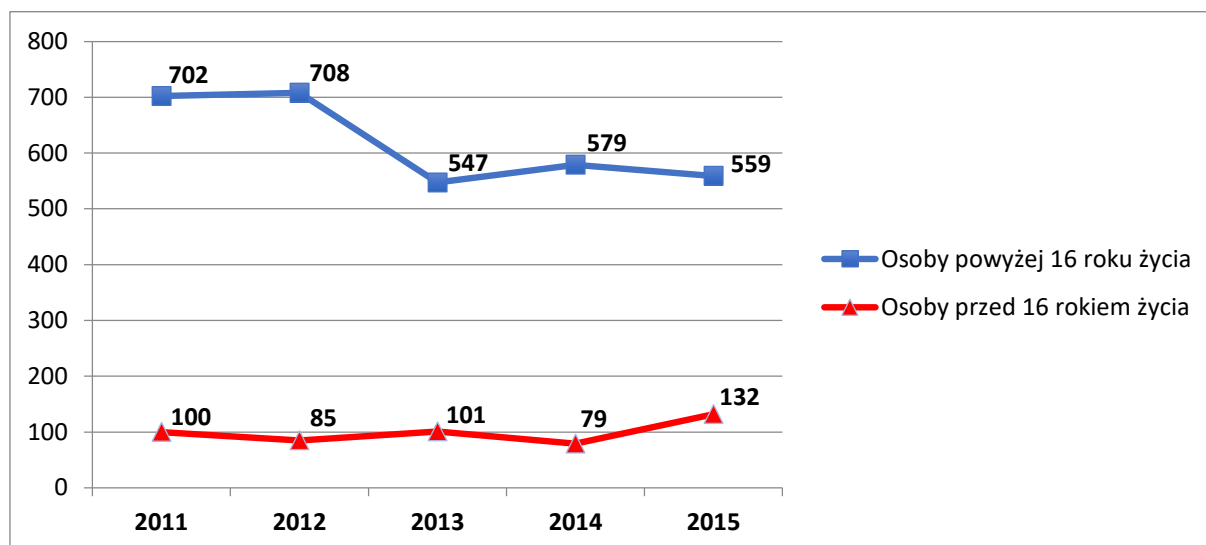
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Rysunek 20: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

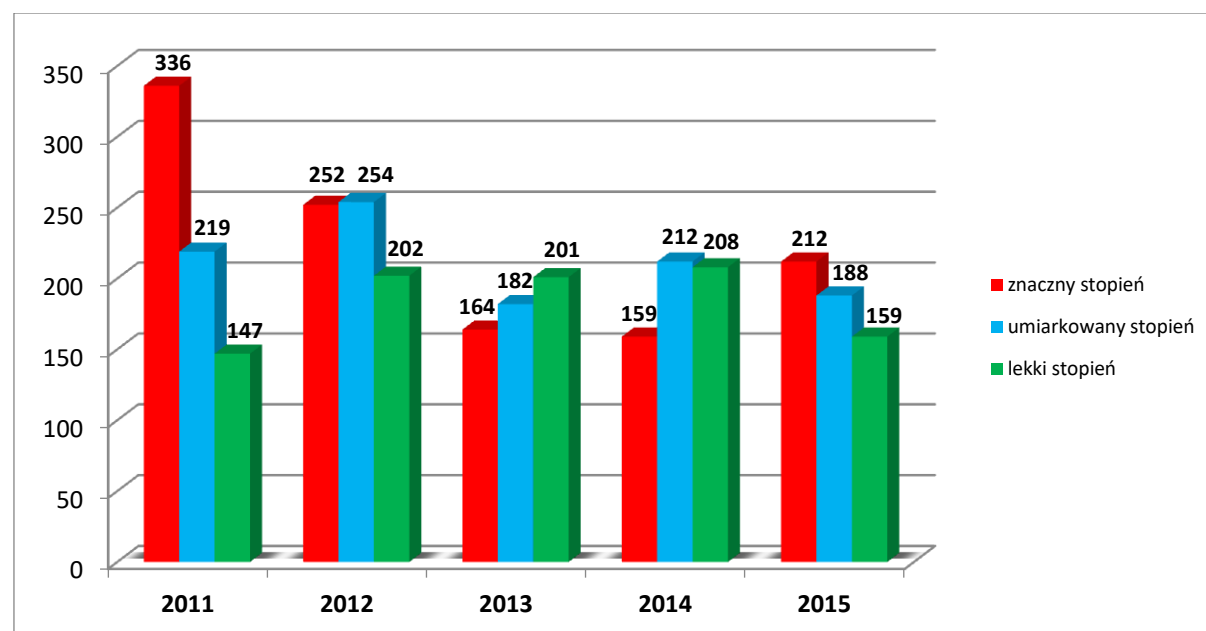
Rysunek 21: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, z podziałem na osoby powyżej 16 roku życia oraz osoby przed 16 rokiem życia w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

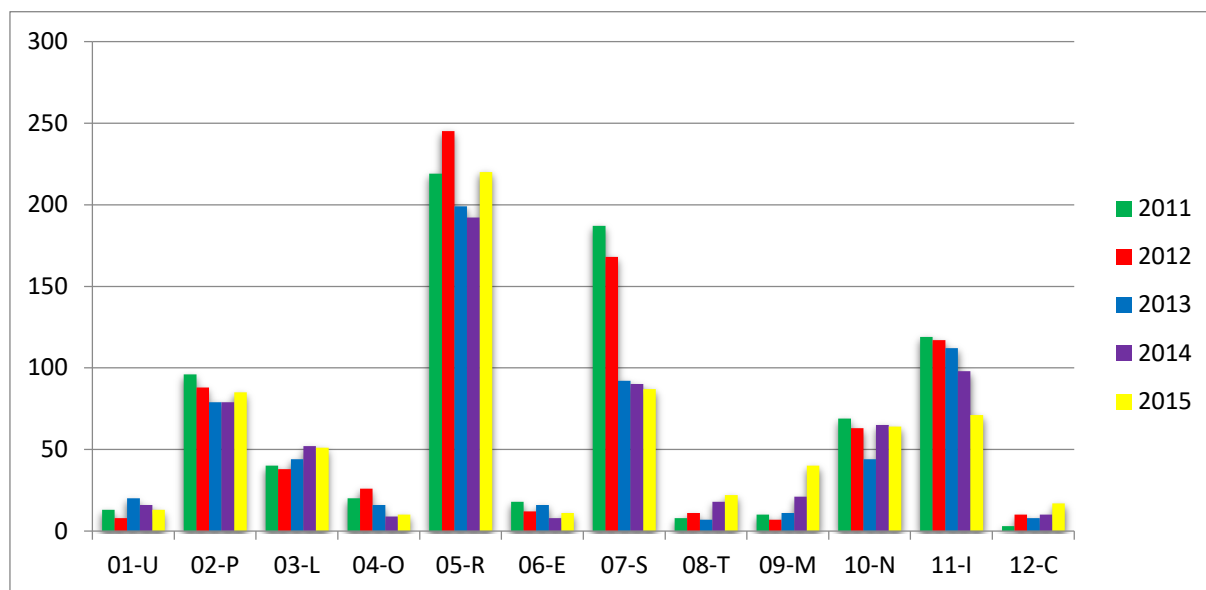
W 2013 roku nastąpił gwałtowny spadek liczby wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia. Miało to związek ze zmianą (zaostreniem) przepisów dotyczących orzecznictwa. W ostatnim okresie wzrosła natomiast liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydawanych dla dzieci do 16 roku życia.

Rysunek 22: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, z podziałem na stopień niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

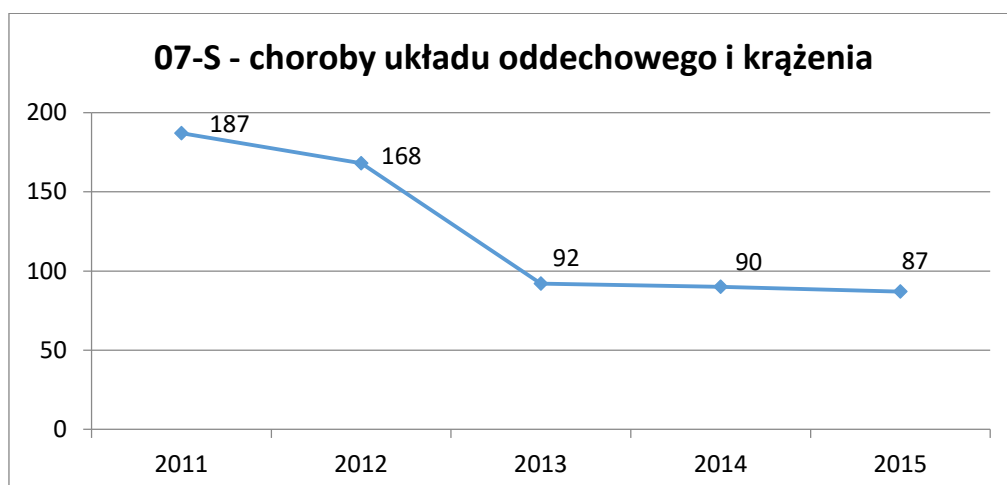
Rysunek 23: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015, ze względu na przyczynę niepełnosprawności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Analizując liczbę wydanych na przestrzeni ostatnich pięciu lat orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego, można zauważyć znaczny spadek orzeczeń wydawanych z powodu chorób układu oddechowego i krążenia. W 2011 roku Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży wydał aż 187 takich orzeczeń, w 2015 już tylko 87.

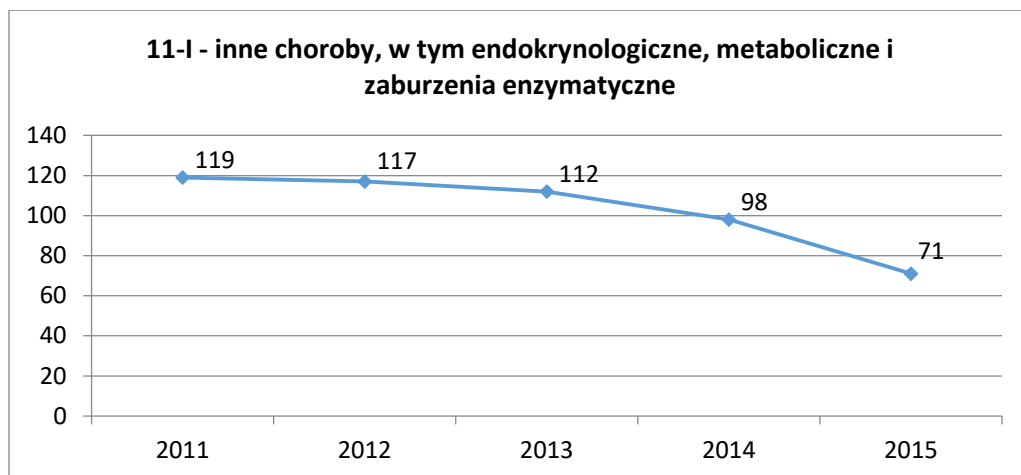
Rysunek 24: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układu oddechowego i krążenia w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Systematyczny spadek notują także orzeczenia wydawane z powodu innych chorób, w tym endokrynologicznych, metabolicznych i zaburzeń enzymatycznych – ze 119 w 2011 roku do 71 w 2015 roku.

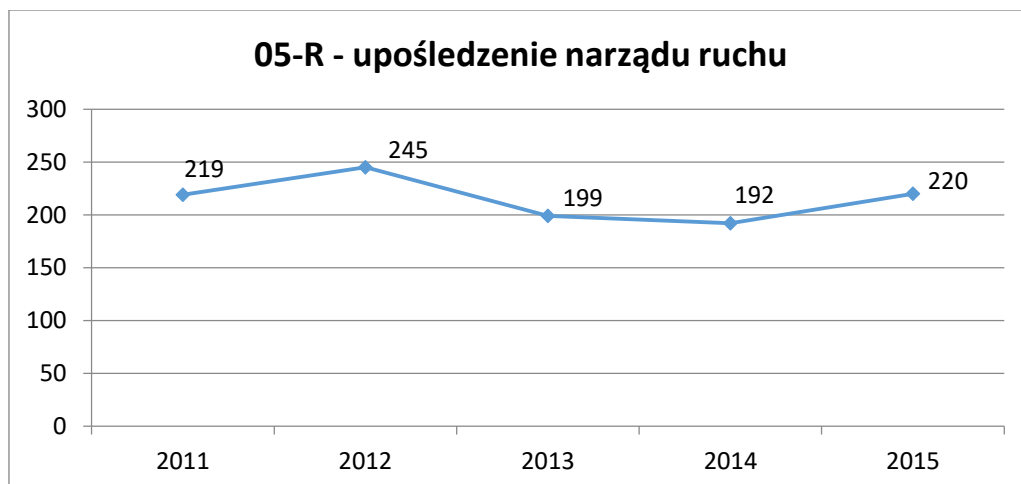
Rysunek 25: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu innych chorób, w tym endokrynologicznych, metabolicznych i zaburzeń enzymatycznych w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Liczba najczęściej wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności, czyli tych dotyczących upośledzenia narządu ruchu z roku na rok utrzymuje się na podobnym poziomie.

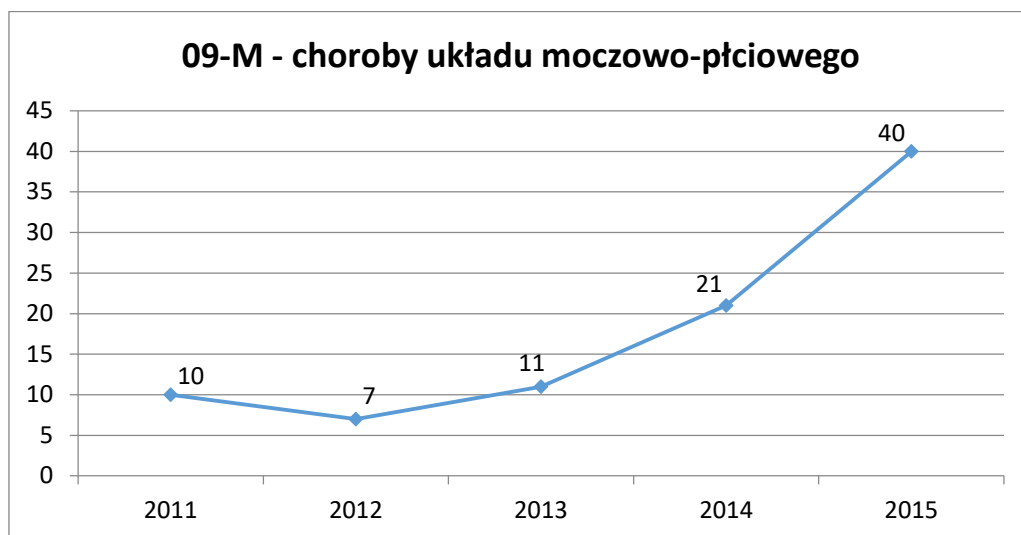
Rysunek 26: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu upośledzenia narządu ruchu w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Od 2013 roku można zauważyć systematyczny wzrost liczby wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układu moczowo-płciowego.

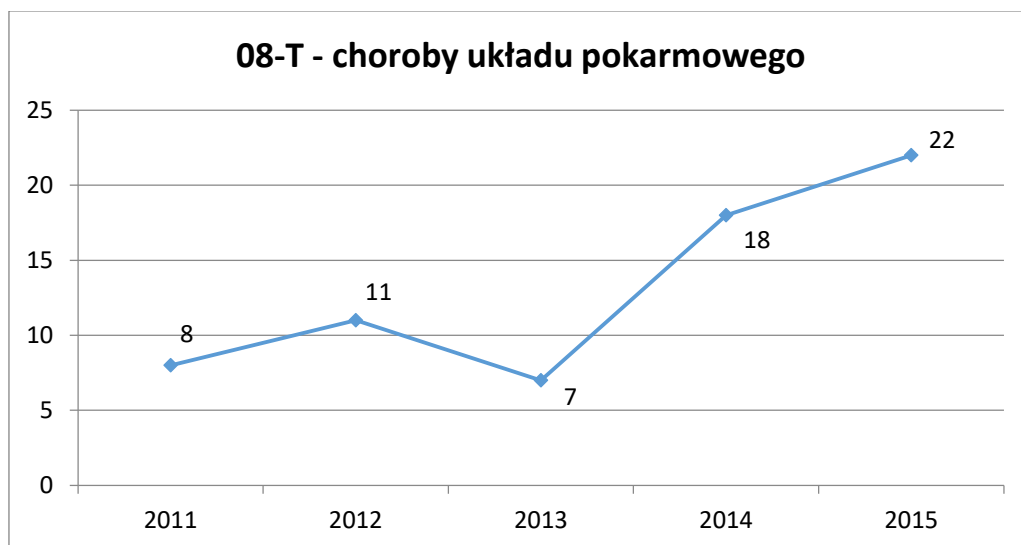
Rysunek 27: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układu moczowo-płciowego w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Podobna sytuacja występuje w przypadku orzeczeń o niepełnosprawności wydawanych z powodu chorób układu pokarmowego. Od 2013 roku liczba takich orzeczeń wzrosła trzykrotnie.

Rysunek 28: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układu pokarmowego w latach 2011 – 2015.

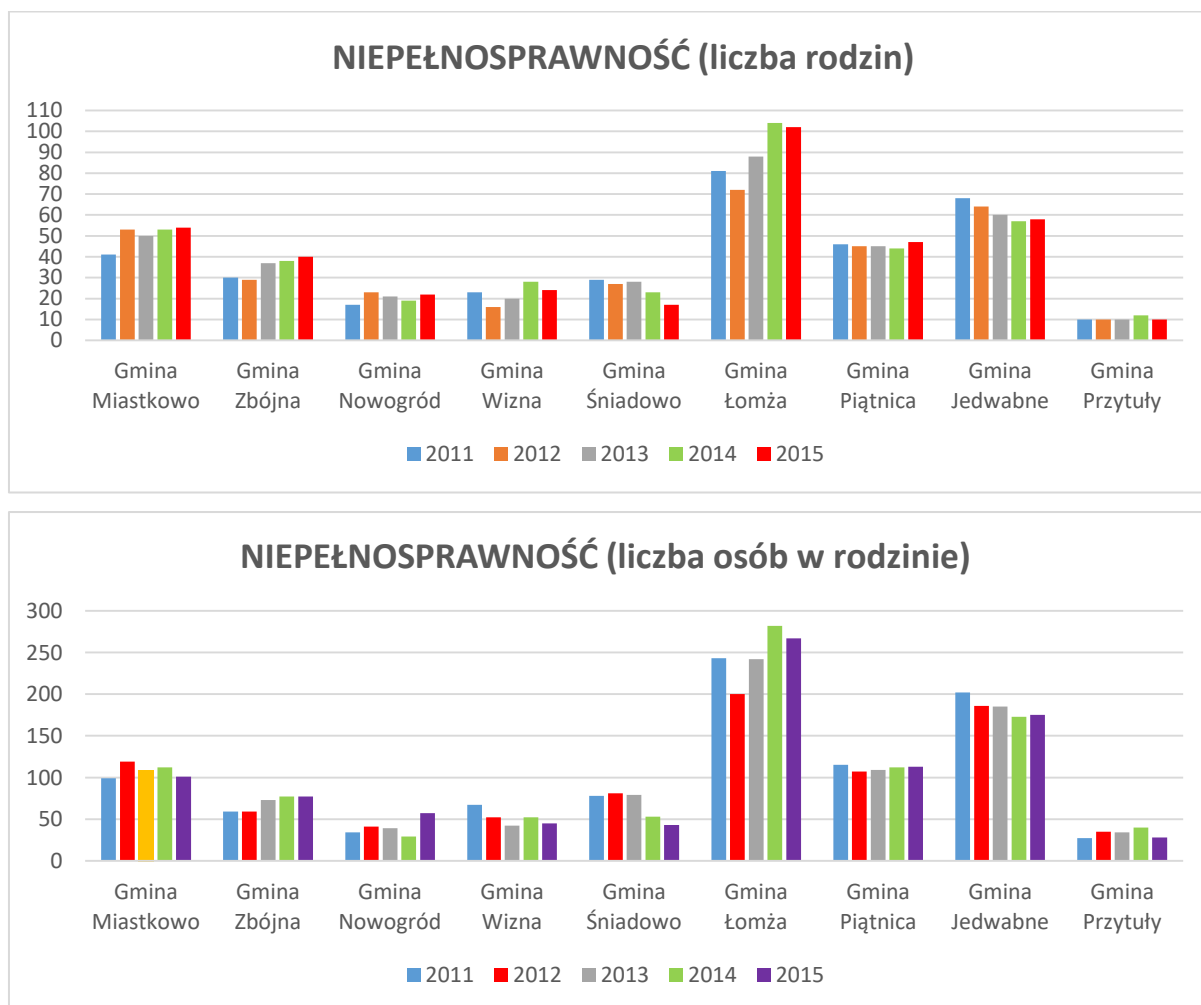

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Niepełnosprawni mieszkańcy powiatu łomżyńskiego posiadający aktualne orzeczenie o niepełnosprawności mogą starać się o pomoc zarówno we właściwych ze względu na miejsce zamieszkania Ośrodkach Pomocy Społecznej (m.in. zasiłki celowe i okresowe, zasiłki pielęgnacyjne, opiekuńcze) jak i w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży (pomoc przyznawana na rehabilitację społeczną ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych).

W 2015 roku wśród klientów ośrodków pomocy społecznej działających na terenie powiatu łomżyńskiego aż 12% otrzymało pomoc z tytułu niepełnosprawności.

Rysunek 29: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na niepełnosprawność, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

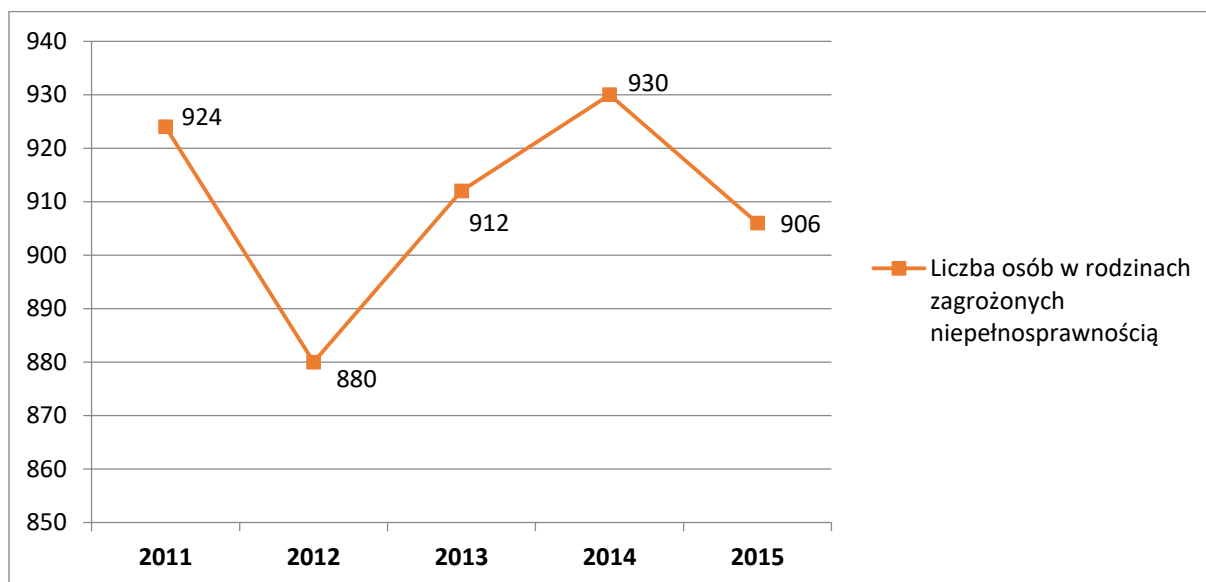

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców powiatu, którzy otrzymali pomoc z OPS ze względu na niepełnosprawność pochodziło z terenu Gminy Łomża, najmniej – z terenu Gminy Przytuły.

Rysunek 30: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu niepełnosprawności w latach 2011 – 2015.

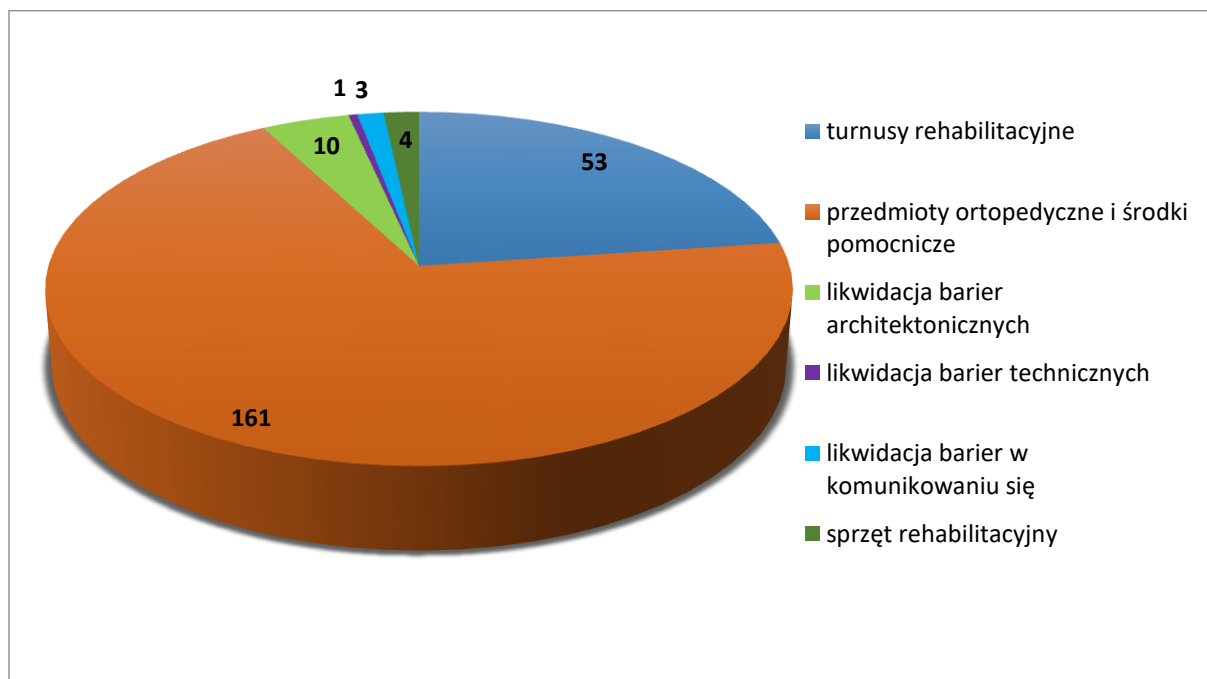

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży realizując zadania powiatu z zakresu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, oferuje następujące formy pomocy z zakresu rehabilitacji społecznej finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:

- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny,
- dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym,
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych,
- dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się,
- dofinansowanie likwidacji barier technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

Rysunek 31: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy otrzymali pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w 2015 roku.

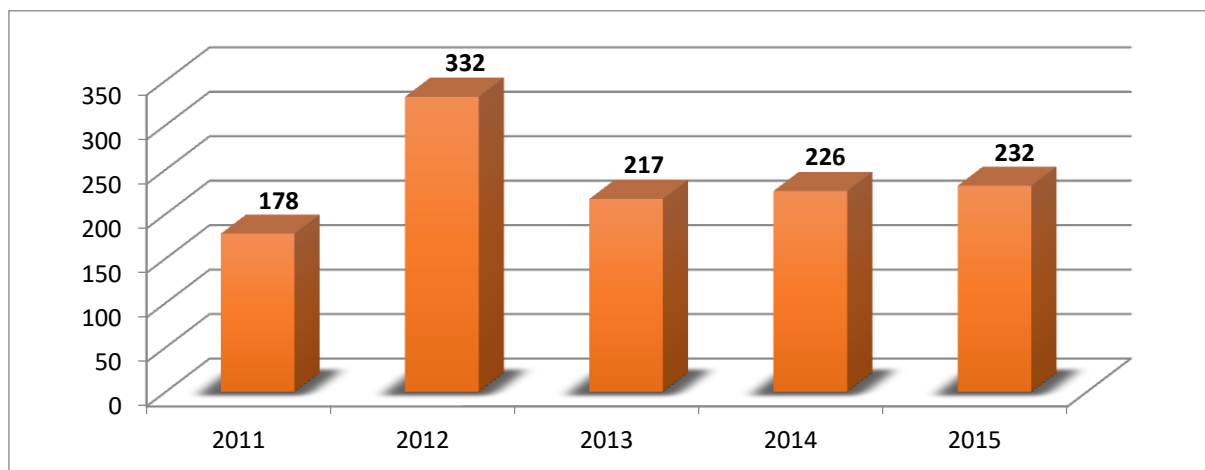
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

W 2015 roku zdecydowanie najwięcej osób niepełnosprawnych otrzymało pomoc w ramach dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – łącznie 161 osób. Na tę formę pomocy składało się dofinansowanie m.in. do:

- środków pomocniczych:
  - aparatów słuchowych i wkładek usznych,
  - materaców i poduszek przeciwoleżynowych,
  - pielucho majtek,
  - cewników;
- przedmiotów ortopedycznych:
  - wózków inwalidzkich,
  - indywidualnych przedmiotów pionizujących,
  - obuwia ortopedycznego,
  - protez kończyn,
  - balkoników,
  - stabilizatora stawu kolanowego,
  - aparatów do bezdechu.

łącznie w 2015 roku z pomocy oferowanej w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON skorzystało 232 niepełnosprawnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego.

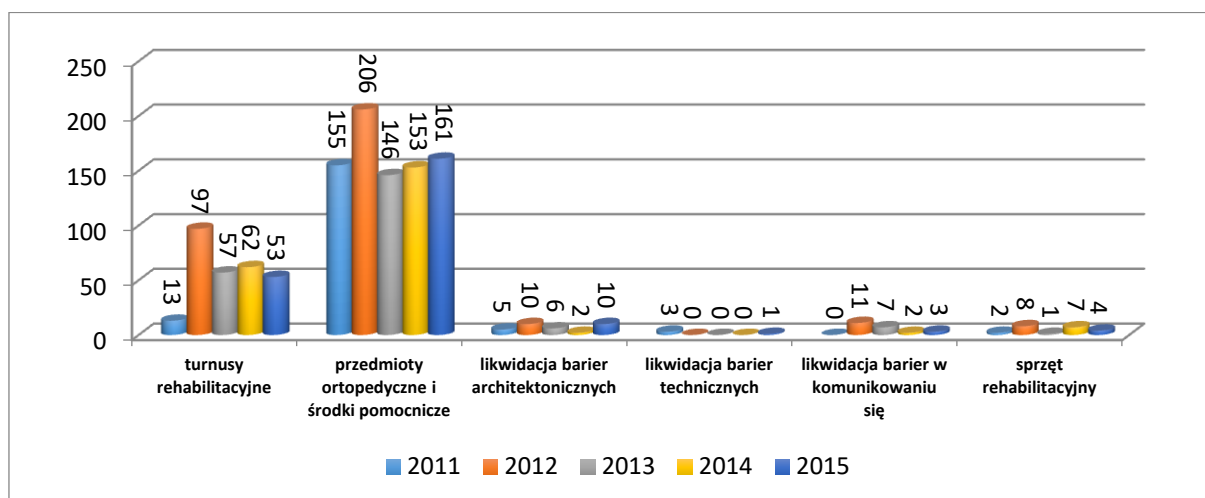
Rysunek 32: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy otrzymali pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

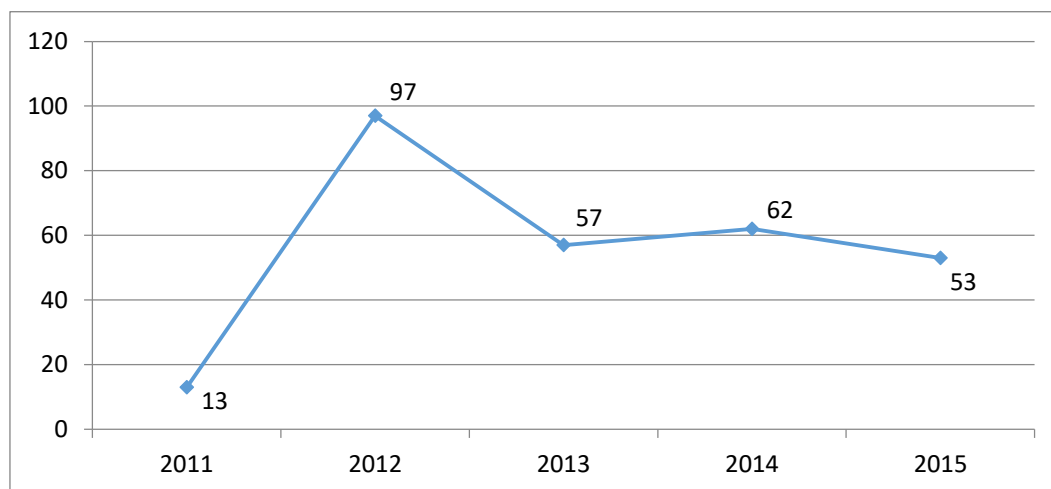
W ciągu ostatnich pięciu lat najwięcej osób niepełnosprawnych otrzymało pomoc ze środków PFRON w 2012 roku – aż 332. Miało to związek z jednorazowym zwiększeniem dotacji na rehabilitację społeczną z PFRON dla powiatu łomżyńskiego. W kolejnych latach pomoc z PCPR utrzymywała się na podobnym poziomie – średnio dla 225 osób niepełnosprawnych rocznie.

Rysunek 33: Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w latach 2011 – 2015, z podziałem na rodzaj otrzymanej pomocy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Rysunek 34: Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały z PCPR dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego ze środków PFRON w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

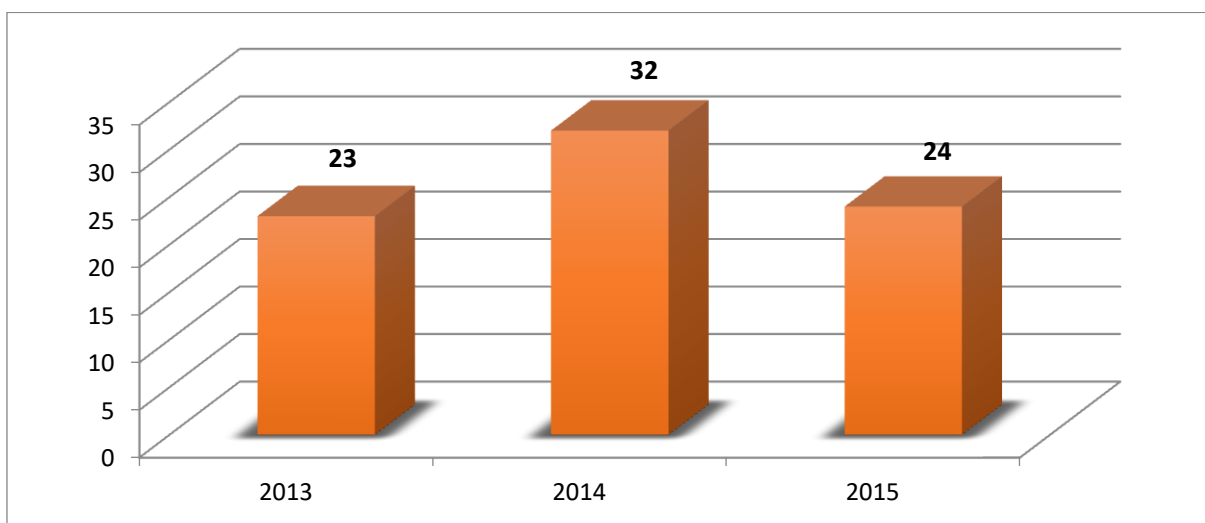
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży, oprócz pomocy oferowanej w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON, od 2012 roku realizuje pilotażowy program PFRON pod nazwą „Aktywny Samorząd” na podstawie umowy podpisanej przez Powiat Łomżyński z Podlaskim Oddziałem Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Białymstoku.

Adresatami programu są niepełnosprawni mieszkańcy powiatu łomżyńskiego, którzy w jego ramach mogą z PCPR otrzymać następujące wsparcie:

- A1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu;
- A2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B;
- B1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania;
- B2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania;
- C1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym;
- C2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym;
- C3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (III poziom jakości);

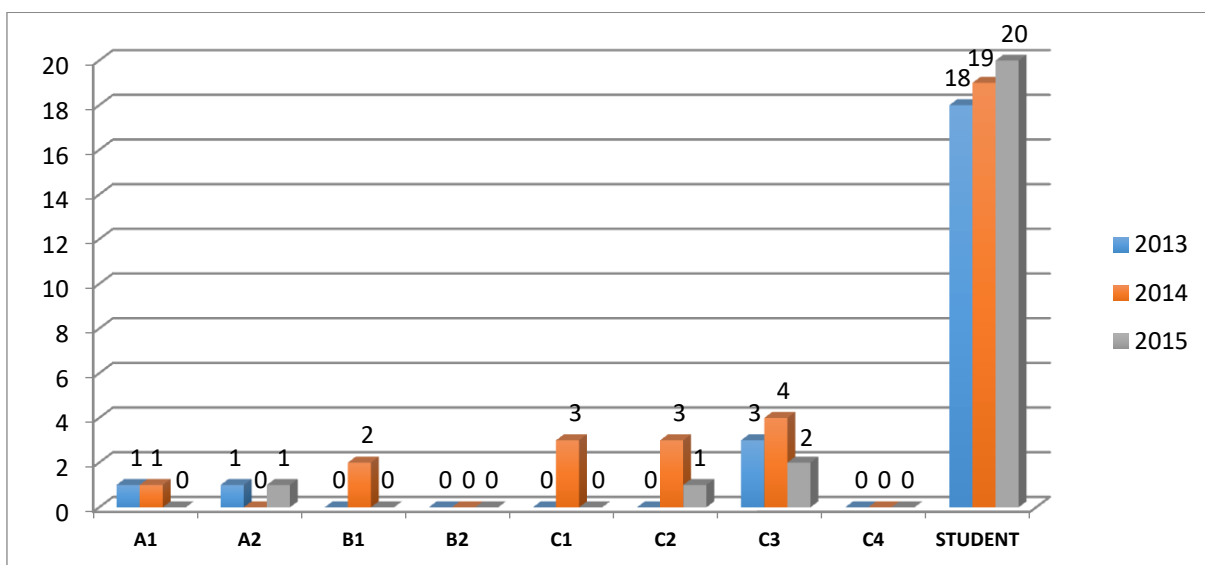
- C4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (III poziom jakości);
- D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej;
- pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym (Student).

Rysunek 35: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy otrzymali w PCPR wsparcie z pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2013 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Rysunek 36: Liczba osób niepełnosprawnych, którzy otrzymali w PCPR wsparcie z pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2013 – 2015, wg rodzaju przyznanej pomocy.

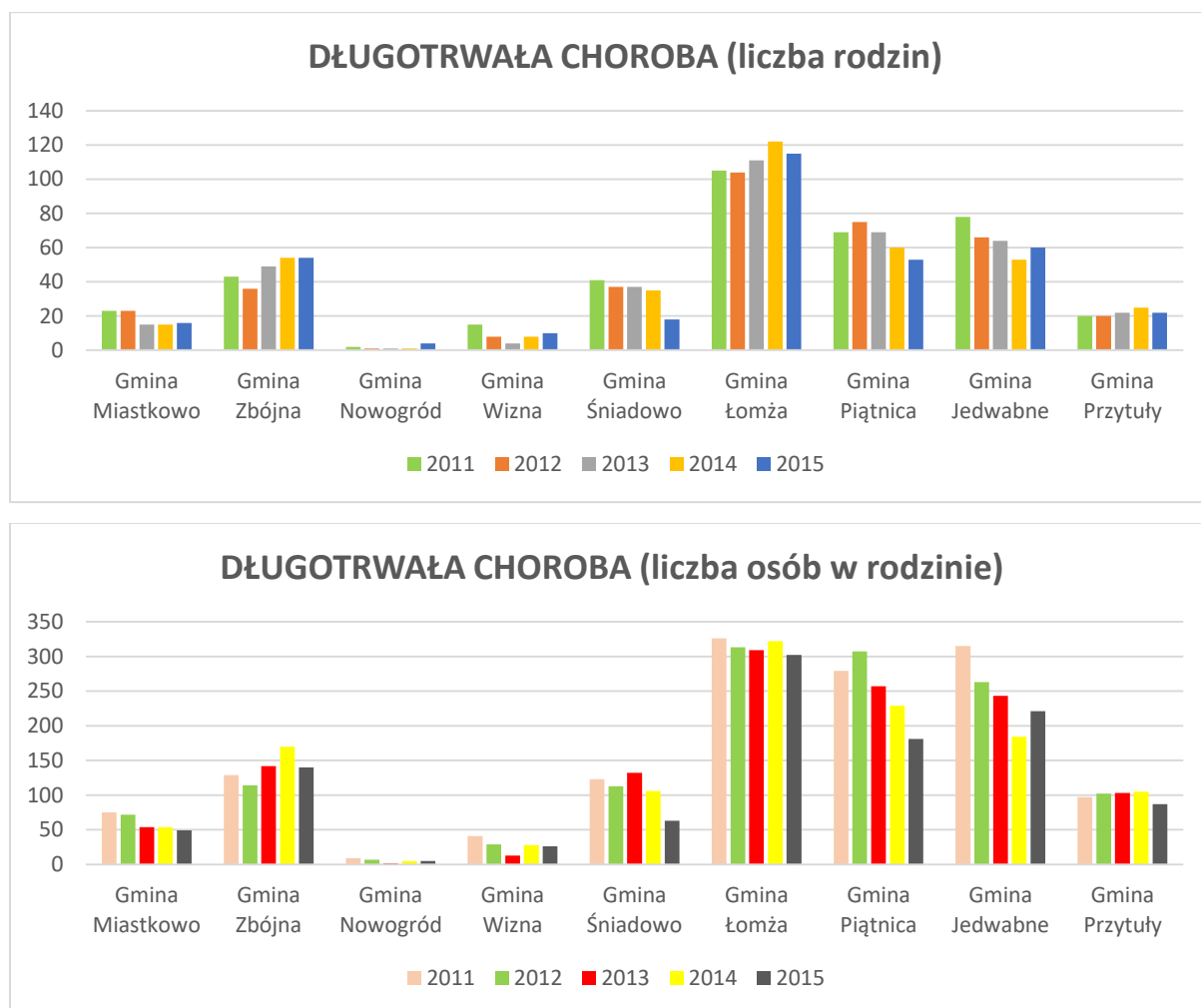
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

3.4. Długotrwała lub ciężka choroba.

Zły stan zdrowia jest jedną z najczęstszych przyczyn udzielania świadczeń z zabezpieczenia społecznego, niemniej pomoc społeczna z reguły wyprzedzana jest przez świadczenia ubezpieczeniowe. Ustawodawca nie definiuje pojęcia długotrwałej i ciężkiej choroby, tym samym organy udzielające pomocy mają większy zakres swobody w interpretacji tych terminów (np. zasiłku celowego lub okresowego).

W 2015 roku liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby wyniosła 11% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Rysunek 37: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

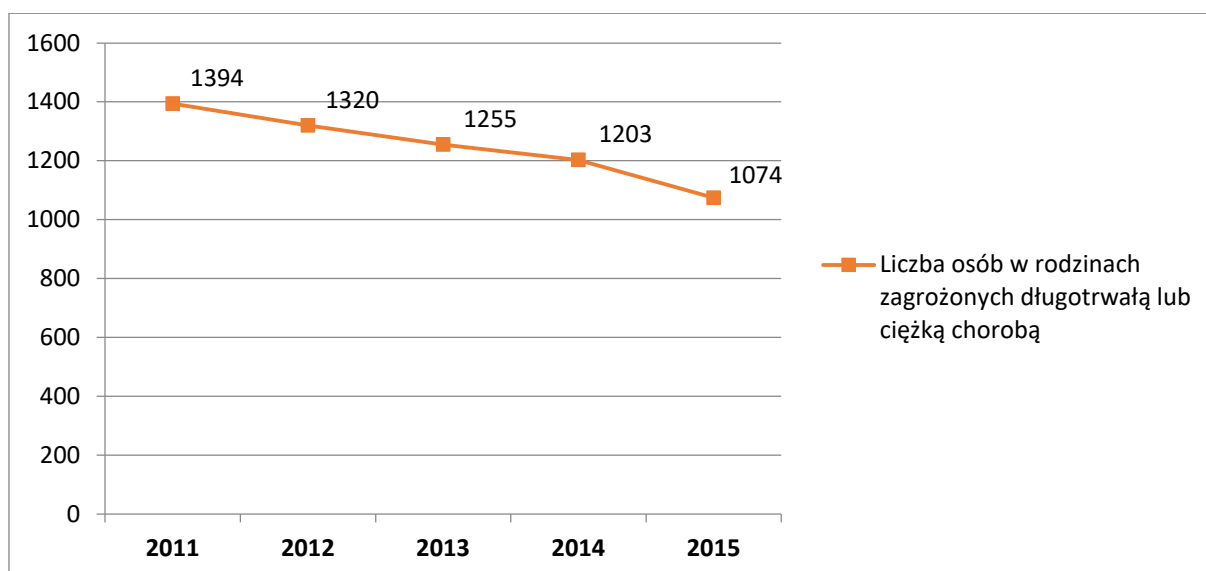

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Osoby dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą, a nie posiadające orzeczenia o niepełnosprawności są niestety pozbawione możliwości otrzymania wsparcia ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych ponieważ nie można ich uznać w świetle obowiązującego prawa za osoby niepełnosprawne.

Bardzo istotne jest uświadamianie takich osób o możliwości uzyskania statusu osoby niepełnosprawnej poprzez działalność Powiatowych Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Rysunek 38: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

3.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Nie ulega wątpliwości, że świat, w którym żyjemy jest rzeczywistością, w której dużą rolę odgrywa rodzina. W okresie wszelkich przełomów wielu kryzysów i transformacji ustrojowych odwołujemy się do wartości trwałych, a jednocześnie sprawdzonych w poprzednich okresach. Wśród nich najbardziej trwała jest rodzina.

Rodzina to system powiązanych ze sobą ludzi, z których każdy oddziałuje na pozostałych. Rodzina to skomplikowana sieć miłości, zazdrości, dumy, zmartwień, radości, winy – nieustanne falowanie, przyptywy i odpływy ludzkich emocji. Te odczucia mogą być efektem rodzinnych postaw, wzajemnego postrzegania się i wzajemnych stosunków. Możemy stwierdzić, że bardzo ważne są bliskie i bezpośrednie kontakty między członkami rodziny, mocne więzi oparte na wzajemnej akceptacji, przynależności oraz współdziałaniu i solidarności. Członkowie rodziny żyją zazwyczaj pod jednym dachem i tworzą jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, lecz często obejmuje trzy pokolenia. Zakres gospodarstwa domowego wyznaczają ekonomiczne funkcje rodziny w szerszych zbiorowościach. Rodzina jest oparta na stałych wzorach postępowania i wzorach wzajemnych oddziaływań.

Role członków rodziny określane są nie tylko przez wzajemne zaangażowanie uczuciowe, lecz także przez zbiorowości szersze: państwo, kościół, społeczność lokalną i różne inne specjalne instytucje opieki nad dzieckiem czy nad matką, czuwające nad wykonywaniem ról męża, żony, ojca, matki, dzieci, itp. Dzięki możliwości zarobienia pieniędzy przez przedstawicieli rodziny zaspokajane są ich potrzeby ekonomiczne – posiadanie niezbędnych zasobów materialnych. Rodzina zaspokaja potrzeby bytowe oraz opiekuńcze członków. Potrzeby rodzicielskie, związane z funkcją socjalizującą spełnianą na rzecz społeczeństwa, znajdują zaspokojenie również w obrębie rodziny. Równocześnie w rodzinie zaspokajane są potrzeby emocjonalne: miłości i przynależności, zrozumienia i wymiany uczuć, uznania i szacunku oraz poczucia bezpieczeństwa. Człowiek potrzebuje rodziny w każdym momencie swojego życia. Małe dziecko oczekuje opieki i czułości, człowiek dorosły – kręgu ludzi przyjaznych, życzliwych, oddanych, z którymi może dzielić radość i kłopoty, człowiek stary – opieki, pomocy, świadomości, że nie jest sam i, że jest komuś potrzebny.

Z dniem 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w której ustawodawca określa zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, jak i zasady oraz formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. Szeroko rozumianą profilaktykę, czyli pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu dziecka oraz pracę z rodziną przydzielono gminie, natomiast do zadań

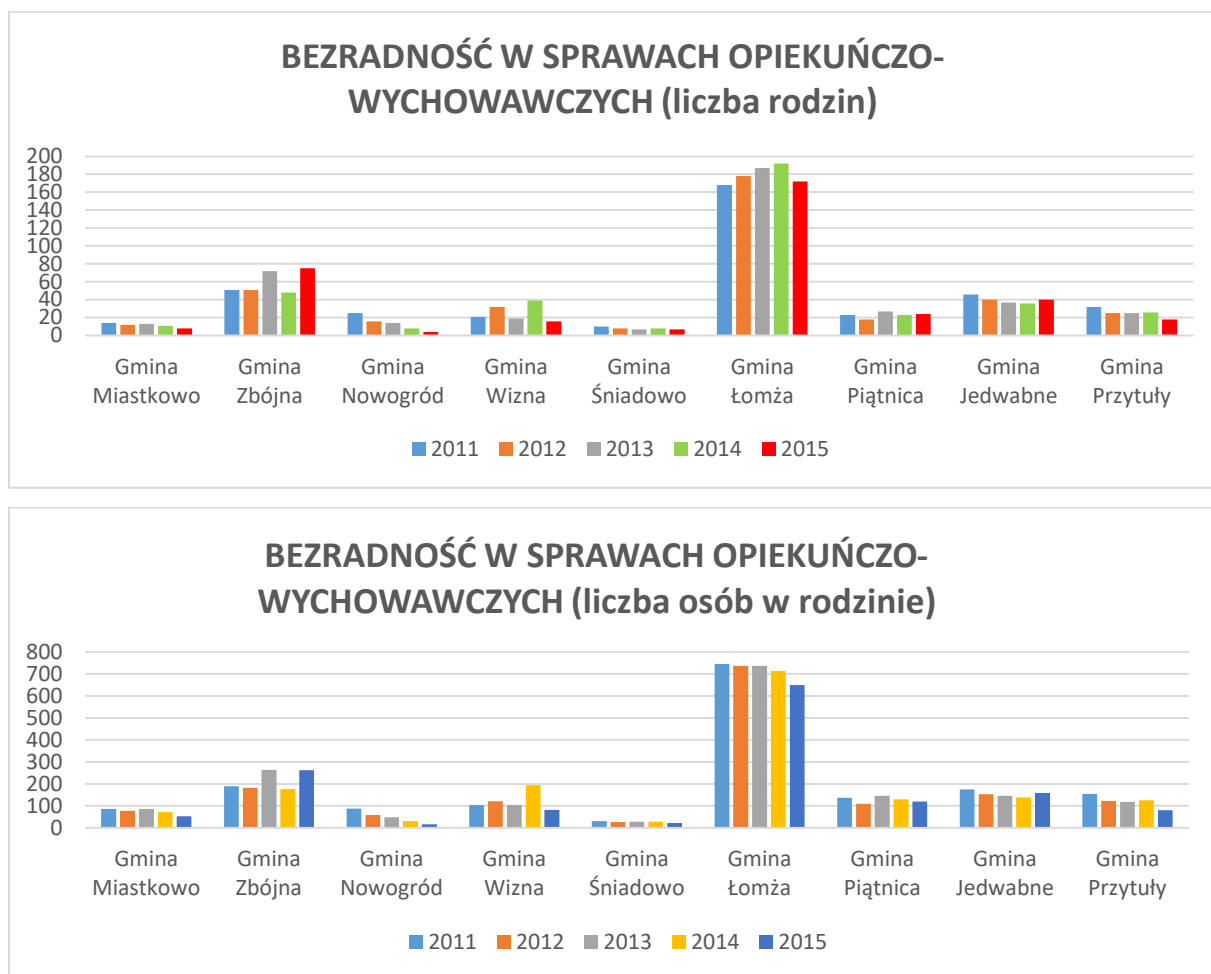
powiatu należy organizacja pieczy zastępczej – w przypadku braku możliwości zapewnienia małoletnim dzieciom opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza może mieć formę rodzinną lub instytucjonalną i obejmuje również proces usamodzielnienia wychowanków opuszczających zarówno rodziny zastępcze jak i placówki opiekuńczo-wychowawcze. Umieszczenie dziecka w jednej z form zastępczych następuje na podstawie orzeczenia sądu. W przypadku pilnej konieczności, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Objęcie dziecka opieką w pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności. Osoba, która osiągnęła pełnoletność może pozostać w rodzinie zastępczej lub placówce, za zgodą rodzica zastępczego lub dyrektora placówki nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia, jeżeli się uczy.

Pomocy rodzinom i dzieciom zagrożonym problemem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych udziela się zarówno poprzez system zasiłków świadczonych przez ośrodki pomocy społecznej jak i rozbudowany system pieczy zastępczej, zarówno rodzinnej (rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka) jak i instytucjonalnej (m.in. placówki opiekuńczo – wychowawcze czy ośrodki adopcyjno – opiekuńcze).

Pomoc społeczna świadczona przez ośrodki pomocy społecznej obejmuje głównie rodziny biologiczne wielodzietne (wychowujące co najmniej troje dzieci) oraz rodziny niepełne. Główną formą przyznawanej pomocy są zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, świadczenia opiekuńcze czy świadczenia z funduszu alimentacyjnego.

W 2015 roku liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wyniosła 11% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Rysunek 39: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie jest w stanie poradzić sobie z problemami – nie może, nie potrafi, bądź nie chce zajmować się dzieckiem, zachodzi konieczność udzielenia jej pomocy, wsparcia zewnętrznego lub interwencji. W takiej sytuacji, w myśl konstytucyjnej zasady pomocniczości (Konstytucja RP art. 72 ust. 2), dziecko ma prawo do opieki i pomocy, w tym do pieczy zastępczej.

Nadrzędnym celem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest przywrócenie rodzinie biologicznej zdolności do wypełnienia funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Zasadą jest, iż rodzinie naturalnej przeżywającej trudności należy udzielić takiego wsparcia, aby dzieci w niej przebywające miały zapewnioną prawidłową opiekę, a rodzice mogli w sposób należyty wywiązywać się z funkcji opiekuńczo – wychowawczej.

Zgodnie z ustawą piecza zastępcza „jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców”.

Rysunek 40: Schemat organizacyjny – formy sprawowania pieczy zastępczej w Polsce.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu. Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletniości. Osoba, która osiągnęła pełnoletniość w pieczy zastępczej może przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej lub placówce także po ukończeniu 18 roku życia za zgodą rodziny zastępczej lub dyrektora placówki nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 lat. Warunkiem pobytu jest kontynuacja nauki w szkole, uczelni, w zakładzie kształcenia nauczycieli itp.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodziny zastępcze spokrewnione,
- rodziny zastępcze niezawodowe,
- rodziny zastępcze zawodowe, w tym pogotowia rodzinne i rodziny specjalistyczne,
- rodzinne domy dziecka.

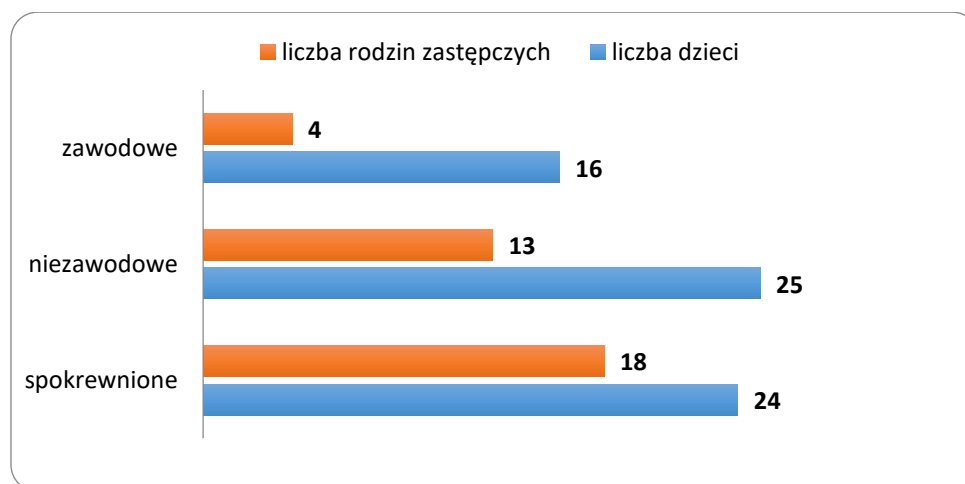
Spokrewnione z dzieckiem rodziny zastępcze tworzone są przez wstępnych (dziadków) lub rodzeństwo dziecka, natomiast rodziny zastępcze niezawodowe i zawodowe tworzą dalsi krewni, lub osoby obce dziecku.

Na terenie powiatu łomżyńskiego w przeciągu całego 2015 roku funkcjonowało 41 rodzin zastępczych wychowujących 80 dzieci oraz 18 pełnoletnich wychowanków. Z ogólnej liczby 41 rodzin zastępczych:

- 21 to rodziny spokrewnione z 29 dziećmi, w tym 7 dzieci z innych powiatów,
- 16 to rodziny niezawodowe 30 dziećmi, w tym 16 dzieci z innych powiatów,
- 4 to rodziny zawodowe z 21 dziećmi, w tym 13 dzieci z innych powiatów.

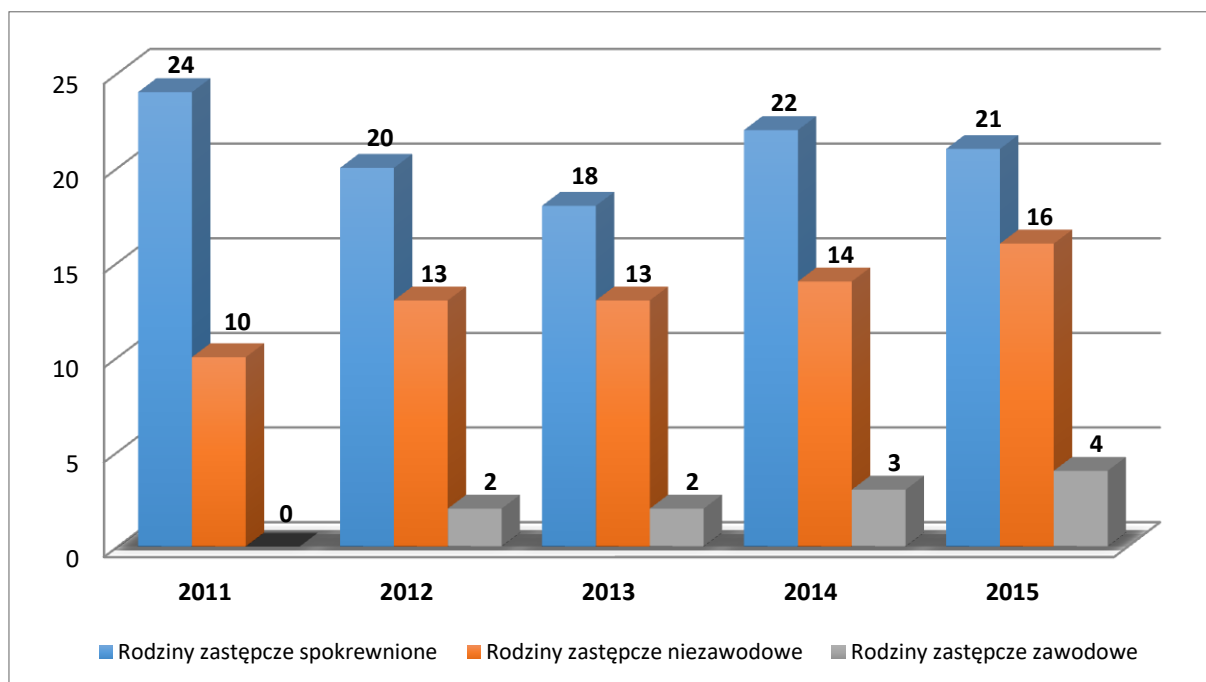
Na terenie powiatu łomżyńskiego pracują 4 rodziny zawodowe na podstawie umów zawartych z Dyrektorem PCPR w Łomży. Na koniec grudnia 2015 r. w rodzinach zawodowych przebywało 16 dzieci, w tym 1 dziecko niepełnosprawne ruchowo poruszające się na wózku inwalidzkim.

Rysunek 41: Liczba rodzin zastępczych oraz liczba dzieci w nich przebywająca (stan na 31.12.2015 r.).

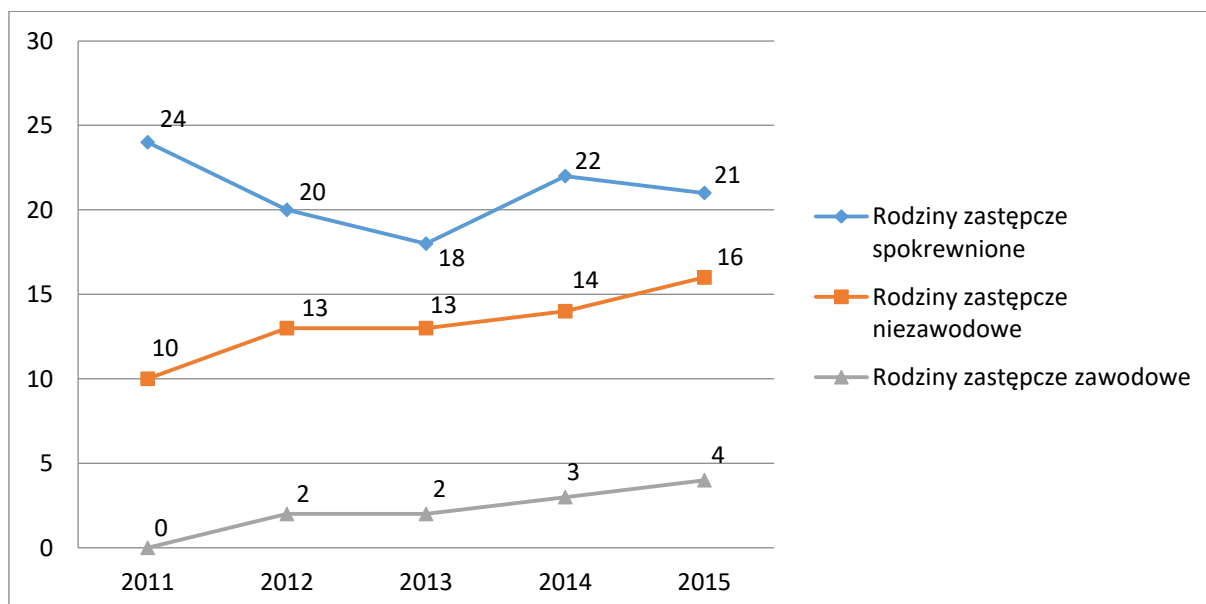
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Rysunek 42: Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015, z podziałem na rodzaj rodziny zastępczej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Rysunek 43: Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015, z podziałem na rodzaj rodziny zastępczej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Najliczniejszą grupę – 20 rodzin – stanowią rodziny, w których wychowuje się jedno dziecko, w pięciu rodzinach zastępczych opieka jest sprawowana nad dwójką dzieci, w siedmiu rodzinach nad trójką dzieci, a w trzech rodzinach nad czwórką dzieci i więcej.

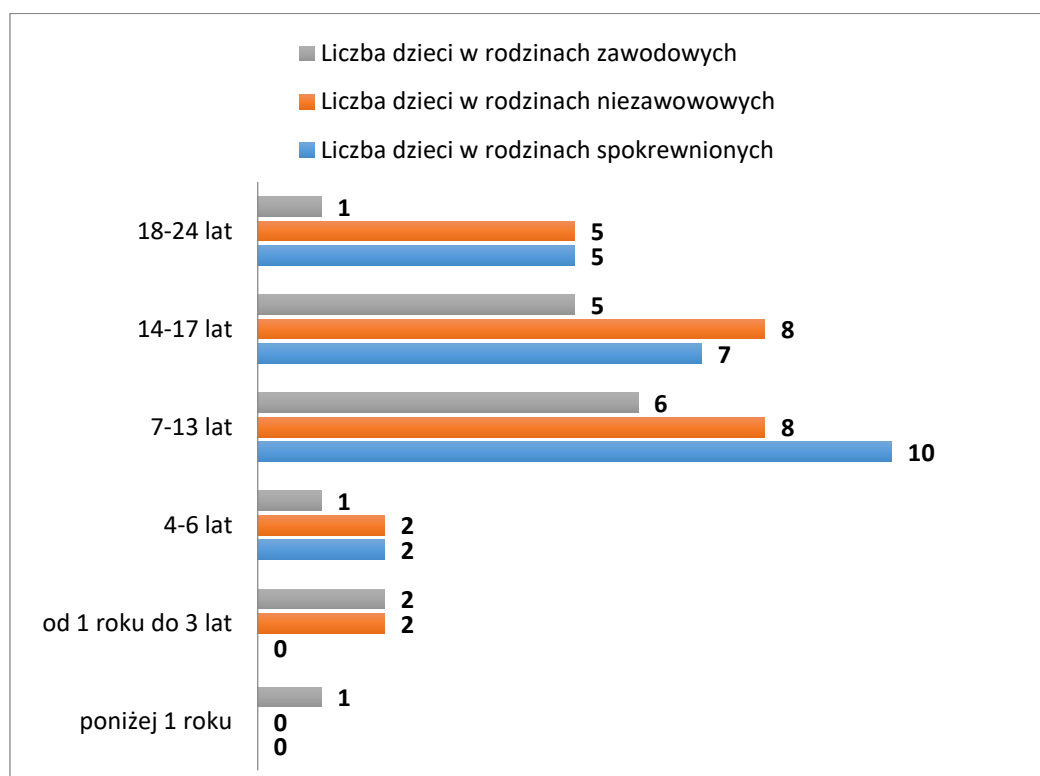
Tabela 9: Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych (stan na 31.12.2015 r.).

Typ rodziny	z 1 dzieckiem	z 2 dzieci	z 3 dzieci	z 4 dzieci i więcej	ogółem
spokrewniona	15	0	3	0	18
niezawodowa	5	5	2	1	13
zawodowa	0	0	2	2	4
Razem	20	5	7	3	35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Poniżej została zaprezentowana struktura wiekowa dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w powiecie łomżyńskim.

Rysunek 44. Charakterystyka wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych wg wieku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Z powyższych danych wynika, że najwięcej dzieci przebywających w rodzinach zastępczych jest w przedziale wiekowym 7 – 13 lat (24 dzieci) i 14 – 17 lat (20 dzieci).

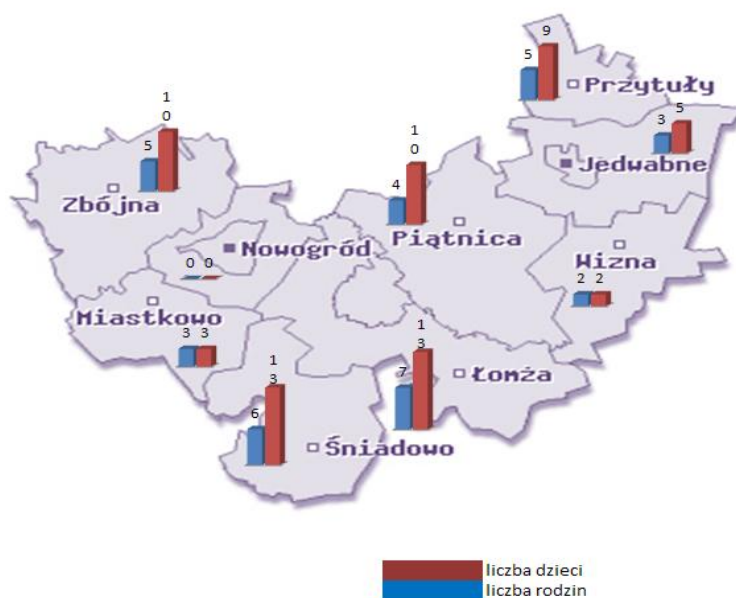
Poniższa tabela oraz wykres przedstawia liczbę rodzin zastępczych oraz umieszczonych dzieci na terenie powiatu łomżyńskiego z podziałem na gminy – stan na dzień 31.12.2015 r.

Tabela 10: Liczba rodzin zastępczych i dzieci na terenie powiatu łomżyńskiego.

L.p.	Gmina	Liczba rodzin zastępczych	Liczba umieszczonych dzieci
1	Łomża	7	13
2	Przytuły	5	9
3	Miastkowo	3	3
4	Nowogród	0	0
5	Jedwabne	3	5
6	Wizna	2	2
7	Zbójna	5	10
8	Śniadowo	6	13
9	Piątnica	4	10
	Razem	35	65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

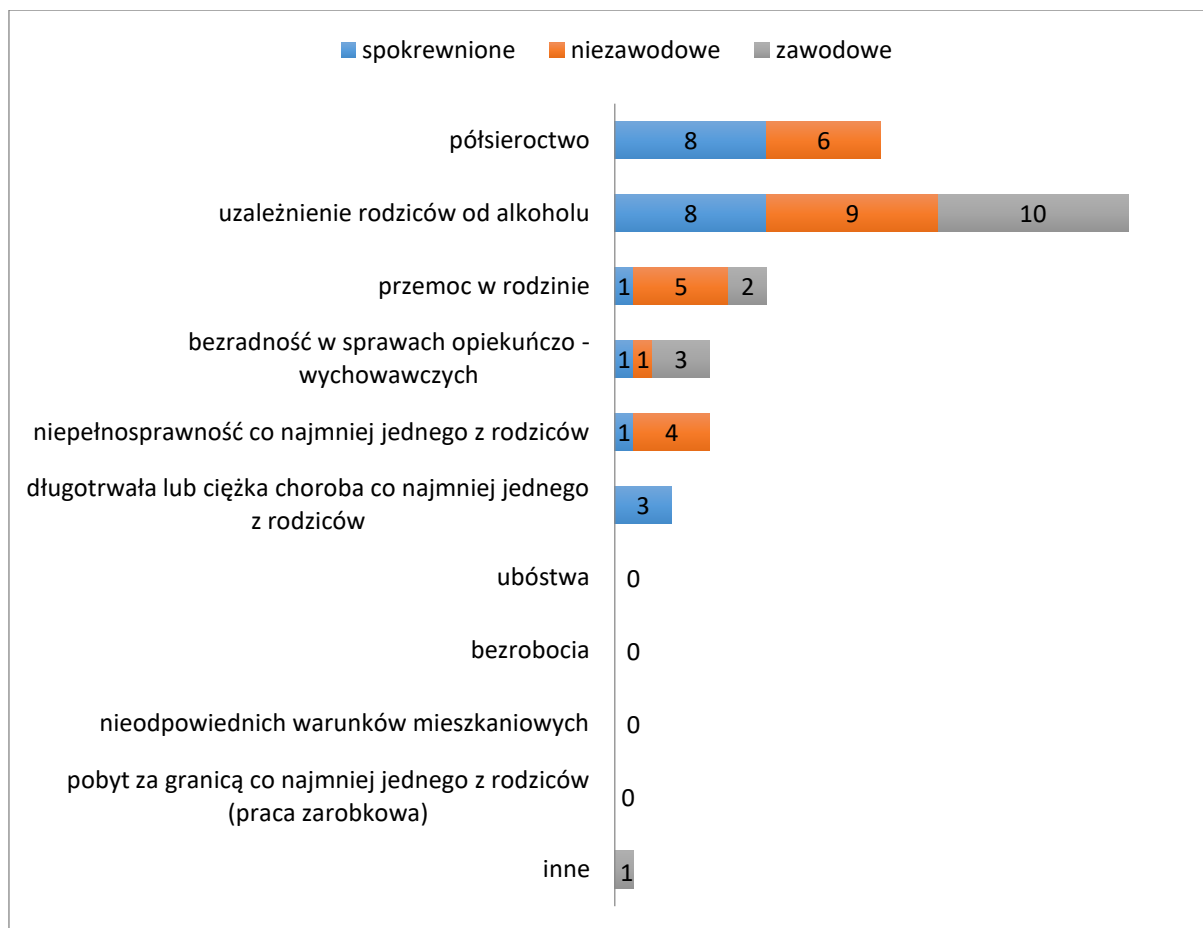
Rysunek 45: Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci w poszczególnych gminach powiatu łomżyńskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Z przedstawionych danych wynika, że najwięcej rodzin zastępczych i dzieci zamieszkuje gminę Łomża oraz Śniadowo, brak jest kandydatów na rodziców zastępczych w gminie miejsko – wiejskiej Nowogród.

Rysunek 46: Powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej (dzieci wg stanu na 31.12.2015 r.).

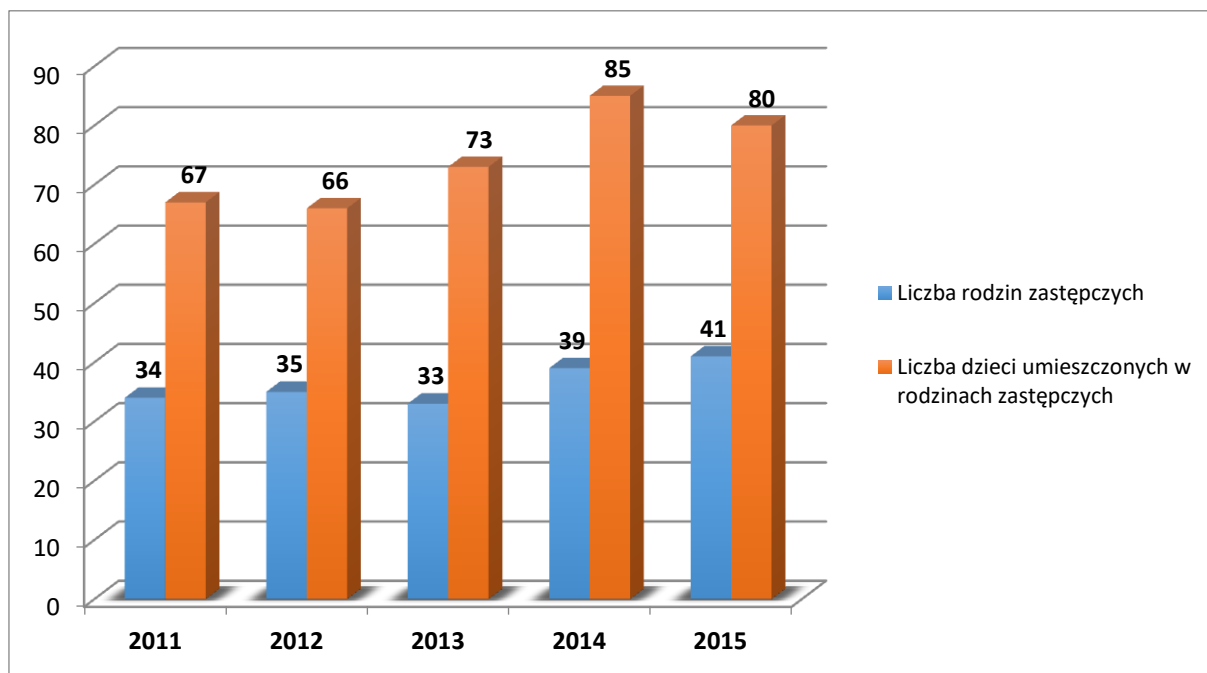
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Na pokrycie podstawowych wydatków związanych ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem, rodzice zastępczy otrzymują świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania w minimalnej wysokości 660 zł miesięcznie (rodziny spokrewnione) lub 1000 zł miesięcznie (rodziny zastępcze zawodowe, niezawodowe i rodzinny dom dziecka). W szczególnych przypadkach (np. niepełnosprawność) świadczenie to jest powiększane o dodatek na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka w kwocie nie niższej niż 200 zł miesięcznie. Rodziny zastępcze mogą też otrzymać jednorazowe świadczenia związane z częściowym pokryciem wydatków związanych z przyjęciem dziecka do rodziny.

Niezależnie od świadczeń, rodziny zastępcze zawodowe oraz prowadzący rodzinny dom dziecka otrzymują stałe, miesięczne wynagrodzenie w wysokości nie niższej niż 2000 zł miesięcznie, nie związane z liczbą dzieci pozostających pod ich opieką (2600 zł miesięcznie w przypadku rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego).

Rysunek 47: Liczba rodzin zastępczych oraz liczba dzieci w nich przebywająca na terenie powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

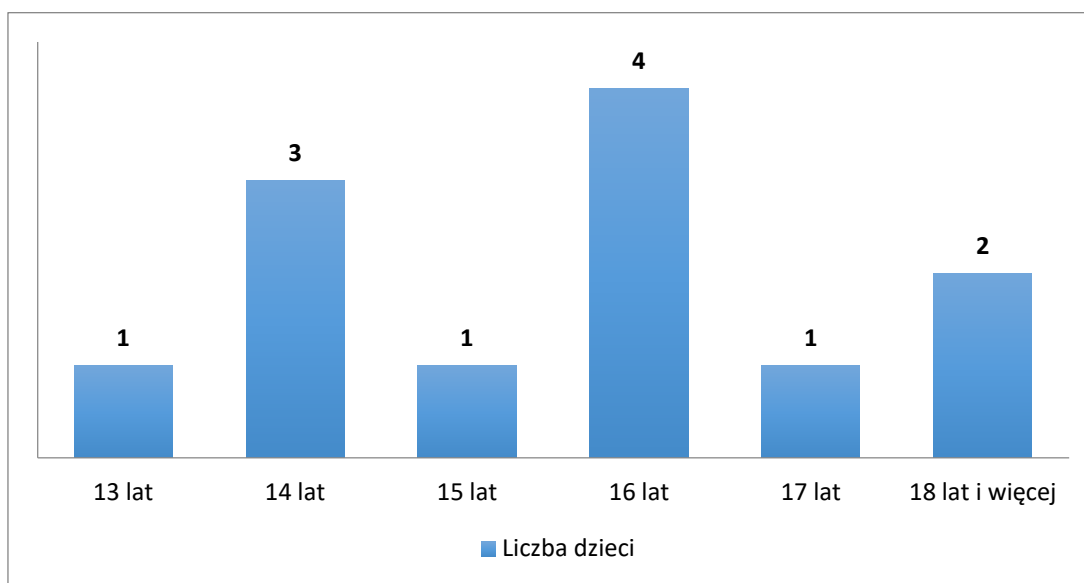
W kwestii instytucjonalnej pieczy zastępczej Powiat Łomżyński nie prowadzi własnej placówki opiekuńczo – wychowawczej, a zatem poszukuje miejsc w innych placówkach dla swoich dzieci. W 2015 r. siedemnaścioro wychowanków z Powiatu przebywało w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, w tym:

- 9 wychowanków w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Łomży,
- 6 wychowanków w Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych w Zambrowie,
- 1 wychowanek w Domu Dziecka w Supraślu,
- 1 wychowanka w Domu Dziecka w Krasnem.

Wśród powodów umieszczenia dzieci w placówkach znalazły się:

- uzależnienie rodziców od alkoholu,
- przemoc w rodzinie,
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Rysunek 48: Charakterystyka wychowanków placówek ze względu na wiek (stan na 31.12.2015 r.).

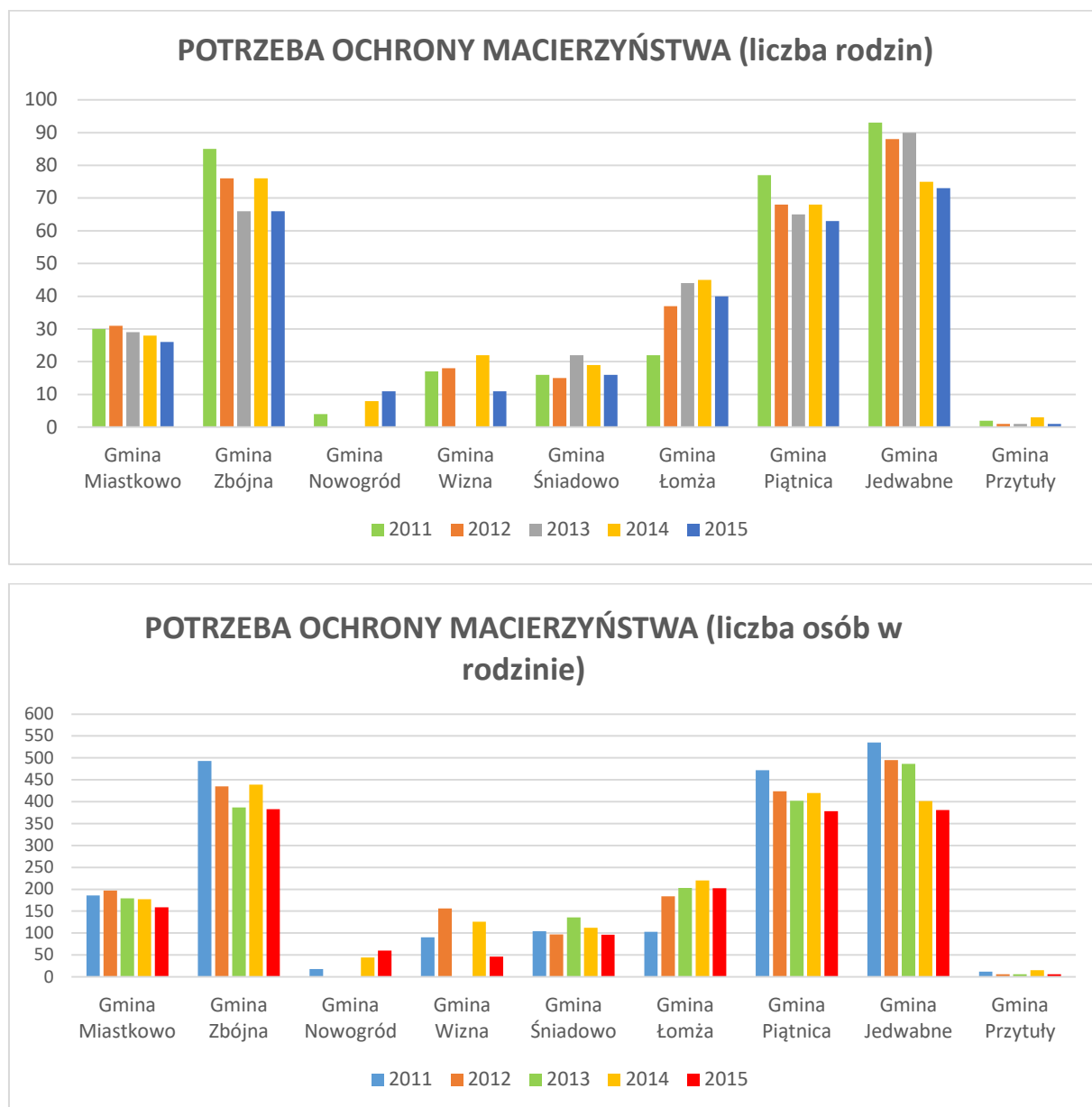
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

3.6. Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności.

Jedną z okoliczności uzasadniających przyznanie świadczeń pomocowych jest szczególna ochrona zdrowia kobiet w ciąży oraz wielodzietność. W myśl art. 3 pkt 16a ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U z 2015 r. poz. 114 z późn. zm.) za rodzinę wielodzietną uznaje się rodzinę wychowującą co najmniej troje dzieci.

W 2015 roku liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności wyniosła 10% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

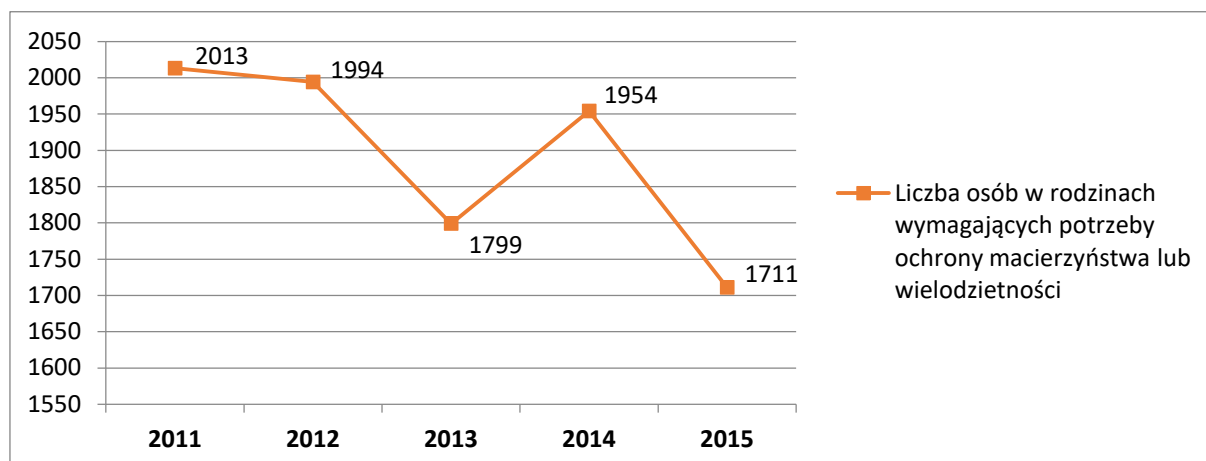
Rysunek 49: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietność, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców powiatu łomżyńskiego korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności pochodziło z terenów Gmin Jedwabne, Piątnica oraz Zbójna. Najmniej – z terenu Gminy Przytuły.

Rysunek 50: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

3.7. Przemoc w rodzinie i alkoholizm.

Definicja zawarta w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przemoc w rodzinie definiuje jako: „jednorazowe albo powtarzające się, umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”. Podstawowe kryteria, na podstawie których rozpoznaje się przemoc w rodzinie to: intencjonalność, dysproporcja sił, naruszanie godności i praw, powodowanie cierpienia i szkód.

Ochrona rodziny i dziecka może również polegać na zwalczaniu przemocy w rodzinie. Problematyka ta została uregulowana w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.), jednakże zakres normowania i charakter wsparcia pozostają w ścisłym związku z pomocą społeczną.

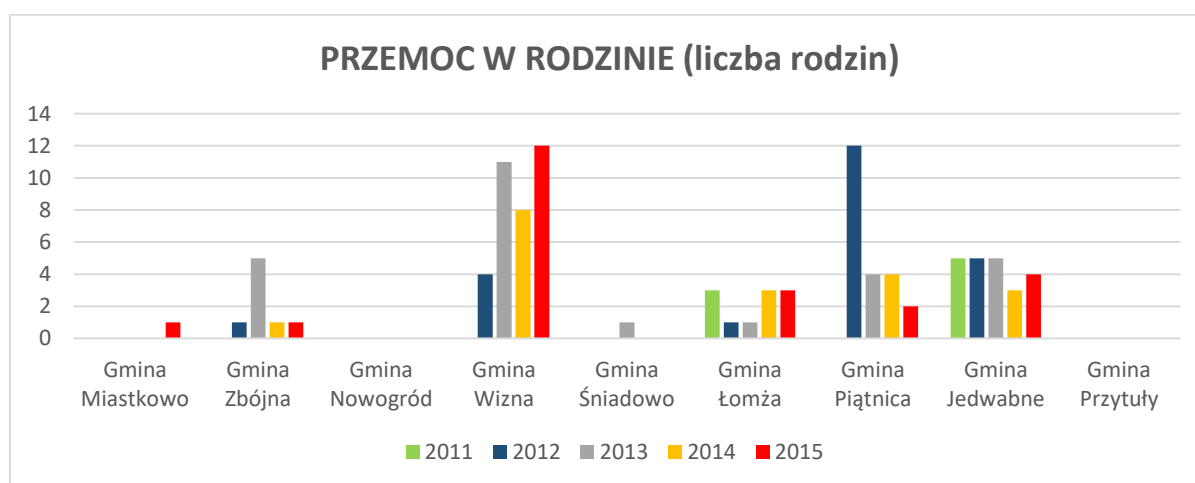
Przemoc w rodzinie polega przede wszystkim na umyślnym działaniu i zaniechaniu naruszającym prawa lub dobra osobiste członków rodziny i osób wspólnie zamieszkujących. W szczególności chodzi tu o narażanie tych osób na utratę życia, zdrowia, naruszenie ich godności, nietykalności cielesnej oraz wolności (w tym seksualnej). Przemoc charakteryzuje

wyrządzenie szkody na zdrowiu fizycznym i psychicznym drugiej osoby, spowodowanie jej cierpienia i krzywdy moralnej.

Osobom dotkniętym przemocą udziela się świadczeń z pomocy społecznej przede wszystkim w formie poradnictwa (psychologicznego i prawnego) oraz interwencji kryzysowej. Istotne znaczenie ma oddzielenie sprawcy przemocy od jej ofiar, stąd też pomoc może polegać na zapewnieniu schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia lub na zakazaniu kontaktów z pokrzywdzonym oraz na umożliwieniu wspólnego korzystania z jednego mieszkania przez sprawcę i ofiary przemocy.

W 2015 roku liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie wyniosła 1% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Rysunek 51: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na przemoc w rodzinie, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Jednym z głównych czynników, który wyzwała przemoc w rodzinie jest alkoholizm jednego bądź kilku członków rodziny.

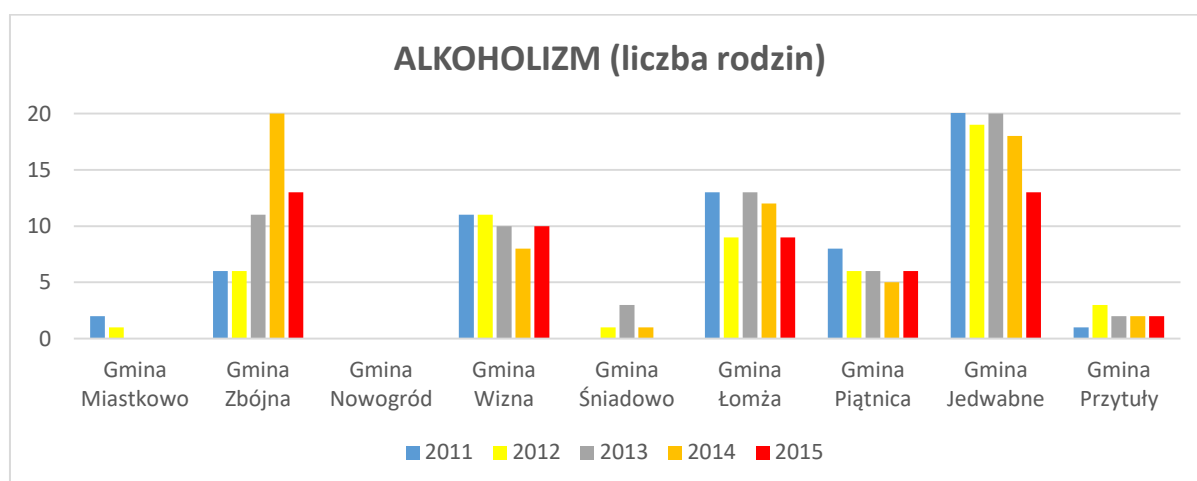
Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezspornie jeden z najpoważniejszych problemów. Zjawisko to stwarza problem złożony i trudny do przezwyciężenia, dla wielu mieszkańców i nie zależy od płci, wieku ani poziomu wykształcenia. Jego rozmiar i niszczycielskie działanie daje się zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej.

W rodzinach, które objęte są pomocą socjalną pracownicy dość często obserwują stwarzanie sytuacji sprzyjających piciu alkoholu, stosowanie zachęty do spożywania i przedstawianie łatwości jego zdobywania. Szczęólnego znaczenia w tych rodzinach nabiera wzorzec picia alkoholu i niekorzystny wpływ rozbieżności między zachowaniem rodziców a wymaganiami stawianymi wobec dziecka co do spożywania alkoholu, brak kontroli ze strony rodziców i stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych. W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko „dziedziczenia” alkoholizmu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, ubóstwo, problemy wychowawcze i zdrowotne. Alkoholizm to częsta przyczyna interwencji sądu w sprawy opiekuńczo – wychowawcze.

Praca z tak zaburzonymi klientami jest bardzo trudna, długotrwała i często skazana na niepowodzenie. Z pomocą w pracy z osobami uzależnionymi pracownikom socjalnym przychodzi Ośrodek Profilaktyki, Terapii i Leczenia Uzależnień, Komisja d/s Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Kluby Anonimowych Alkoholików.

W 2015 roku liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu alkoholizmu wyniosła 2% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Rysunek 52: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na alkoholizm, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

ROZDZIAŁ IV

Analiza SWOT – zasoby i deficyty Powiatu łomżyńskiego w kontekście rozwiązywania problemów społecznych.

Jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania, jest identyfikacja problemów społecznych. Z opisanych w części diagnostycznej problemów społecznych wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących społeczność powiatu łomżyńskiego. Są to:

- osoby bezrobotne,
- osoby niepełnosprawne i długotrwale chore,
- dziecko i rodzina, wspieranie rodziny,
- alkoholizm i przemoc w rodzinie,
- osoby starsze, wspieranie starości.

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Przy opracowaniu analizy uwzględniono:

- siły - wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- słabości - wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- szanse - zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- zagrożenia - zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Mocne strony

- Dobrze rozwinięta w powiecie baza instytucjonalnej pieczy zastępczej
- Posiadanie 4 zawodowych rodzin zastępczych
- Wzrost środków finansowych, które pozwoliły na zatrudnienie osób przygotowanych do pracy z rodziną (koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, psycholodzy)
- Dobra współpraca i sprawny przepływ informacji pomiędzy instytucjami wspierającymi rodziny i osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.
- Wykwalifikowana kadra.
- Systematyczne i skuteczne pozyskiwanie środków finansowych z funduszy UE i innych źródeł zewnętrznych na realizację zadań wspierających rodziny i osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.
- Systematycznie wzrastająca liczba zawodowych rodzin zastępczych zgodnie
- Promowanie powstawania rodzin zastępczych.
- Wsparcie finansowe rodzin zastępczych - udzielanie świadczeń fakultatywnych.
- Rozwinięty system pieczy zastępczej - udzielanie wsparcia rodzinom zastępczym, kwalifikowanie i szkolenie na rodziny zastępcze.
- Wspieranie pełnoletnich i usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej (pomoc finansowa, prawna, psychologiczna, praca socjalna).

Słabe strony

- Brak placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym
- Zbyt mała ilość instytucji wsparcia dziennego na terenie gmin (szczególnie dotyczy to gmin wiejskich), tzn. świetlic, klubów, ognisk wychowawczych placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie specjalistycznej lub pracy podwórkowej
- Zbyt mała ilość asystentów rodziny pracujących w gminach z rodzinami zagrożonymi umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej
- Ograniczona ilość środków finansowych pozwalających na przeprowadzenie zakrojonej na szeroką skalę kampanii promującej rodzicielstwo zastępcze
- Nie posiadanie mieszkania chronionego dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej
- Mała liczba kandydatów na rodziców zastępczych.
- Brak rodzin zastępczych specjalistycznych
- Utrudniony dostęp do bezpłatnej pomocy specjalistów i diagnostyki specjalistycznej (odległość, terminy).
- Brak wolontariuszy oraz wspomagających rodziny bezradne w wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych.
- Mała liczba świetlic środowiskowych na terenie

	<p>gmin, brak placówek wsparcia dziennego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków. • Niewystarczająca liczba asystentów rodziny. • Niska efektywność oddziaływań wobec rodziców przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, uzależnionych. • Brak funkcjonowania na terenie powiatu placówki opiekuńczo-wychowawczej.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzony od 2015r. obowiązek zatrudnienia asystentów rodziny – adekwatnie do potrzeb gminy • Wprowadzony od 2015r. obowiązek zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej dla każdej rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka • Wzrost zatrudnienia specjalistów przygotowanych do pracy z rodziną 	<ul style="list-style-type: none"> • Małe nakłady finansowe na zasiłki oferowane przez ośrodki pomocy społecznej – szczególnie dla rodzin wielodzietnych • Wzrost liczby rodzin dotkniętych dysfunkcjami: bezrobocie, przemoc w rodzinie, uzależnienia, zaburzenia psychiczne – powodujący realne zagrożenie dotyczące konieczności odizolowania dzieci od ich rodzin biologicznych • Zbyt mała ilość kandydatów zgłaszających gotowość podjęcia się funkcji rodziny zastępczej

Niepełnosprawność

Mocne strony

- Informowanie osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i uprawnieniach
- Prowadzenie 2 domów pomocy społecznej w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- Dostępność usług rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych
- Likwidowanie barier utrudniających codzienne funkcjonowanie osób niepełnosprawnych
- Zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do sprzętu rehabilitacyjnego, środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych
- Zwiększanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w sporcie, kulturze, rekreacji i turystyce
- Podejmowanie działań w celu tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych i zwiększaniu możliwości ich zatrudniania
- Uwrażliwienie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych
- Funkcjonowanie Środowiskowego Domu Samopomocy w Kownatach, Warsztatu Terapii Zajęciowej w Marianowie, Domów Pomocy Społecznej
- Dobra współpraca instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie

Słabe strony

- Brak narzędzi służących określeniu dokładnej liczby osób niepełnosprawnych
- Ograniczona skuteczność upowszechniania wśród osób niepełnosprawnych informacji o wolnych miejscach pracy
- Niewystarczające działania mające na celu zwiększanie wśród mieszkańców powiatu akceptacji osób niepełnosprawnych
- Niewystarczające i nierównomierne środki finansowe na pomoc dla osób niepełnosprawnych
- Brak dostatecznej pomocy finansowej dla osób niepełnosprawnych.
- Bariery fizyczne (architektoniczne, komunikacyjne) utrudniające funkcjonowanie osób starszych i niepełnosprawnych.
- Służba zdrowia nieprzystosowana do realizacji potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.
- Słaby dostęp do specjalistycznych usług medycznych.
- Wysoki poziom bezrobocia wśród niepełnosprawnych.
- Brak kompleksowej rehabilitacji

<p>wsparcia udzielanego osobom niepełnosprawnym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie środków zewnętrznych w tym z funduszy europejskich do realizacji projektów, mających na celu poprawę jakości życia i wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych. • Udzielanie osobom niepełnosprawnym pomocy środowiskowej. • Udzielanie wsparcia pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne. • Duża aktywność organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych. 	<p>osób niepełnosprawnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak wolontariuszy zaangażowanych w pracę z osobami starszymi i niepełnosprawnymi. • Mała liczba na terenie powiatu domów dziennego pobytu..
---	--

Szanse

Zagrożenia

• Umiejętność korzystania przez osoby niepełnosprawne z przysługujących im uprawnień • Ograniczona skala marginalizacji problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych • Wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych • Istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych • Intensyfikacja współpracy instytucji świadczących pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym z organizacjami pozarządowymi.	• Wzrastająca liczba osób niepełnosprawnych w powiecie • Duża liczba osób z zaburzeniami psychicznymi • Istnienie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne życie, w szczególności barier architektonicznych w przestrzeni publicznej • Częste zmiany obowiązujących przepisów dotyczących problematyki osób niepełnosprawnych • Rosnąca liczba osób niepełnosprawnych.

-
• Zwiększenie dotacji dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne. • Kampanie społeczne zwracające uwagę na problemy osób starszych i niepełnosprawnych. • Promocja aktywizacji osób niepełnosprawnych wśród pracodawców. • Zróżnicowanie form wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych. • Wykorzystanie środków europejskich na finansowanie szeroko pojętej rehabilitacji osób niepełnosprawnych. • Rozwój infrastruktury przyjaznej osobom starszym i niepełnosprawnym.	• Bariery społeczne utrudniające zatrudnianie osób niepełnosprawnych. • Zagrożenie osób niepełnosprawnych ubóstwem. • Trudna sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy. • Bierna postawa części niepełnosprawnych - brak zainteresowania integracją społeczną. • Niewystarczająca współpraca instytucji pomocowych. • Starzenie się społeczeństwa.
-

Problemy starości

Mocne strony

- Dobrze rozwinięta baza domów pomocy społecznej różnych profili prowadzonych przez organizacje pozarządowe na zlecenie powiatu
- Informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych

Słabe strony

- Zbyt mała ilość instytucji wsparcia dziennego na terenie gmin
- Osłabienie więzi społecznych i rodzinnych
- Ograniczenie przez gminy skierowań osób starszych i niepełnosprawnych, wymagających całodobowej opieki, do domów pomocy społecznej

Szanse

- Współpraca pomiędzy powiatem a gminami w zakresie kierowania osób do domów pomocy społecznej i środowiskowego domu samopomocy
- Możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny
- Dobra dostępność domów pomocy społecznej z odpowiednim standardem usług
- Istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych

Zagrożenia

- Wzrost liczby osób starszych
- Małe nakłady finansowe na kierowanie do domów pomocy społecznej przez ośrodki pomocy społecznej
- Ograniczona wiedza osób starszych o dostępnych formach pomocy
- Rosnąca liczba osób wymagających opieki

Mocne strony

- Zagwarantowanie bezpłatnej pomocy prawnej, psychologicznej, socjalnej dla ofiar przemocy w rodzinie.
- Monitorowanie sytuacji dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej
- Proponowanie różnych form aktywnej integracji dla ofiar przemocy zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Realizowanie przez placówki oświatowe programów z zakresu profilaktyki uzależnień.
- Intensyfikacja działań instytucjonalnych ukierunkowanych na zapobieganie przemocy w rodzinie.
- Prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Stosowanie procedury „Niebieskiej Karty”.
- Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy.
- Funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych.

Słabe strony

- Mała liczba programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy; Mała liczba osób wykwalifikowanych do ich realizacji kadr.
- Brak systemowych rozwiązań w sprawie przepływu informacji na temat rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej pomiędzy instytucjami / niejasny podział zadań.
- Niska skuteczność tzw. „przymusowego” leczenia odwykowego.
- Brak wiedzy na temat rzeczywistej skali występowania przemocy domowej.
- Mała liczba sprawców przemocy objętych działaniami terapeutycznymi.
- Mało skuteczne działania korekcyjno- interwencyjne adresowane do sprawców przemocy.
- Deficyty w zakresie udzielania kompleksowego wsparcia rodzinom uwikłanym w mechanizmy przemocy.
- Mała aktywność grup wsparcia dla osób doznających przemocy.

Szanse

- Zmiana „klimatu społecznego” wobec problemu przemocy domowej: globalny spadek postrzegania przemocy domowej jako akceptowalnej.
- Rozpowszechnienie partnerskiego modelu relacji małżeńskich w kulturze popularnej.
- Nowe zapisy prawne jednoznacznie penalizujące przemoc domową, oraz chroniące ofiary przemocy.

Zagrożenia

- Niska wiedza społeczeństwa na temat problematyki nadużyć emocjonalnych – także wśród przedstawicieli zawodów stykających się z przemocą;
- Niska wiedza społeczeństwa na temat dynamiki uzależniania od substancji psychoaktywnych: czynników ostrzegawczych uzależnienia, kryteriów picia

- Zmieniająca się w Polsce kultura picia alkoholu – odchodzenie młodych pokoleń od napojów alkoholowych wysokoprocentowych.
- Duże wydatki państw europejskich na profilaktykę chroniącą najmłodszych: kampanie zabraniające używania alkoholu w ciąży oraz sprzedaży alkoholu nieletnim.
- Ujednolicony system leczenia odwykowego w Polsce, aktywna rola PARPA w kwestii certyfikowania instruktorów/terapeutów uzależnień.
- Podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat zjawiska przemocy w rodzinie.
- Dostępność różnych form instytucjonalnej pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.
- Intensyfikacja działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Zwiększenie współpracy instytucjonalnej.
- Oferta szkoleniowa dostosowana do potrzeb osób zawodowo wspierających rodziny z problemem przemocy.
- Zwiększenie liczby miejsc w mieszkaniach chronionych.
- ryzykownego itp.;
- Obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej.
- Niska globalna efektywność terapii uzależnień.
- Brak możliwości objęcia wsparciem wszystkich ofiar przemocy w rodzinie.
- Nieujawnianie aktów przemocy domowej przez ofiary i ich otoczenie.
- Trudności w odseparowaniu ofiar od sprawców przemocy w rodzinie.
- Ścisły związek pomiędzy problemem uzależnień a zjawiskami przemocy domowej.
- Brak reakcji na akty przemocy w rodzinie ze strony otoczenia społecznego.
- Negatywne wzorce zachowań społecznych.
- Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.
- Rozciągnięte w czasie działanie.

Mocne strony

- Wysoko wykwalifikowana kadra publicznych służb zatrudnienia.
- Nowe instrumenty pomocowe wprowadzone nowelizacją Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r.
- Elastyczne dostosowanie form wsparcia dla klientów urzędu w bezpośrednim związku z potrzebami rynku pracy.
- Współpraca instytucji rynku pracy z pracodawcami i organizacjami pozarządowymi.
- Prowadzenie szczególnej polityki rynku pracy w zakresie przywrócenia na rynek grup defaworyzowanych.
- Poszerzenie oferty usług rynku pracy poprzez pozyskiwanie środków unijnych.
- Zindywidualizowane wsparcie dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Słabe strony

- Niedostosowanie wykształcenia i kwalifikacji potencjalnych pracowników do potrzeb rynku pracy.
- Duża liczba osób zatrudnionych w rolnictwie.
- Mała liczba ofert dla osób o niskich kwalifikacjach i osób niepełnosprawnych.
- Powiększająca się liczba osób bezrobotnych w grupach wiekowych do 30 r.ż. oraz powyżej 50 r.ż.
- Mała gotowość do podwyższania i uzupełniania kwalifikacji zawodowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Szanse

- Rozwój gospodarczy i wzrost liczby miejsc pracy na lokalnym rynku pracy.
- Rozwój infrastruktury komunikacyjnej sprzyjającej mobilności osobom poszukującym zatrudnienia poza lokalnym rynkiem pracy.
- Możliwość doskonalenia kompetencji pracowników publicznych służb zatrudnienia.
- Pozyskiwanie funduszy unijnych na realizację projektów mających na celu poprawę zatrudnienia w powiecie.
- Promowanie aktywności

Zagrożenia

- Nieefektywne wykorzystanie środków unijnych.
- Wysokie koszty zatrudnienia.
- Załamanie gospodarcze.
- Mała ilość ofert pracy.
- Niska motywacja i brak gotowości do podejmowania pracy i podnoszenia kwalifikacji wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym osób młodych NEET.
- Brak mobilności w poszukiwaniu zatrudnienia.
- Niestabilna sytuacja na rynku pracy.

---

zawodowej osób wchodzących na rynek pracy poprzez uruchamianie nowych instrumentów pracy dedykowanych osobom młodym.

- Dostosowanie form i kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.
- Zorientowanie działań instytucji rynku pracy na aktywizację zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Tworzenie nowych miejsc pracy przez pracodawców dzięki uzyskanym środkom będących w dyspozycji urzędu pracy - Krajowy Fundusz Szkoleniowy, Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny.

Przeprowadzona diagnoza i analiza problemów społecznych występujących na terenie Powiatu Łomżyńskiego stała się podstawą do określenia podstawowych celów prowadzących do rozwiązania tych problemów.

Określając podstawowe cele do realizacji w ramach niniejszej strategii uwzględniono wnioski, które wynikały z debaty społecznej zorganizowanej przez PCPR w Łomży. W debacie uczestniczyli przedstawiciele podmiotów odpowiedzialnych za realizację polityki społecznej na terenie Powiatu Łomżyńskiego (przedstawiciele samorządu powiatowego i samorządów gminnych, jednostek organizacyjnych Powiatu, placówek edukacyjnych, Policji). W jej trakcie uczestnicy przedstawili swoje spostrzeżenia odnośnie najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie Powiatu Łomżyńskiego oraz najważniejsze cele do realizacji, które zostały ujęte w niniejszej strategii.

POWIATOWA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM
NA LATA 2016 – 2022

CZĘŚĆ II: strategiczna

ZAŁOŻENIA STRATEGII POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO

Misja strategii

Misja strategii jest tożsama z misją pomocy społecznej.

Zapobieganie zjawisku marginalizacji i wykluczenia społecznego, umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia poprzez stworzenie skoordynowanego i efektywnego systemu wsparcia, który zapewnia godne warunki życia i rozwoju mieszkańcom Powiatu łomżyńskiego.

Osiągnięcie ww. stanu możliwe jest poprzez podtrzymywanie procesów i zjawisk o charakterze pozytywnym, wprowadzenie zmian w procesach i zjawiskach niepożądanych. Misja strategii opiera się na dążeniu do wypracowania w Powiecie łomżyńskim nowoczesnych form rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania zintegrowanych działań instytucji i organizacji pozarządowych, funkcjonujących w sferze lokalnej polityki społecznej.

Adresaci strategii

Strategia skierowana jest do wszystkich mieszkańców Powiatu łomżyńskiego, w szczególności zaś do tych, którzy z różnych przyczyn znaleźli się w trudnej sytuacji i wymagają pomocy w celu odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania.

Źródła finansowania

Zapisy zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie łomżyńskim na lata 2016 - 2022 będą realizowane w ramach założonych działań w zależności od dostępnych środków finansowych. W celu ich pozyskania zakłada się ścisłe współdziałanie podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej na różnych szczeblach administracyjnych.

Środki finansowe na działania zaplanowane w Strategii będą pochodzić z następujących źródeł:

- środki budżetowe Powiatu łomżyńskiego,
- środki budżetowe gmin wchodzących w skład Powiatu łomżyńskiego

- środki budżetowe państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych oraz na finansowanie realizacji zadań zleconych,
- środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- środki zewnętrzne pochodzące z funduszy europejskich, funduszy innych programów i grantów.

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długookresowych źródeł finansowania, a także wieloletnich dokumentów finansowych określających planowane wydatki powiatu na bieżącą działalność. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań wymienionych w Strategii będą planowane corocznie w budżecie.

Formułując cele strategiczne oparto się o diagnozę problemów społecznych oraz misję strategii tj.: **Zapobieganie zjawisku marginalizacji i wykluczenia społecznego, umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia poprzez stworzenie skoordynowanego i efektywnego systemu wsparcia, który zapewnia godne warunki życia i rozwoju mieszkańcom Powiatu łomżyńskiego.**

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę wyznaczono następujące cele strategiczne :

- I. Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób niepełnosprawnych
- II. Poprawa jakości życia osób starszych.
- III. Zorganizowanie efektywnego systemu pieczy zastępczej.
- IV. Skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej.
- V. Stworzenie warunków do aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- VI. Partnerstwo służb społecznych.

Wskazują one zasadnicze pola działań w zakresie polityki społecznej, na których powinna się koncentrować aktywność powiatu łomżyńskiego. Każdy z tych obszarów konkretyzują przyjęte w ich ramach cele szczegółowe.

ROZDZIAŁ V

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

Problem/ Cel strategiczny	Cele	Kierunki działań	Podmioty realizujące	Wskaźniki
Niepełnosprawność. Cel strategiczny: <u>Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób niepełnosprawnych</u>	I. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych	1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi	PCPR, OPS, DPS, ŚDS	Liczba osób niepełnosprawnych objętych pracą socjalną
		2. Zwiększanie udziału osób niepełnosprawnych w sporcie, kulturze, rekreacji i turystyce.	PCPR, NGO	Liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w sporcie, kulturze rekreacji i turystyce
		3. Likwidowanie barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych oraz w obiektach użyteczności publicznej	PCPR	Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się

		4. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do różnorodnych form poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego i prawnego	PCPR	Liczba osób niepełnosprawnych objętych poradnictwem specjalistycznym
		5. Rozwijanie oferty funkcjonującego w powiecie Warsztatu Terapii Zajęciowej i Środowiskowego Domu Samopomocy	Powiat łomżyński, ŚDS, WTZ	Liczba osób objętych pomocą w ramach Warsztatów Terapii Zajęciowej i Ośrodka Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi
		6. Zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do informacji o prawach i uprawnieniach	PCPR, NGO	
		7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych	PCPR, NGO	Liczba przedsięwzięć realizowanych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi
		8. Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych: poprzez		

		zwiększenie dostępu do edukacji, pracy, usług i świadczeń, rozbudzenie społecznej świadomości, wspieranie i kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności;		
		9.Uruchomienie wypożyczalni sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego.		
		10.Stworzenie możliwości uczenia się i rozwoju każdego dziecka niepełnosprawnego w integracyjnej grupie przedszkolnej i klasie szkolnej (wczesna integracja).		
		11.Opracowanie i rozpowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych		

		12.Promowanie programów lokalnych z zakresu rozwiązywania problemów związanych z niepełnosprawnością.		
		13.Prowadzenie działań edukacyjnych wśród uczniów oraz rodziców i opiekunów uczniów pełnosprawnych w zakresie rozumienia potrzeb osób niepełnosprawnych i przestrzegania ich praw		
		14.Organizowanie procesu kształcenia uczniom niepełnosprawnym dostosowanego do indywidualnych możliwości		
		15.Promocja nowoczesnych technologii umożliwiających kształcenie zawodowe osób niepełnosprawnych		
		16.Finansowanie tworzenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych ze środków PFRON.		

		17.Organizowanie kursów kwalifikacyjnych dla osób niepełnosprawnych.		
		18.Udzielanie pożyczek dla osób niepełnosprawnych ze środków PFRON.		
		19.Gromadzenie i aktualizacja danych o instytucjach i organizacjach pozarządowych zajmujących się wspieraniem osób niepełnosprawnych.		
		20.Wykorzystywanie środków z programów celowych PFRON		
		21.Stworzenie możliwości pracy dla osób niepełnosprawnych w każdej gminie Powiatu łomżyńskiego, zwalczanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy		

		22.Zwiększenie dostępności korzystania z rehabilitacji i opieki zdrowotnej przez osoby niepełnosprawne na terenie powiatu		
		23.Zorganizowanie systemu działań wspierających dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.		
		24.Wspieranie tworzenia grup zadaniowych i samopomocowych w środowiskach lokalnych mających na celu opiekę nad ludźmi starszymi, samotnymi i niepełnosprawnymi		
		25.Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.		
		26.Organizowanie i udział w imprezach integracyjnych		

		27.Stworzenie możliwości aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu lokalnej społeczności.		
		28.Promowanie zdrowego trybu życia i informowanie o zagrożeniach powodujących powstanie niepełnosprawności.		
		29.Ograniczenie zjawiska wykluczenia zawodowego; przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym oraz osób niepełnosprawnych do wejścia na rynek pracy oraz otrzymania zatrudnienia		
		30.Zwiększenie dostępności do wykwalifikowanych pośredników pracy i doradców zawodowych. Upowszechnienie metod i narzędzi informacji i poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych.		

<p>Problemy starości.</p> <p>Cel strategiczny: <u>Poprawa jakości życia osób starszych.</u></p>	<p>I. Usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.</p>	1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi.	PCPR, OPS	Liczba osób, które korzystają z pomocy pracownika socjalnego.
		2. Udzielenie przez Ośrodki Pomocy Społecznej pomocy finansowej.	OPS	Kwota wypłaconych świadczeń
		3. Rozwijanie środowiskowych form wsparcia osób starszych w tym poprawienie dostępności i jakości usług, zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych m.in. poprzez organizowanie spotkań integracyjnych, tworzenie klubów seniora, propagowanie Uniwersytetu III Wieku oraz innych form kształcenia i samokształcenia.	PCPR, OPS, NGO, DPS,	Liczba spotkań integracyjnych, liczba klubów seniora, liczba osób korzystających z zajęć Uniwersytetu III Wieku.
		4. Podnoszenie jakości usług Domów Pomocy Społecznej.	DPS, PCPR	

		5. Inicjowanie i wspieranie programów na rzecz wyrównywania szans osób starszych w środowisku lokalnym.	PCPR, OPS, NGO	Liczba zainicjowanych programów.
		6. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych oraz kościołem.	PCPR, NGO, kościół	
		7. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze w codziennym życiu.	PCPR, OPS, NGO, DPS	Liczba wolontariuszy, z którymi podpisano umowy o wolontariat.
		8. Zwiększenie dostępu osób do informacji o możliwych formach wsparcia oraz do poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego)	PCPR, OPS, NGO, DPS	Liczba osób, które korzystają z poradnictwa

<p>Wspieranie rodziny.</p> <p>Cel strategiczny : <u>Zorganizowanie efektywnego systemu pieczy zastępczej.</u></p>	I. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej	1. Stopniowe odchodzenie od instytucjonalnych form pieczy zastępczej (rozwój w powiecie alternatywnych form pieczy zastępczej: zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych, rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych, rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego – zgodnie z limitem rodzin zastępczych zawodowych określonym w Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej.	PCPR	Liczba zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.
		2. Tworzenie grup samopomocowych		
		3. Prowadzenie kampanii informacyjnej w celu promocji rodzinnych form	PCPR, NGO	Liczba zrealizowanych działań promocyjnych dotyczących rodzicielstwa

		pieczy zastępczej.		zastępczego.
		4. Organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.	PCPR	Liczba przeprowadzonych szkoleń
		5. Kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.	PCPR	Liczba osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej.
		6. Opracowywanie i realizacja programów dotyczących pieczy zastępczej.	PCPR	Liczba programów dotyczących pieczy zastępczej.
	II. Wsparcie istniejących form rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie sieradzkim.	1. Obejmowanie rodzin zastępczych oraz osób tworzących rodzinny dom dziecka opieką koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej – zgodnie z wymogami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy	PCPR	Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej

		zastępczej.		
		2. Dokonywanie oceny sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej, opracowywanie planów pomocy dzieciom umieszczonym w rodzinnych formach pieczy zastępczej oraz dokonywanie ocen rodzin zastępczych lub prowadzących rodzinny dom dziecka.	PCPR	Liczba ocen sytuacji dzieci i planów pomocy dzieciom; liczba ocen rodzin zastępczych i prowadzących rodzinny dom dziecka.
		3. Organizowanie szkoleń dla osób pełniących funkcję rodzin zastępczych lub prowadzących rodzinny dom dziecka.	PCPR	Liczba przeprowadzonych szkoleń dla osób pełniących zadania rodzinnej pieczy zastępczej.
		4. Zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych.	PCPR	Liczba rodzin zastępczych biorących udział w grupach wsparcia oraz korzystających z rodzin pomocowych.

		5. Organizowanie dla osób prowadzących rodzinne formy pieczy zastępczej pomocy wolontariuszy.	PCPR	Liczba wolontariuszy zaangażowanych w pomoc osobom prowadzącym rodzinne formy pieczy zastępczej.
		6. Zapewnianie rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa i terapii mających na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz zapewnienie im pomocy prawnej.	PCPR	Liczba rodzin zastępczych korzystających ze specjalistycznego wsparcia.
		7. Współpraca z innymi instytucjami zaangażowanymi w problematykę pieczy zastępczej, w szczególności współpraca z gminami (asystentami rodziny) dotycząca ustalania dalszej zasadności pobytu dzieci w pieczy zastępczej.	PCPR, OPS	
		8. Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o	PCPR	Liczba dzieci zgłoszonych do ośrodków

		dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną.		adopcyjnych.
		9. Tworzenie grup wsparcia.	PCPR	Wykaz grup wsparcia, liczba uczestników
	III. Zapewnienie pomocy dla osób usamodzielnianych opuszczających rodzinne i instytucjonalne formy pieczy zastępczej jak i inne instytucje (schronisko dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, domy pomocy społecznej)	10. Udzielanie pomocy na kontynuowanie nauki, pomocy na usamodzielnienie oraz pomocy na zagospodarowanie.	PCPR	Liczba usamodzielnianych wychowanków otrzymujących poszczególne formy pomocy.
		11. Pomoc w poszukiwaniu mieszkania oraz zatrudnienia.	PCPR	Liczba osób korzystających z pomocy
		12. Tworzenie i prowadzenie mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków.	PCPR	Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych
		13. Tworzenie grup wsparcia.	PCPR	Wykaz grup wsparcia, liczba uczestników
		14. Zapewnienie pomocy prawnej oraz pomocy psychologicznej usamodzielnianym wychowankom.	PCPR	Liczba wychowanków korzystających z tych form pomocy
		15. Współpraca pomiędzy	PCPR, OPS,	

		instytucjami dotycząca zwiększenia oferty pomocowej dla usamodzielnianych wychowanków.	NGO, Placówki Opiekuńczo - Wychowawcze	
<p>Alkoholizm i przemoc domowa.</p> <p>Cel strategiczny:</p> <p><u>Skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej.</u></p>	I. Zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy dla ofiar przemocy domowej.	<p>1. Rozpoznanie rozmiarów przemocy w rodzinie w Powiecie łomżyńskim za pomocą systematycznego diagnozowania tego zjawiska.</p> <p>2. Podniesienie wrażliwości społeczności lokalnej na zjawisko przemocy w rodzinie za pomocą działań edukacyjnych i informacyjnych.</p> <p>3. Stworzenie organizacyjnych i kadrowych warunków do udzielania profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy</p>	<p>PCPR, OPS (zespoły interdyscyplinarne)</p> <p>PCPR, Poradnie Psychologiczne – Pedagogiczne, szkoły i placówki oświatowe, OPS (zespoły interdyscyplinarne), NGO, ZOZ</p> <p>PCPR, OPS Policja</p>	<p>Liczba zastosowanych procedur „Niebieska karta”, Liczba interwencji policyjnych domowych</p> <p>Liczba akcji informacyjno - edukacyjnych</p> <p>Liczba przeprowadzonych szkoleń, liczba pracowników objętych poradnictwem superwizorów</p>

		w rodzinie oraz rozwój niezbędnej infrastruktury.		
	II. Ochrona ofiar przemocy domowej.	1. Zapobieganie kontaktowaniu się sprawców przemocy z osobami pokrzywdzonymi.	PCPR, OPS (zespoły interdyscyplinarne) Policja	Liczba sprawców przemocy wobec których zastosowano odpowiednie środki
		2. Powstrzymanie sprawców od stosowania przemocy wskutek oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych.	PCPR	Liczba sprawców objętych działaniami korekcyjno - edukacyjnymi
		3. Kompleksowa pomoc (psychologiczna, socjalna, prawna) ofiarom przemocy w rodzinie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej oraz w przerwaniu cyklu przemocy.	PCPR, OPS (zespoły interdyscyplinarne)	Liczba udzielonych specjalistycznych porad.
Cel strategiczny: <u>Stworzenie warunków do aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.</u>	Zapewnienie dostępności różnych form aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	1. Opracowywanie i realizacja projektów z zakresu aktywnej integracji 2. Opracowywanie i realizacja powiatowego programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy	PCPR, Urząd Pracy w Łomży	Liczba opracowanych projektów z zakresu aktywnej integracji i liczba uczestników Wskaźniki przyjęte w programie promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy

<p>Cel strategiczny:</p> <p><u>Partnerstwo służb społecznych.</u></p>	<p>I. Wzrost kompetencji i kwalifikacji kadry pomocy społecznej.</p>	<p>1. Organizacja szkoleń w celu ustawicznego podnoszenia kwalifikacji i zdobywania nowych umiejętności pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w powiecie.</p>	<p>PCPR</p>	<p>Liczba zorganizowanych szkoleń Liczba uczestników szkoleń</p>
		<p>2. Integracja kadr pomocy społecznej w celu przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu, prowadzenie profesjonalnego doradztwa i poradnictwa metodycznego dla pracowników, umożliwianie nabywania i wymiany doświadczeń.</p>	<p>PCPR, OPS</p>	<p>Liczba pracowników pomocy społecznej korzystających doradztwa i poradnictwa metodycznego</p>
	<p>II. Współpraca z samorządami i organizacjami pozarządowymi oraz promowanie skutecznych rozwiązań w zakresie polityki społecznej.</p>	<p>1. Wspieranie i upowszechnianie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, partnerami społecznymi, organizacjami szczególnie w zakresie kreowania i realizacji zadań publicznych,</p>	<p>Powiat łomżyński, PCPR, NGO</p>	<p>Liczba spotkań, porad, konsultacji, wydawnictw itp.</p>

		2. Wspieranie inicjatyw lokalnych oraz paktów na rzecz aktywizacji społeczności lokalnych przyczyniających się do tworzenia oraz realizacji lokalnych strategii rozwoju kapitału ludzkiego poprzez zatrudnienie, integrację społeczną oraz edukację na obszarach wiejskich,	Powiat łomżyński PCPR, OPS, NGO, szkoły i placówki oświatowe	Liczba przedsięwzięć, w które zaangażowane są jednostki organizacyjne powiatu i partnerzy publiczni oraz pozarządowi
		3. Podejmowanie działań na rzecz włączenia samorządów lokalnych (powiatowego i gminnych) do aktywnej pracy na rzecz dziecka i rodziny,	Powiat łomżyński PCPR, OPS	
		4. Zlecanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.	Powiat łomżyński, PCPR,	Liczba zleconych zadań, kwoty przeznaczone na ich realizację
		5. Wspieranie ruchu wolontarystycznego.	Powiat łomżyński, PCPR, OPS, NGO, DPS,	Liczba wolontariuszy zaangażowanych w realizację przewidzianych w strategii działań
		6. Organizowanie spotkań z przedstawicielami lokalnych społeczności , organizacji	Powiat łomżyński PCPR, OPS, NGO, DPS,	Liczba spotkań, liczba uczestników

		pozarządowych, samorządów, lokalnego biznesu itp - popularyzujących działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych,	Urząd Pracy w Łomży	
		7. Tworzenie i wspólna z gminami realizacja programów osłonowych wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym w zakresie aktywizacji długotrwale bezrobotnych,	PCPR, OPS, Urząd Pracy w Łomży,	Liczba programów, liczba osób korzystających z programów osłonowych
		8. Upowszechnianie ogólnopolskich i ponadregionalnych projektów skierowanych do grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, które nie mogą być skutecznie objęte pomocą na poziomie powiatu,	PCPR, OPS, NGO, szkoły i placówki oświatowe, Urząd Pracy w Łomży	Dane liczbowe o podejmowanych działaniach (spotkaniach, konferencjach, wydawnictwach itp.)
		9. Opracowywanie i kolportaż broszur, ulotek oraz materiałów edukacyjnych oraz informatora dla	Powiat łomżyński, PCPR, OPS, NGO, szkoły i placówki oświatowe,	Liczba opracowanych i rozpowszechnionych wydawnictw

		mieszkańców powiatu w zakresie ich uprawnień i możliwości otrzymania wsparcia i pomocy,	Urząd Pracy w Łomży	
		10. Współpraca z lokalnymi i regionalnymi mediami (prasa, radio, TV).	Wszystkie podmioty realizujące strategię	Liczba publikowanych/emitowanych materiałów

Zasady realizacji powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych

Formułując zasady i kolejność działań i poszczególnych akcji samorząd określa również zagrożenia na drodze realizacji Strategii Rozwoju Powiatu. Realizacji założonych celów Strategii, posłużą zasady konstytuujące funkcjonowanie lokalnej społeczności, dające szansę na zrealizowanie podstaw rozwoju ujętych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Łomżyńskiego

1. Zasada zrównoważonego rozwoju.

Przyjęcie tej zasady oznacza, że rozwój społeczno-gospodarczy Powiatu Łomżyńskiego w dłuższym okresie czasu, odbywać się musi przy zapewnieniu równowagi społecznej, ekologicznej i przestrzennej. Jest to niezbędny warunek stabilności, dobrego poziomu życia w obszarze Powiatu oraz sprawnego funkcjonowania instytucji powiatowych.

2. Zasada rozwoju wielokierunkowego.

W pierwszej fazie realizacji Strategii prowadzić należy proces realizacji jej założeń sprzyjając różnorodnym działaniom społecznym. Wzmocnieniu ulegać powinna sfera dobrze prosperujących zasobów i funkcjonujących przedsięwzięć. Kolejnym etapem musi być wdrożenie innowacyjnych form i metod polityki społecznej. Granica między tymi etapami jest płynna i proces innowacyjności wynika w znacznym stopniu z konstrukcji programów i konsorcjów partnerskich wśród podmiotów lokalnych.

3. Zasada orientacji na mieszkańców.

Zasada ta respektuje fakt, że podstawowym podmiotem działania jest społeczność lokalna i poszczególni mieszkańcy powiatu. Źródłem zmian i rozwoju są ludzie - ich ambicje, umiejętności i wiedza. Władze samorządowe programując zadania muszą uwzględniać ten fakt, tworząc warunki sprzyjające wysokiej aktywności mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego.

4. Zasada partnerstwa publiczno-prywatnego.

System partnerstwa publiczno-prywatnego sprzyja efektywnemu wykorzystaniu środków publicznych, łączy wysiłek finansowy podmiotów i sprzyja korzystnym montażom finansowym pozwalającym na realizację ważnych przedsięwzięć społecznych oraz inwestycyjnych.

Korzystanie z tej formy umacnia konsorcja partnerskie powoływane dla realizowania określonych projektów społecznych, badawczych czy edukacyjnych. System ten jest zgodny z zasadami wydatkowania środków zewnętrznych stosowanymi w Unii Europejskiej.

5. Zasada lokalnego zróżnicowania celów i narzędzi oddziaływania.

W toku wdrażania Strategii niezbędne jest różnicowanie przestrzenne podejmowanych działań. Należy określić własną lokalną hierarchię celów i kierunków działania w programach operacyjnych, którym muszą odpowiadać różne instrumenty realizacyjne. Treść lokalnej polityki wsparcia rozwoju musi być dostosowana do specyficznych uwarunkowań wewnętrznych oraz ich zmian. Podstawą formułowania programów operacyjnych będą wskazanie obszary problemowe w sferze społecznej, które w oparciu o przyjęte kryteria, będą realizowały zróżnicowane przedsięwzięcia, wynikające ze strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Łomżyńskiego.

MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Monitoring służyć ma ocenie śledzenia realizacji strategii w aspekcie osiągania założonych celów w przyjętych ramach czasowych. Objęte nim zostaną podstawowe obszary życia społecznego powiatu. Monitoring strategii obejmował będzie następujące działania:

- 1) dokonywanie bieżących analiz i sprawozdań z wykonania budżetu, systematyczne zbieranie danych liczbowych oraz informacji dotyczących realizacji celów strategicznych,
- 2) prowadzenie analiz porównawczych i tematycznych, przygotowywanie cyklicznych raportów ukazujących stopień realizacji strategii w głównych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego,
- 3) ocenę osiągniętych rezultatów oraz określenie stopnia wykonania przyjętych celów i działań, ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a osiągniętymi rezultatami,
- 4) 4) analizę przyczyn rozbieżności oraz identyfikację obszarów wymagających podjęcia działań interwencyjnych,
- 5) planowanie zmian w strategii oraz wdrożenie przyjętych działań.

Monitoring strategii jest obserwacją realizacji celów. Monitoring realizacji strategii umożliwia: identyfikację aktualnych problemów, obserwację zaawansowania realizacji założonych celów i ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich realizację.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym cele i działania do roku 2022 w zakresie problematyki społecznej, wymagającym okresowej aktualizacji do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i w samym społeczeństwie. Przygotowanie projektu dokumentu i jego przyjęcie przez Radę Powiatu kończy pierwszy etap planowania. Długookresowy charakter planowania strategicznego w zakresie problematyki społecznej wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i ich uwzględniania w strategii.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych wymaga okresowej aktualizacji. Aktualizacja ta zostanie przeprowadzona przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży z udziałem podmiotów biorących udział w opracowaniu niniejszej strategii.

Podstawą skutecznego wdrożenia strategii jest system informacji o zjawiskach i procesach społeczno - gospodarczych zachodzących na terenie Powiatu Łomżyńskiego. Inicjując działania mające na celu osiągnięcie wytyczonych w strategii celów, należy systematycznie gromadzić informacje o efektach ich realizacji i skuteczności zastosowanych instrumentów. Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji strategii są wyznaczone cele.

ZAKOŃCZENIE

Organizacja systemu pomocy społecznej w Powiecie Łomżyńskim nie jest jeszcze w pełni dostosowana do potrzeb społecznych. Dlatego też planowane sposoby ich zaspokajania są nie tylko kontynuacją istniejącego już systemu wsparcia, ale tworzą możliwości jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Cele strategiczne oraz operacyjne sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy.

W ujęciu strategicznym pomoc społeczna Powiatu Łomżyńskiego, nie koncentruje się wyłącznie na udzielaniu wsparcia materialnego potrzebującym. W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się nowoczesne podejście do tak ważnej sfery, jaką jest problematyka społeczna nastawiona na:

- IV. wzmocnienie postaw aktywnych,
- V. wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej,
- VI. ściśle powiązanie działań różnych instytucji i organizacji pozarządowych w wypracowaniu lokalnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej osób z problemami społecznymi.

Celem strategii jest przedstawienie bilansu korzystnych i niekorzystnych cech społecznych, a na ich podstawie identyfikacja barier i przeszkód oraz opracowanie dokumentu, dzięki któremu możliwe będzie sprawne i racjonalne organizowanie działań, zmierzających do rozwiązania problemów społecznych w powiecie, między innymi przez wprowadzanie programów służących realizacji zadań pomocy społecznej.

Podstawą przedstawionej strategii jest maksymalne wykorzystanie istniejących zasobów i potencjału. Mieszkańcy powiatu – odbiorcy i adresaci strategii mają możliwość znalezienia się w strefie pozbawionej zagrożeń. Dla bezpieczeństwa socjalnego wymagane jest bowiem stworzenie takiego systemu zaspokajania potrzeb społecznych, który szybko reaguje na zmiany i adaptuje się do stale zmieniających się warunków społecznych.

Opracowana strategia to dokument bazowy przy konstruowaniu programów operacyjnych i projektów określających sposób oraz metody realizacji zamierzonych przedsięwzięć. Poprzez realizację tego typu programów będzie można osiągnąć wyznaczone cele strategiczne i operacyjne.

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1: Terytorium powiatu łomżyńskiego oraz jego położenie na mapie województwa podlaskiego	12
Rysunek 2: Gęstość zaludnienia (osoby na km ²) w powiecie łomżyńskim na tle innych powiatów województwa podlaskiego w 2014 roku	13
Rysunek 3: Struktura ludności powiatu łomżyńskiego wg ekonomicznych grup wiekowych	14
Rysunek 4: Ludność powiatu łomżyńskiego wg grup wiekowych – stan na 31.12.2014 r.....	15
Rysunek 5: Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu łomżyńskiego (Narodowy Spis Powszechny 2011)	16
Rysunek 6: Liczba osób bezrobotnych (w tym osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w łomży ponad 12 miesięcy) z terenu powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015.....	19
Rysunek 7: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.....	20
Rysunek 8: Liczba osób niepełnosprawnych z terenu powiatu łomżyńskiego zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne w latach 2011 – 2015.....	21
Rysunek 9: Stopa bezrobocia w powiecie łomżyńskim w latach 2011 – 2015.....	21
Rysunek 10: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego wg posiadanego wykształcenia	22
Rysunek 11: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego wg grup wiekowych.....	23
Rysunek 12: Główne powody korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców powiatu łomżyńskiego w roku 2015.....	26
Rysunek 13: Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2015 roku wg przyczyny zgłoszenia się do ośrodka pomocy społecznej	26
Rysunek 14: Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w powiecie łomżyńskim w 2015 roku, z podziałem na gminy.....	27
Rysunek 15: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na ubóstwo, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015	28
Rysunek 16: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu ubóstwa w latach 2011 – 2015	29
Rysunek 17: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na bezrobocie, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.....	30
Rysunek 18: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu bezrobocia w latach 2011 – 2015.....	31
Rysunek 19: Przyczyny niepełnosprawności z powodu których wydawane były orzeczenia o niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego w 2015 roku.....	35
Rysunek 20: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015	35
Rysunek 21: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, z podziałem na osoby powyżej 16 roku życia oraz osoby przed 16 rokiem życia w latach 2011 – 2015	36

Rysunek 22: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, z podziałem na stopień niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia w latach 2011 – 2015.....	36
Rysunek 23: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015, ze względu na przyczynę niepełnosprawności.....	37
Rysunek 24: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układu oddechowego i krążenia w latach 2011 – 2015	37
Rysunek 25: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu innych chorób, w tym endokrynologicznych, metabolicznych i zaburzeń enzymatycznych w latach 2011 – 2015	38
Rysunek 26: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu upośledzenia narządu ruchu w latach 2011 – 2015	38
Rysunek 27: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układu moczowo-płciowego w latach 2011 – 2015	39
Rysunek 28: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układu pokarmowego w latach 2011 – 2015	39
Rysunek 29: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na niepełnosprawność, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.....	40
Rysunek 30: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu niepełnosprawności w latach 2011 – 2015	41
Rysunek 31: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy otrzymali pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w 2015 roku	42
Rysunek 32: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy otrzymali pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w latach 2011 – 2015	43
Rysunek 33: Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w latach 2011 – 2015, z podziałem na rodzaj otrzymanej pomocy	43
Rysunek 34: Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały z PCPR dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego ze środków PFRON w latach 2011 – 2015.....	44
Rysunek 35: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy otrzymali w PCPR wsparcie z pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2013 – 2015	45
Rysunek 36: Liczba osób niepełnosprawnych, którzy otrzymali w PCPR wsparcie z pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2013 – 2015, wg rodzaju przyznanej pomocy	45
Rysunek 37: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.....	46
Rysunek 38: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2011 – 2015	47
Rysunek 39: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015	50
Rysunek 40: Schemat organizacyjny – formy sprawowania pieczy zastępczej w Polsce.....	51
Rysunek 41: Liczba rodzin zastępczych oraz liczba dzieci w nich przebywająca (stan na 31.12.2015 r.)	52

Rysunek 42: Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015, z podziałem na rodzaj rodziny zastępczej.....	53
Rysunek 43: Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015, z podziałem na rodzaj rodziny zastępczej.....	53
Rysunek 44. Charakterystyka wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych wg wieku	54
Rysunek 45: Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci w poszczególnych gminach powiatu łomżyńskiego	55
Rysunek 46: Powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej (dzieci wg stanu na 31.12.2015 r.)	56
Rysunek 47: Liczba rodzin zastępczych oraz liczba dzieci w nich przebywająca na terenie powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015	57
Rysunek 48: Charakterystyka wychowanków placówek ze względu na wiek (stan na 31.12.2015 r.)	58
Rysunek 49: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietność, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015.....	59
Rysunek 50: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w latach 2011 – 2015	60
Rysunek 51: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na przemoc w rodzinie, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015	61
Rysunek 52: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na alkoholizm, z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015	62

SPIS TABEL

Tabela 1: Ludność powiatu łomżyńskiego w latach 2010 – 2014 (stan na 31.XII)	13
Tabela 2: Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców powiatu łomżyńskiego w latach 2010 – 2014 r.	15
Tabela 3: Struktura osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego w latach 2011 – 2015	19
Tabela 4: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego z podziałem na gminy w latach 2011 – 2015	20
Tabela 5: Liczba osób bezrobotnych z terenu powiatu łomżyńskiego wg posiadanego wykształcenia	22
Tabela 6: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy korzystali z powodu różnych problemów z pomocy społecznej w latach 2011 – 2015.....	25
Tabela 7: Liczba wydanych w 2015 roku orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia wg przyczyn niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wieku i płci	33
Tabela 8: Liczba wydanych w 2015 roku orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia wg przyczyn niepełnosprawności, wieku i płci	34
Tabela 9: Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych (stan na 31.12.2015 r.)	54
Tabela 10: Liczba rodzin zastępczych i dzieci na terenie powiatu łomżyńskiego.....	55